

ΒΥΡΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1876.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 14.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ Σολοῦρου
ἐκφωρηθεὶς

ΥΠΟ

Τ. ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ.

Κύριοι,

Καὶ εὐτυχῆς καὶ πατριωτικῆς, καὶ ὑφ' ὅ-
λας τὰς ἐπόψεις ἐθνικῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα Ἰγ-
μῶν, ὅτε, καταρτίζοντες πρὸ δεκαετίας τὸν
ὑμέτερον Σύλλογον, ἐκοσμήσατε αὐτὸν τῷ
ὀνόματι τοῦ Βύρωνος. Ὁ Βύρων οὐ μόνον
ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν τῆς

ἀνθρωπότητος, οἱ δ' Ἕλληνες πάντοτε ἐτί-
μηταν καὶ ἐλάτρευσαν τὴν μεγαλοφυάν,
ὅπου ἂν ἀνεῦρον αὐτήν, καὶ παρ' ἑαυτοῖς
καὶ πρὸς τοὺς ξένους ἐπίσης, φυσικὸν δ' ὅλως
ἦτο νέοι ὑμεῖς Ἕλληνες νὰ μὴ λησμονήσητε
ἓνα ἐκ τῶν περιφανεστάτων ποιητῶν τοῦ
κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος
ἀρρήκτως συνδέεται πρὸς ἑνδοξὸν ἐποχὴν
τοῦ ἐλληνικοῦ βίου. Τίς Ἕλληνας, ἢ ξένος,
ἀναμνησκόμενος τῶν ἐνδόξων κατορθωμά-
των τοῦ ἐλληνικοῦ Γένους, κατὰ τὸ πρῶτον
ἡμῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, δύναται νὰ μὴ
ἀναμνησθῇ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βύρωνος;
Ἰπῆρξαν ἀληθῶς πολλοὶ Φιλέλληνες, ἐργα-

σθέντες ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς παλληγενεσίας, ἐπίσης οὐσιωδῶς καὶ ἐπιζήλως, ὡς ὁ Βύρων, οὐχὶ ὀλίγοι δὲ ἀριθμοῦνται, ἐν τοῖς ἀθανάτοις αὐτοῖς, οὗτοι μὲν δι' εἰσφορῶν, ἕτεροι διὰ καλάμου, καὶ ἄλλοι διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, ἀποδείξαντες τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν ἀφοσίωσιν αὐτῶν. Ἄλλ' οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσει τὴν ἀλήθειαν αὐτῆν, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν φιλελλήνων ὑπὲρχει, ὡς διακρίνεται καὶ ἐν μέσῳ τῶν συγχρόνων αὐτῷ ποιητῶν ὁ ποιητὴς τοῦ *Δὸρ Ζουὰρ* καὶ τοῦ *Γκιαούρ*. Ἐάν τις ἀναμνησθῆ ὡς ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος ἀσκή ἐπιφύουσα ἡ μεγαλοφυΐα ποίητοῦ, καταστάνας δημοτικῷ, καὶ ὅποσον βαθέως χαράσσει οὗτος τὰς ιδέας του εἰς πᾶσαν ὑπαρξίν λογικὴν, δύναται ἀκριβέστερον νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ὑπερτάτην καὶ μοναδικὴν ὑψηροτάτην, ἣν προσήνεγκεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἡ ὑπὸ τοῦ Βύρωνος ἀποθέσις αὐτοῦ. Ἐάν ἡ γὰρ τὴν Ἑλλάδα ἀγάπη μετεποιήθη εἰς πάθος, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἠρωϊκοῦ ἀγῶνος τῶν πατέρων ἡμῶν, ὀφείλεται μὲν τούτῳ πρωτίστως εἰς τὰ κατορθώματα αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐάν μὴ καὶ πλεον τουτοῦ, εἰς τὰς προσπάθειάς τῶν πολυπληθῶν φιλελλήνων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξόχως δὲ εἰς τοῦ Βύρωνος τὴν Μοῦσαν. Νεανίαι Ἕλληνες, συνιστῶντες Σύλλογον, πρὸς ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τῆς διανόιας αὐτῶν, ὤφειλον νὰ μὴ λησμονήσασιν τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς ὅστις ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας εἰργάσθη, ὡς ὁ πατριωτικώτατος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅστις ὑπὲρ ἡμῶν κατεκτόησεν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὴν ἀγάπην. Ἐσχάτος ἔρχομαι καὶ ἐγὼ νὰ συγχαρῶ ὑμῖν ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ὑμῶν ταύτη. Σὺν ἄλλοις, προσαποδεικνύει αὕτη, ὅτι τὸ παρελθὸν εἶναι ζωηρὸν ἐν τῇ μνήμῃ ὑμῶν, ὅτι τὰ μεγάλα διδάγματα αὐτοῦ δὲν ἐλησμονήσατε, ἀφοῦ δὲν ἐλησμο-

νήσατε τοὺς προμάχους τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀποδίδετε αὐτοῖς, ὅ,τι δυνατόν νὰ τοῖς ἀποδώσητε, εὐγνώμονα ἀνάμνησιν. Τοῦτο δὲ, ἡ γνῶσις τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ πρὸς τὰ διδάγματα αὐτοῦ εὐλάβεια εἶναι ἡ ἀρίστη ἐγγύησις ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς Πατρίδος. Δύναται αὕτη πεποιθότως νὰ στηρίξῃ τὰς προσδοκίας αὐτῆς ἐπὶ τὰς νέας γενεάς, ἐνόσῳ βλέπει αὐτὰς συνεχιζούσας τὸ ἔργον τῶν πρὸ αὐτῶν, καὶ μὴ λησμονούσας τὰς πρὸς τὸ παρελθὸν ὑποχρεώσεις των.

Κληθεὶς ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς ψήφου Ἰμῶν ν' ἀπαγγεῖλω λόγον, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς συστάσεως τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, δὲν ἐδίστασα νὰ ἐκλέξω τὸ θέμα αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα, δι' οὗ κοσμείται ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, μοὶ ὑπεδείκνυε τοῦτο. Ὁ Βύρων συνοψίζει ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὴν τελειοτέραν ἔκφρασιν τοῦ φιλελληνισμοῦ. Καὶ ἔγραψεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐδαπάνησεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ σπληνωμένη μεθ' ἡμῶν, καὶ ἀπέθανεν ἐν μέσῳ ἡμῶν, μαχητὴς ὑπὲρ Ἑλλάδος, πίπτων ἐπὶ πεδίου μάχης ἐνδοξοῦ. Ὁ Βύρων ἔπραξεν ὅ,τι ἐδύνατο νὰ πράξῃ ὁ φιλέλληνας. οὕτω δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὡς ἡ λαμπροτέρα εἰκὼν τοῦ φιλελλήνου. Θέμα τοῦ λόγου λαμβάνων τὸν φιλελληνισμόν, πέποιθα, ὅτι ἀνταποκρίνομαι εἰς τὴν προαίρεσιν ὑμῶν πάντων, καὶ ὅτι δὲν ἐκλέγω ὑποκείμενον λόγον, ἀνάξιον τοῦ μεγάλου ὀνόματος, δι' οὗ κοσμείται ὁ Σύλλογος, εἰς ὃν τιμὴν μου θεωρῶ, ὅτι ἀνῆκω καὶ ἐγὼ.

Τὸ περὶ φιλελληνισμοῦ θέμα δὲν εἶναι μικρὸν, οὔτε ἐπιτόλαιον· συνδεόμενον μεθ' ὅλης τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀναπτυχθῆ ἐν λόγῳ, ὅστις πρὸ παντὸς πρέπει νὰ ᾖ ἡ σύντομος. Ἐντεῦθεν, ὀμιλῶν σήμερον περὶ φιλελληνισμοῦ, δὲν θὰ εἰσέλθω εἰς τὴν λεπτομερῆ ἱστορίαν αὐτοῦ· θέλω ἐρευνῆσαι αὐτὸν μόνον

ὡς πρὸς τὰ διδάγματα, ἅτινα παρέχει ἡμῖν, κατὰ τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστώ, θέλω δὲ ἐρωτήσῃ, συμπεραίνόμενος, ὅποιον φῶς προώρισται νὰ παράσχῃ ἡμῖν εἰς τὴν πορείαν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους πρὸς τὰ σκότη τοῦ μέλλοντος.

Ὁ φιλελληνισμὸς δύο ἔσχε πηγὰς, μίαν ἐσωτερικὴν καὶ ἐτέραν ἐξωτερικὴν, ἐὰν ᾖ ἐπιτετραμμένον νὰ μεταχειρισθῶ τοὺς δύο ὄρους τούτους, ὅπως ἐκφράσω τὴν ιδέαν, ἣν ἀμέσως θ' ἀναπτύξω ἐν ὀλίγοις. Ἐσωτερικὴν πηγὴν ἀποκαλῶ τοὺς φιλέλληνας αὐτοὺς, ἐξωτερικὴν, τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ἢ τοὺς Ἕλληνας.

Ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπη ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῆς ἐνθουσιασμὸς εἶναι φαινόμενα προγενέστερα τῆς ὑπὲρ ἀνακτίσεως τῆς ἐλευθερίας κινήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Ὅτε μετὰ τὸν παγκόσμιον κλονισμόν καὶ τοὺς μακροὺς πολέμους, οἱς ἐπήγαγεν ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάστασις, ὁ ἀπολυτισμὸς κατάρθωσε πάλιν νὰ ἰδρυθῆ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, εὐχηθῶμεν δὲ δι' ἐσχάτην φορὰν, καὶ ὅπως μὴ ἀνυψώσῃ κεφαλὴν πλεόν, εἰς τὴν συντονωτέραν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν πολιτευμάτων αὐτῆς, κατέφυγεν ἡ ἐλευθέρα διάνοια τῆς Εὐρώπης, ἧτις τότε εἶχε κατανοικηθῆ. Μὴ δυναμένη νὰ πολεμηθῆ κατὰ μέτωπον τὴν μοναρχικὴν ιδέαν, ἐπιβαλλομένην δι' ὄλου τοῦ ὄγκου τῆς ὕλικῆς βίας, ἀπόκληρος δὲ καταστάσα τοῦ ενεργοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτεῦσθαι, ὑπέσκαπτε τὴν Μοναρχίαν ἐμμέσως, ἀποκαλύπτουσα ἐνώπιον τῶν νεωτέρων γενεῶν, καὶ διδάσκουσα ταύτας, ὅποιος πολιτικὸς παράδεισος, καὶ ὅποια ἄφθοнос ἀποθήκη τελειότητος, καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἀνθρωπίνης ενεργητικότητος, ὑπῆρξεν ἡ χώρα, ἧτις πρώτη ἐγέννησε, διετύπωσε καὶ ἀνέπτυξε τὸ ἀβασίλευτον πολιτεῦμα. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὀπῆρξεν ἡ ὁ-

σας, ἐν ᾗ ἀνεπαύθησαν οἱ ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἀνθρωπότης διηρηθετο τὴν ξηρὰν ἔρημον τοῦ ἀπολυτισμοῦ, κατεδιώκετο δὲ ἀπηνῶς πᾶν τὸ μὴ συμφωνοῦν πρὸς τὴν νικήσαν μερίδα. Ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡ γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τῶν καλλόνων αὐτῆς ἐθεωροῦντο, ὡς στοιχεῖον τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, ὁ θαυμασμός δὲ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ἐκρίνετο, ὡς ἀπόδειξις καλλιαισθησίας, καὶ ὡς μαρτύριον ἀνεπτυγμένης διανόιας. Ἑλλὰς καὶ Ἑλληνισμὸς ὑπῆρξαν ταυτόνυμα τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τῇ ἀνεξαρτησίᾳ τῆς διανοίας.

Ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ λατρία πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα δὲν ἐβράβυνε νὰ μεταφρασθῆ εἰς ἀγάπην καὶ εἰς συμπάθειαν πρὸς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, ἅμα τοῖς πολλοῖς ἐγένετο γνωστόν, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων κατοικοῦσι τὴν χώραν, ἧτις ἐγένετο ἡ κοιτὶς τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ ἀκένωτος θησαυρὸς τῆς καλλιτεχνίας, καὶ παντὸς ὅ,τι εὐγενὲς κέκτῃται ἡ ἀνθρωπότητι. Ἡ Ἑλλὰς ἡ νεωτέρα ἠγαπήθη ἀπὸ καρδίας παρὰ τῆς ἐλευθερόφρονος Εὐρώπης, αὕτη δὲ ἡ δυστυχία της ἐστὶ μᾶλλον ἐξῆψε τὰν συμπάθειαν αὐτῆς.

Οὕτω, πρὶν ἢ οἱ Ἕλληνες δράξωσι τὰ ὅπλα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας των, ὑπῆρχον οἱ ἀγαπῶντες τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐξ ὑπαγορεύσεων ἰδίων ὅλων, εἶδομεν δὲ ἐν ταῖς τάξεσι τίνων προσώπων ἔμελλον πεπρωμένως νὰ στρατολογηθῶσιν οἱ φίλοι οὗτοι τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Οὐδὲ ὅλως παράδοξον, ἀλλὰ φυσικὸν ὅλως φαινόμενον ἐπῆλθεν ἐντεῦθεν, ἡ ἔκφρασις ὑπὲρ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν Ἑλλήνων, ἅμα τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν ἀρχαίαν, νὰ ἔλθῃ ἐκ τῶν φαλάγγων τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν μερίδων· διότι καὶ αὐτοὶ οἱ

τὸ κίνημα τῆς Ἑλλάδος παρασκευάσαντες Ἕλληνας εἰς τούτους προσήλθον, καὶ πρὸς αὐτούς συνενόησαν, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ φιλελεύθεροι τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἄρας ιδέας ἐπέσβευον, κατενόουν, ὅτι ἐν ἑλληνικῷ ἀγῶνι αὐτὴ ἡ ιδέα τούτων ἠγωνίζετο. Πρώτοι φιλέλληνας, ἀλλὰ καὶ μόνοι φιλέλληνας ὑπῆρξαν οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα λατρεύοντες, ὡς κοιτίδα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ πιστεύσαντες, ὅτι οἱ Ἕλληνας τῶν χρόνων ἐκείνων, δρᾶντες τὰ ὄπλα, ἠνθούον ν' ἀναστήσωσι τὴν πολιτικὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Δὲν εἶχον ἄδικον, ἀλλ' ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς πραγματικότητος εἰσάιτιετο ἡ αὐθεντικὴ καὶ μοναρχικὴ Εὐρώπη, ὅτε ἀπεδοκίμασε τὴν ἐπανάστασιν, καὶ κατηράσθη αὐτήν, ὡς προῖον τῆς ἐπαναστατικῆς ιδέας. Οὐ μόνον ὡς ἐπανάστασις, ἀλλ' καὶ ὡς ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἰδίως, ἢ ἐν ἔτει 1821 ἐξέγερσις τῶν ἑλλήνων ἦν γεγονός, δυσάρεστον τῷ ἀπολυτισμῷ καὶ τῇ μοναρχικῇ ιδέᾳ.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ κυρία πηγὴ τοῦ φιλελληνισμοῦ· αὐτοὶ οἱ φιλέλληνας ὑπὲρ ἡμῶν ἐκδηλώσαντες ἀμέσως συμπαθείας καὶ τόσῳ ἐργασθέντες πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου, κατηννόουν, ὅτι εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως. Διῶρων, ὅτι, ἐνισχυομένου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, κατεβρίβητο τὸ ἔργον τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ ἐλύοντο οὕτω οἱ περισφιγγοῦντες τὴν Εὐρώπην πολιτικοὶ δεσμοί. Δὲν ἠπατήθησαν δὲ εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν. Ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ Ναυαρίνου, ἐπνίγη ὁ τῆς Εὐρώπης ἀπολυτισμὸς δι' αὐτῶν τῶν πρωτοστατούντων τῆς ὑποδουλώσεως, εὐστόχως παρετήρησε γερμανὸς ἱστοριογράφος, ὅτι δὲν ἐλάνθασαν, ἀλλὰ διέγνωσαν τὸν κύριον χαρακτῆρα τῆς ἐν Πύλῳ ναυμαχίας, οἱ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἀλλαγῷ φιλελεύθεροι, ἐστράταντες αὐτήν, ὡς νίκην τῶν λαῶν κατὰ τοῦ ἀπο-

λυτισμοῦ τῶν θρόνων, ὡς δὲν ἐλάνθασε περὶ τὴν ἐκτίμησιν αὐτῆς καὶ ὁ Δουξ τοῦ Οὐελλικτῶνος, ἀναθεματίσας αὐτήν.

Ἄλλ' ὁ φιλελληνισμὸς ἤθελεν ἐκπνεύσει, καὶ εἰς οὐδὲν πρακτικὸν θὰ κατέληγε τέλος, ἐὰν μὴ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, διατηρουμένη καὶ ὀσημέραι κραταιουμένη, προῆγε καὶ ἐνίσχυσεν αὐτόν. Εἰς τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῆς ἐλευθερόφρονος μερίδος τῆς Εὐρώπης, ὀφείλομεν τὸν πρῶτον φιλελληνισμόν· εἰς τὰ κατορθώματα τῶν ἑλλήνων ὀφείλομεν τὸν προσηλυτίζοντα φιλελληνισμόν, τὸν πολεμοῦντα καὶ ἐπιβαλλόμενον καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐλευθερίας ἐπισφραγίζοντα φιλελληνισμόν. Οἱ φιλέλληνας ἐνίσχυσαν τοὺς ἑλληνας εἰς τὰ πρῶτα βήματα αὐτῶν, ὅτε ἐκ τοῦ αὐθεντικοῦ κόσμου κατάρτας ἤκουον καὶ ἀποδοκιμασίας· οἱ ἑλληνας συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον αὐτῶν, διὰ τῶν μακρῶν ἀγῶνων αὐτῶν, διὰ τῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦ ἠρωτισμοῦ αὐτῶν, παρασχόντες αὐτοῖς τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ὀλόκληρον κατακτήσωσι τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ ἐπιβάλλωσιν ἐπὶ τέλει εἰς τοὺς ἰσχυροὺς τὴν ὕλικὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος παρέμβασιν.

Παρακαλῶ δ' ἐπὶ τούτου ἰδίως νὰ ἐπιστήσῃτε τὴν προσοχὴν σας, διότι ἄλλως οὐδὲν πρακτικὸν διδάγμα δύναμεθα ν' ἀντλήσωμεν ἐκ τῆς ἱστορίας ἡμῶν. Ἡ ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου, ἢ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὰ ἐν Πετροπόλει καὶ ἐν Λονδίῳ πρωτόκολλα, τῆς γαλλικῆς μοναρχίας ἢ παρέμβασις, εἰσι οὐχὶ τὰ αὐθόρμητα καὶ ἄμεσα προϊόντα τῆς θελήσεως τῶν ἐνεργησάντων τὰς ἀξιωματικὰς πράξεις ταύτας, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διπλῆς πιέσεως, ἢ ἐπὶ τῶν μυστικοσυμβουλίων ἐνήργησαν, ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ φιλέλληνας, ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὸ δημόσιον φρόνημα τῆς Εὐρώπης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἑλλήνων, καθ' ἑ-

κάστην παρεχόντων αὐτοῖς ἄφθονον εἰσφορὰν ἐπιχειρημάτων, ὑπὲρ τῆς δικαίας ὑποθέσεως, δι' ἣν ἠγωνίζοντο. Εἶναι ζήτημα δὲ, ἐὰν, καὶ μεθ' ὅσα οἱ ἑλληνας ἤρανο τρόπαια, καὶ μεθ' ὅσα ὑπέστησαν μαρτύρια, εἶναι ζήτημα, λέγω, ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία εὐωδοῦτο ἄνευ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν φιλελλήνων. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν ἢ ἀγωνιζομένη Ἑλλάς δὲν παρεῖδε, ἅμα ἀνεπνευσεν ἐπ' ὀλίγον ἐκ τοῦ καμάτου τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἠδυνήθη νὰ χαιρετίσῃ ἡμέρας ἀνεξαρτησίας. Ὅτε εἰς ἐθνικὴν συνέλευσιν ἐν Ἀργεῖ συνήρχοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐν τῶν πρωτίστων ἔργων αὐτῶν ἔκριναν τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθείας εὐγνωμοσύνης των πρὸς τοὺς φιλέλληνας. Διὰ τοῦ ψηφίσματος ἢ τῆς 31 Ἰουλίου 1829, ἢ Δ'. ἐθνικῆ τῶν ἑλλήνων συνέλευσις, ψηφίσουσα τὴν ἀνέγερσιν ναοῦ Σωτῆρος, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, καὶ πρὸς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ὑψίστον, τὸν προστατεύσαντα τὸν ἀσθενῆ, ὥρισεν ἵνα «τὰ ἀνόμματα τῶν φιλελλήνων, ὅσοι ἀπέθανον » εἰς τὴν Ἑλλάδα, μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας της, χαραχθῶσιν ἐπὶ μνημείου, ἐργηρομένου ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος· τὰ ὀνόματα δὲ τῶν φιλελλήνων, ὅσοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπανάρθωσιν τῆς Ἑλλάδος «καταχωρισθῶσιν εἰς δίπτυχα, τὰ ὁποῖα θέλουν κατατεθῆ ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος μνημείου». Μόνον δὲ ἀφοῦ πρωτίτως ἐμερίμνησεν ἡ συνέλευσις, ἐν τῷ ψηφισματί της τούτῳ ὑπὲρ τῶν φιλελλήνων, προσέθετο καὶ συμπληρωτικὸν ἄρθρον, εἰς ἔκφρασιν χάριτος πρὸς τοὺς ἀγωνισθέντας Ἕλληνας. Δικαίως καθ' ἱστορικὴν ἀκρίβειαν, οὐχὶ δὲ μόνον κατὰ πολιτικὴν φρόνησιν, μετὰ τοὺς φιλέλληνας ἔταξε τοὺς ἐξ αἵματος ἑλληνας, εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἐὰν ἡ ἱστορία ἦναι ὄντως ἡ ἀποθήκη τῶν διδαγμάτων τῆς πορείας τῶν ἀνθρωπίνων

πραγμάτων καὶ τὸ ταμεῖον τῶν νόμων πρὸς διεύθυνσιν τῆς ἐνεργείας τῶν ἐθνῶν, ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ φιλελληνισμοῦ ὡς διδάσκουσιν εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους διδάγματα, ἅτινα, ὡς πολύτιμον κειμήλιον, ὀφείλομεν ν' ἀποθέσωμεν ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον, οὗ τινος οἱ πατέρες ἡμῶν κατῆρξαντο τὸ ἔργον τῆς πανελληνίου ἐνότητος. Τὰ δύο διδάγματα ταῦτά εἰσι τὰ ἐπόμενα: 1ον· προσδοκίας ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίαις συμπαθειῶν εἰλικρινῶν καὶ ἀρωγῆς δὲν δύναμεθα νὰ εὐρωμεν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, παρ' ἄλλοις ἢ παρ' ἐκείνοις, παρ' οἷς τοιούτων ἔτυχον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, παρὰ τοῖς ἐλευθέρων φρονιμάτων ἀνδράσι τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς λαοῖς. 2ον· τὸ ἔργον τῆς συμπλήρωσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐνότητος δὲν δύναται νὰ ἦναι προῖον ἑτέρου τινος, ἢ μόνως τῆς ἐργασίας ἡμῶν, καὶ ὅτι μόνον ἐὰν ἡμεῖς, διὰ τῶν ἰδίων ἀγῶνων κατακτήσωμεν σταθμούς, θ' ἀποκτήσωμεν τοιοῦτους.

Δὲν ἐπιμένω πολὺ ἐπὶ τοῦ πρώτου διδάγματος. Ἄρκει ν' ἀναμνησθῆτε, ὅτι Ἑλλάς καὶ ἑλληνισμὸς εἶναι ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ, ἢτοι ἡ πρόοδος, ἐνσαρκουμένη εἰς ἔθνος καὶ εἰς πολιτείαν, ὅπως πεισθῆτε, ὅτι οὐδενὸς ἐκ τῶν καλουμένων ψευδοσυντηρητικῶν στοιχείων τῆς Εὐρώπης δύναμεθα ποτε ν' ἀποκτήσωμεν τὴν εὐνοίαν. Οἱ τὸ καθεστῶς λατρεύοντες καὶ πρὸς αὐτὸ συνδέσαντες τὴν ὑπαρξίν καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀνεχθῶσι τὴν ἀνάπτυξιν στοιχείου, ἐν τῇ ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, οὗτινος ὁ μακρὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ βίος οὐδὲν τι ἄλλο εἶναι ἢ ἀδιάκοπος σειρά ἐπανάστασεων καὶ μεταβολῶν; Τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὁ μέγας Βύρων δὲν παρεῖδε. Πρὶν ἢ οἱ Ἕλληνας δι' ἀξίωσιν τὰ ὄπλα, ἀπύθνηεν αὐτοῖς τοὺς σοφοὺς καὶ βαθεῖς λόγους

τούτους: *Ἕλληνας, μὴ πιστεύετε διὰ τὴν ἐλευθερίαν σας εἰς τοὺς Φράγγους· αὐτοὶ ἔχουσι βασιλεία, ὅστις πωλεῖ καὶ ἀγοράζει.* Διὰ τῆς νευρώδους καὶ ἀποτόμου φράσεως αὐτοῦ, ὁ μέγας ποιητὴς ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας, ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ προσδοκῶσιν ἀπὸ τῆς μοναρχουμένης Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τῶν ἀπολύτων κυβερνήσεων, διότι αὐτοὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν ὑπηρετοῦσι, τὰ δὲ συμφέροντά των πᾶν ἄλλο τοῖς ὑπαγορεύουσιν ἢ τὴν ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀρωγὴν. Τὰ ἐπελθόντα γεγονότα ἐκύρωσαν τοῦ βαθύνης καὶ ἐμπνευσμένου ἀνδρός τὴν προφητείαν. Τῆς μοναρχουμένης καὶ αὐθεντικῆς Εὐρώπης ἐξεθιάσθη ἡ δεξιὰ, ὅπως ἔλθῃ εἰς ἀρωγὴν τῆς Ἑλλάδος ἀφοῦ ἤδη μετεποιήθη αὕτη εἰς εἰρήπια· ἡ ἀρωγὴ δὲν ἦλθεν, οὔτε ἀθύρμητος, οὔτε ἐγκαιρος.

Τοῦ δευτέρου διδάγματος τὴν ἀκρίβειαν ἡ ἱστορία αὐτὴ μαρτυρεῖ, καὶ ἐνὸς ἐτέρου μεγάλου ἀνδρός ἡ ἀπόφανσις προσεπικυροῖ, παρὰ τὴν ἀπόφανσιν τοῦ ποιητοῦ, οὗ ἐμνήσθη πρό τινας. Ἡ ἑλληνικὴ ἀνεξαρτησία δὲν εἶναι δῶρημα ξένου, εἶναι προῖον τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν, εἶναι κατάκτησις ἀποκλειστικῆ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ὄλου ἔθνους. Ὁ αὐτὸς Βύρων, ἐν ᾧ τεμαχίῳ καθιστᾷ προσεκτικὸς τοὺς Ἕλληνας νὰ μὴ πιστεύουσιν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν διπλωματικὴν, τοῖς ὑπομνήσκει ὅτι *τὴν μόνην ἐλπίδα αὐτῶν ὀφείλουσι ἢ ἀναθέσωσιν εἰς τὸ ἑλληνοκρῆτος καὶ εἰς τὰς στρατιωτικὰς τῶν τάξεις.* Ὁ δὲ Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ βαθυνοῦστατος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, καὶ εἰς ἐκ τῶν ἐξόχων πολιτικῶν ἀνδρῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, γράφων πρὸς τὸν ἀείμνηστον Ἐϋνάρδον, ἐν ἔτει 1829, καὶ ἀπαντῶν πρὸς αὐτόν, ζητοῦντα συνεχέστερον εἰδήσεις ἐκ τῆς Ἑλλάδος, τῷ ἔγραφε τοὺς ἀξιομνημονεύτους λόγους τούτους: «Μὴ ζη-

τεῖς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι. Δύσκολον μοι εἶναι νὰ συντάσσω τοιαύτας, ἀνὰ δεκαπενθήμερον, καὶ ἂν ἔτι εἶχον τὸν πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενον χρόνον. Τοιοῦτόν τι πράττων, ἤθελον δαπανᾷ τὸν καιρὸν εἰς σύνταξιν δελτίων, ἐνῶ ὀφείλω ν' ἀφιερῶ τὰς ἡμέρας μου πάσας εἰς τὴν μέριμναν, ὅπως ἀνακουφίσω τὸν τόπον μου ἀπὸ τῶν παντοειδῶν συμφορῶν, ἃς ὑφίσταται. Προτιμῶ λοιπὸν νὰ σιωπῶ· διότι *κατ' οὐσίαν, οὐχὶ ἐξ ὧν περὶ ἡμῶν λέγουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς πράξεις ἡμῶν, θὰ κρίνωσιν, οἱ ἀνθρώποι περὶ ἡμῶν.* Συνεπῆς εἰς τὸ δόγμα τοῦτο ὁ κυβερνήτης εἰργάσθη ἐν τῇ Ἑλλάδι, προσεπάθησε νὰ σωρῆσιν ὅσα ἂν ἰδύνατο τετελεσμένα γεγονότα· διότι ἐγίνωσκεν ὁ μυστικὸς συμβουλίων, ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐδὲν δύναται νὰ προσδοκᾷ ἀπὸ τῆς διπλωματίας, καὶ ὅτι αὕτη μόνη ἐπὶ τέλει τὰ τετελεσμένα ἀναγνωρίζει.

Ἄν ἐξετάζω σήμερον τὸ ζήτημα, ἐὰν τοῦ φιλελληνισμοῦ ἡ ἀνάστασις, ὅφ' ἦν παρῆσθη οὗτος μυθικὴν καὶ ἱπποτικὴν ὄψιν ἄλλοτε, ἦναι δυνατὴ σήμερον, καὶ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι. Δυστυχῶς ὁ κόσμος δὲν κλίνει σήμερον τὸ οὖς τόσῳ προθύμως εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς καρδίας καὶ εἰς τὴν ποίησιν, ὅπως παραδεχθῆ τις, ὅτι σπινθήρ, ὁ ἀνάψας τὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔρωτα, πρὸ ἐτῶν ἐξήκοντα, εἶναι ἰκανὸς ν' ἀνάψῃ καὶ σήμερον αὐτόν, τόσῳ σφοδρόν. Ἐπίσης τὰ ὑλικά συμφέροντα κατισχύουσι τῆς κρίσεως πολλὰκις, καὶ ἡ πλῆθὺς τῶν *«τιμίων μὲν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κακῶν Πολιτῶν»*, κατὰ τὴν ἔκφρασιν Γάλλου τινὸς δημοσιολόγου, εἶναι μείζων νῦν ἢ ἄλλοτε. Οὐχ' ἤττον ὅμως ἀναμφισβήτητον ἔστω, ὅτι εἰλικρινεῖς φίλους καὶ συνηγόρους ἡ Ἑλλάς πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μέλλοντος αὐτῆς, δὲν θὰ δύνηται νὰ στρατολογήσῃ καὶ αὐθις ἀλλαχοῦ ἢ ἐν

ταῖς τάξεσι τῶν φιλελευθέρων, καὶ ἵνα σαφέστερον ἐκφρασθῶ, ἐν ταῖς τάξεσι τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Εὐρώπης. Ὑπὸ τὴν ἔψιν δ' αὐτὴν ὀφείλομεν νὰ χαιρετίσωμεν, ὡς ἀγαθὸν ἀστὲρα ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μέλλοντος τὴν εὐτυχῶς ἐπ' αἰσίσις παγιουμένην ὁσημέραι Δημοκρατίαν ἐν τῇ Γαλλίᾳ. Αὕτη, ἐν χρόνῳ οὐχὶ βραχεῖ, ἔσεται ἡ φυσικὴ σύμμαχος τοῦ Ἑλληνισμοῦ· διότι, τὸν Ἑλληνισμὸν ὑποστηρίζουσα ἐν τῇ Ἀνατολῇ, θὰ ὑποστηρίξῃ ἑαυτήν. Εὐελπιστῶ οὕτω, ὅτι ὁ φιλελληνισμὸς δύναται ν' ἀναζήσῃ ἐν προσεχεῖ ἡμέρᾳ, ἐὰν μὴ ὑπὸ τὴν πρώτην μορμὴν αὐτοῦ, ὑπὸ ἐτέραν, ὁποῖαν οἱ καιροὶ μεταβαλλόμενοι θὰ ὀρίσωσιν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἔσεται καὶ οὗτος ἐπίσης ἐποφελῆς τῷ Ἑλληνισμῷ, ὡς ὑπῆρξε σωτήριος αὐτῷ, ὅτε ἤρξατο τοῦ ἔργου τῆς ἀναγεννήσεως.

Ἄλλὰ μεθ' ὅσων ἂν ἔχω ἀγαθὴν γνώμην, περὶ τῆς εὐνοίας τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελευθέρων, δὲν δύναμαι ἐπὶ τοσοῦτον νὰ πιστεύσω ἐπ' αὐτοὺς, ὅπως μὴ εἴπω, ὅτι πρωτίστως ὀφείλομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ δευτέρου διδάγματος, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐπὶ τὴν διπλωματικὴν στηρίζοντες προσδοκίαν, καθῆκον ἔχομεν πρώτιστον νὰ ἐργασθῶμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν συντέλειαν ἔργων. Ἡ πολιτικὴ ἀνεγνώρισε πάντοτε τὰ τετελεσμένα. Ἄς φροντίσωμεν νὰ πράξωμεν ἔργα, καὶ πᾶν ὅ,τι κατορθώσωμεν θὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ ἡ πολιτικὴ ἀνεξελέγκτως. Ἐν ἔτει 1876, ἠλπίσαμεν καὶ ἐπὶ τὴν διπλωματικὴν ἢ πτωσίς τῆς Κρήτης καὶ ὁ κατὰ πλους τοῦ Χόβαρτ μᾶς ἐδίδαξε, τί πάσχουσιν οἱ ἐν τῷ πατριωτικῷ ἐνθουσιασμῷ αὐτῶν πιστεύοντες λίαν εἰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις. Τὰ παθήματα τοῦ παρελθόντος ἃς χρησιμεύουσιν ἡμῖν, ὡς σωτηρίας μαθήματα ἐν μέλλοντι. Ἄς ἀφιερῶσωμεν οὕτω ὀλόκληρον τὴν ἐργασίαν ἡμῶν εἰς ἐν καὶ μόνον εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀνάπτυξιν καὶ

εἰς τὴν σπουδαίαν παρασκευὴν ἡμῶν. Ἐκαστος Ἕλληνας ἐννοήσῃ, ὅτι ὀφείλει νὰ ἦναι συγχρόνως καὶ Πολίτης καὶ Στρατιώτης. Ἡ Ἑλλάς ἐμεγαλύνθη ἐν ἀρχαιότητι, διότι ὅλοι οἱ Πολῖται αὐτῆς ἦσαν καὶ Στρατιῶται. Ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη ἀπὸ τῆς δουλείας ἅμα οἱ Πολῖται αὐτῆς ἀπεφάσισαν νὰ γίνωσι καὶ Στρατιῶται. Ἡ Ἑλλάς θὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητά αὐτῆς, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν δὲν θὰ ἔχη στρατὸν ἰδίον, διότι οἱ πολῖται πάντες αὐτῆς θὰ ὦσι στρατιῶται. Τὸ δόγμα, ὅτι ὁ στρατιώτης εἶναι καὶ πολίτης, γενόμενον πίστις, συνετέλεσε τὰς ἐσωτερικὰς μεταβάλλας ἐν τῇ Ἑλλάδι. Τὸ δόγμα, ὅτι ὁ Ἕλληνας πολίτης πρέπει νὰ ἦναι καὶ στρατιώτης, θὰ συμπληρώσῃ τὸ πανελληνιον ἔργον. Ὀλίγων ἐτῶν ἐργασία, σπουδαία καὶ εἰλικρινής, δύναται νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὸ ποθητὸν σημεῖον τοῦτο. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἕτερον στάδιον, εἰς ὃ καλοῦνται οἱ Σύλλογοι τῶν νέων, οἵτινες ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐπ' αἰσίσις ἤρξαντο ἰδρυόμενοι. Πρωτίστως δὲ τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς τὸν Σύλλογον τοῦτον, τὸν κοσμοῦμενον διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ, ὅστις εἶπε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι εἰς τὸ ξίφος καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας αὐτῶν ἃς ἐλπίζουσιν, ἐὰν ἐπιθυμῶσι νὰ ἐλευθερωθῶσι, καὶ οὐ τοὺς λόγους οἱ Ἕλληνες ἀκούσαντες ἠλευθερώθησαν. Μὴ ἀμελήσωμεν τοῦ ἔργου τούτου· διότι τὰ πράγματα θὰ καταλάβωσιν ἡμᾶς, ἐν προσεχεῖ ἡμέρᾳ, ἀπαρασκευάστους, ἀπελπιστικὸν δὲ θὰ ἦναι νὰ ἴδωμεν ἄλλους ἀμφισβητοῦντας ἡμῖν τὴν ὑπεροχὴν, ἣν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πάντως ἀσφαλίζει τῷ ἑλληνικῷ γένει τὸ ἐνδοξον παρελθὸν αὐτοῦ καὶ τὰ ἀναμφισβήτητα πνευματικὰ πλεονεκτήματά του.

Πιστεύω, Κύριοι, ὅτι ἀναμνηστικῶν ἡμῖν τὰς ὑπηρεσίας τοῦ φιλελληνισμοῦ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ δι' ὀλίγων ἀνα-

πτύξας τὰς συμβουλὰς, ἃς οὗτος ἔδωκεν ἄλλοτε πρὸς τὸ δουλεύον Γένος ἡμῶν, καὶ τὰς ὁποίας ἀκούσαν τοῦτο δὲν μετενόησε, ἀνταπεκρίθη ἐν τῷ ἅγιον τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, ὅστις συνεκάλεσε πάντας ἡμᾶς ἐνταῦθα. Ἡ ἰδέα, ἣν παραδίδω εἰς ὑμᾶς σήμερον, ἡ ἰδέα ὅπως οἱ Σύλλογοι τῶν νέων Ἑλλήνων αὐτοὶ ἀρξῶνται τῆς στρατιωτικῆς ἀσκήσεως τοῦ Ἑθνους, μὴ περιορισθῶσι δὲ εἰς τὸ ἀπλοῦν φιλολογικὸν ἔργον αὐτῶν, κυρουμένη ὑπὸ τῆς αὐθεντείας τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων τῶν μεγάλων ἐργατῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἃς ἀναγραφῆ ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασίας ἡμῶν. Ἄλλοι ἃς φροντίσωσι διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματικὴν, ἡμεῖς ἃς φροντίσωμεν δι' ἐκεῖνα ἅτινα κατισχύουσι καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς διπλωματικῆς, καὶ ἅτινα ἐπιβάλλονται εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐναντίους· ἡμεῖς ἃς φροντίσωμεν διὰ τὰ ἔργα. Καὶ δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν τοιαῦτα, ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσωμεν τοῦτο.

Πρὶν ἢ καταβῶ τοῦ βήματος τούτου, ἐφ' οὗ μὲ ὑπεχρέωσε ν' ἀναβῶ σήμερον ἡ εὐμενὴς ψήφος σας, πέποιθα, ὅτι ἀνταποκρίνομαι ἀκριβῶς εἰς τὰ κατέχοντα ὑμᾶς αἰσθήματα καὶ εἰς τὴν ποδηγετοῦσαν ὑμᾶς ἰδέαν, καλῶν ὑμᾶς ν' ἀπευθύνητε δέησιν εἰς τὸν Ὑψιστον, ὑπὲρ τῆς αἰωνίας μνήμης τῶν φιλελλήνων, συνδέοντες αὐτὴν πρὸς τὴν ἐπευφημίαν, ἣτις εἶναι τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα αὐτῆς, καὶ ἣτις, ὡς ἀνέκαθεν ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τῆς δόξης τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, οὕτω καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πρέπει νὰ ὑπάρξῃ τὸ μοναδικὸν σύνθημα τῆς ἐνώσεως τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων καὶ ἡ μόνη ἱερὰ σημαία τῶν ἑλληνικῶν Γενεῶν· ἃς ἀναφωνήσωμεν πάντες, μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, Ζήτω ἡ Πατρίς!

ΟΜΙΛΙΑ

Θ. Ν. ΦΛΟΓΑΙΤΟΥ

Ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ

ΒΥΡΩΝΙ

Περὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἀνεξασφαλιστοῦ
τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας.

Εἴτε ὁ ἄνθρωπος εἶναι μὴ κοινωνικὸς φύσει, ἢ δὲ ἐν κοινωνίᾳ διαβίωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ παρέκκλιση καὶ παρεκτροπὴν ἀπὸ τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως, ὡς ἔδοξμάτισαν ὁ Grotius, ὁ Hobbes ὁ Puffendorf, ὁ Wolf, ὁ Fichte, ὁ Kant καὶ πάντες σχεδὸν οἱ φιλόσοφοι τῶν προλαβουσῶν ἑκατονταετηρίδων, εἴτε ἐκ τούναντίου εἶναι φύσει κοινωνικὸς, ὡς γνωματεύουσι πάντες οἱ φιλόσοφοι καὶ κοινωνιολόγοι τοῦ παρόντος αἰῶνος, βέβαιον εἶναι, ὅτι, προσερχόμενος εἰς κοινωνίαν ὁ ἄνθρωπος, δὲν ἀπαλλοτριούται τῆς χρήσεως τῶν φυσικῶν ιδιοτήτων καὶ δυνάμεων, ἃς ἐχρηγήσεν αὐτῷ ἢ φύσις πρὸς πραγμάτων τοῦ θητικοῦ καὶ ὑλικοῦ αὐτοῦ προορισμοῦ, δηλονότι τῆς ζωῆς τῆς υγείας, τῆς διανοίας, τῆς ἐνεργητικότητος καὶ τῆς κινητικότητος αὐτοῦ.

Καὶ ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν, ὡς ὑπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἐρημίας, διαφυλάττει καὶ δικαιούται νὰ διαφυλάττῃ ἀκέραια καὶ ἀλώβητα τὰ φυσικὰ αὐτοῦ δικαιώματα, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπροσβλήτου τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως χρήσεως τῶν σωματικῶν καὶ διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοθελήτου μεταβάσεως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. — Τὰ δικαιώματα δὲ ταῦτα, καλούμενα ἐν τῇ πολιτικῇ γλώσσῃ ἐλευθερία, ἀποτελοῦσι τὴν ὅλην ἐλευθερίαν τοῦ ἐν κοινωνίᾳ ἀνθρώπου, ἣτις ἐν καὶ μόνον ὄριον ἔχει, τὴν ἐλευθερίαν, ἢτοι τὸ σύνολον τῶν φυσικῶν

κῶν δικαιωμάτων τῶν μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ ἄλλων ἐν κοινωνίᾳ ἀνθρώπων. Διὸ ἡ προσβολὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὡσαύτως φύσει δικαιούται, ἀντίκειται προφανῶς εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, ἀναγνωρίζοντα εἰς πάντας ὁμοίως τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν καὶ ἐπομένως ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀξιοποίνου, ἣν ἡ κοινωνία ὀφείλει καὶ δικαιούται νὰ τιμωρήσῃ καὶ διὰ τὸ αὐτῆς κατ' ἐαυτὴν τῆς πράξεως ἄτοπον καὶ διὰ τὸ βλαπτικὸν αὐτῆς εἰς τὴν διατήρησιν καὶ εὐπραγίαν τῆς κοινωνίας.

Ὅθεν οἰαδῆποτε κοινωνικὴ κατάστασις, οἰονδήποτε πολιτεύμα, οἰαδῆποτε νομοθεσία, περιορίζουσα ἢ ὀπωσδήποτε κολοβοῦσα τὰ φυσικὰ τοῦ ἀνθρώπου δικαιώματα, τὰς θεοδότους αὐτοῦ ἀτομικὰς ἐλευθερίας, τὴν ἐλευθερίαν τῆς κατὰ βούλησιν χρήσεως τοῦ ἰδίου αὐτοῦ προσώπου, τὴν ἐλευθερίαν τῆς κατὰ τὸ δοκοῦν μεταχειρίσεως τῶν ἰδίων αὐτοῦ σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, προσκρούει εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὴν λογικὴν, ἐκτρέπεται κακοήθως τοῦ ὀρθοῦ, ἐκτραχηλίζεται εἰς τυραννίαν.

Ὅπως διάφοροι τῶν φυσικῶν ἐλευθεριῶν τούτων, μὴ φυσικαὶ, ἀνθρώπινα, ἐπινόημα τῆς κρίσεως καὶ τῆς πείρας τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, εἶναι αἱ λεγόμενα πολιτικὰ ἢ πολιτειακὰ ἐλευθερία, αἵτινες δύνανται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἐποχὰς νὰ ὑφίστανται μερικὰς ἢ γενικὰς τροποποιήσεις καὶ μεταβολὰς. Αἱ ἐλευθερία αὗται, συνιστάμενα εἰς τὴν τοιοῦτον τρόπον κατανοητῆς τῆς ἐν συνόλῳ ἐξουσίας, ὥστε νὰ μὴ συγκεντροῦται ἢ ὅλη κυβερνητικὴ δύναμις εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς ἢ ὀλίγων, εἶναι λυσitelεῖς, χρήσιμοι, ἢ μᾶλλον ἀναγκαῖα ὡς ὄρος καὶ ὡς ἐγγύθισις τῆς ἐπικρατήσεως τῶν προμνημονευθεισῶν φυσικῶν ἢ ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου, τῆς ἐλευθερίας τοῦ διανοεῖσθαι, λέγειν καὶ γράφειν, τῆς

ἐλευθερίας τοῦ ἐργάζεσθαι. Ἄλλως εἶναι ἄχρηστοι, ἄσχοποι, περιτταὶ ὅλως καὶ ἐξαλειπτέαι. — Τὰ ἐλεύθερα πολιτεύματα κατὰ τοῦτο ἰδίως εἶναι ἀνώτερα τῶν δεσποτικῶν ὅτι, ὅσον ἀνεγνωρισμένα καὶ ἂν ἦναι νομοθετικῶς αἱ ἀτομικὰ ἐλευθερία ὑπὸ τὰ δεύτερα πολιτεύματα, δὲν εἶναι οὐχ ἥττον αὗται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πραγματικαὶ, καθὸ διατελοῦσαι τὸ ἔρμαιον τῆς αὐθαιρεσίας πανισχύρου μονάρχου, ἀτιμωρητὴ δυνάμενον νὰ παραβιάσῃ αὐτάς. Τούναντίον δὲ ὑπὸ τὰ πρῶτα, τῆς ἐξουσίας κατανεμεμημένης εἰς πολλὰ καὶ διάφορα πρόσωπα, σωματεῖα καὶ σώματα, τυγχάνουσι αὗται πραγματικαὶ καὶ ἀσφαλεῖς, ὁσάκις οἱ ἄλλοι τῆς πολιτείας νόμοι καθιεροῦσι καὶ ἐξασφαλίζουσι δεόντως αὐτάς. — Ἄλλ' ὅλως ἄχρηστα ἀποβαίνουσι τὰ ἐλεύθερα πολιτεύματα, ἀποβάλλουσι τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν (leur raison d'être), ὁσάκις καθιεροῦσι μὲν καὶ ἀσφαλίζουσι, τὴν εἰς πολλὰ πρόσωπα καὶ σώματα κατανοητῆς ἐξουσίας, δηλονότι τὰς λεγομένας πολιτικὰς ἢ πολιτειακὰς ἐλευθερίας, ἀλλ' οὐχ ἥττον, ὅλως ἀσυμφώνως πρὸς τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν λόγον, ὀλιγοροῦσι τῆς ἀναγραφῆς καὶ ἐξασφαλίσεως τῶν φυσικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθεριῶν; δηλονότι τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ προεξάρχοντως τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας. Ἄλλ' αἱ ἀτομικὰ ἐλευθερία πρὸς πραγματικὴν αὐτῶν ἐπικράτησιν δὲν χρήζουσι τῆς ἐν τῷ Συντάγματι ἀναγραφῆς καὶ καθιερώσεως ὑπὲρ αὐτῶν ἐγγυθήσων τινων, ἀλλὰ καὶ τῆς διὰ συναδόντων πρὸς τὰς συνταγματικὰς διατάξεις ὀργανικῶν καὶ ποινικῶν νόμων πλήρους αὐτῶν ἀσφαλίσεως, ἧς ἐλλειπούσης, εἰς οὐδὲν ὠφελούσιν αἱ βραχυπερίοδοι καὶ ὀλιγόχρονοι συνταγματικαὶ αὐτῶν ἐγγυθήσεις. Δίαν δὲ ὀρθῶς ἀπεφῆνατο ὁ Montesquieu, ὅτι ἀπὸ τῆς χρηστότητος τῶν ποινικῶν νόμων ἰδίως ἐξήρτηται ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία — Εἰς τί λ. χ. ὠφελεῖ ἡ

ἐν τῷ Συντάγματι ἀπαγόρευσις τῶν παρανόμων συλλήψεων, δι' οἷωνδήποτε καὶ ἀν συνοδεύηται αὕτη συνταγματικῶν ἐγγυήσεων, ὅταν νομίμως δύναται νὰ συλληφθῇ ὁ πολίτης χωρὶς σπουδαίου τινὸς καὶ βασίμου λόγου; Εἰς τί ὠφελεῖ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐπιβολῆς ποινῶν μὴ προνομοθετημένων, ὁσάκις κατὰ τὸν ὑφ'εστῶτα ποινικὸν νόμον ἐπιβάλλονται ποιναὶ εἰς πράξεις μὴ καθ' ἑαυτὰς ἐπιληψίμου; Πρὸς τί χρησιμεύει ἡ καθιέρωσις τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχασθαι, ὅταν ἀτιμωρητὴ ἢ κυβέρνησις ἢ ὑπάλληλός τις ἀρχὴ αὐτῆς δύναται νὰ παρακωλύῃ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ προφάσει ἐπικειμένου κινδύνου; καὶ οὕτω καθεξῆς. — Τοῦτο ὅμως συμβαίνει δυστυχῶς παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ παρὰ πάσαις σχεδὸν ταῖς ἄλλαις Ἑπειρωτικαῖς ἐπικρατεῖαις. Ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν ταῖς διαφόροις γερμανικαῖς ἐπικρατεῖαις ἐπεκράτησαν θεσμοὶ συνταγματικοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐλεύθεροι, ἀλλ' οὗτοι συνέζησαν καὶ συζῶσι μετὰ νομοθεσιῶν συγκεντρωτικῶν καὶ μισελευθέρων, δικονομικῶν ἰδίως θεσμοθεσιῶν, οὐδόλως ἀσφαλιζουσῶν τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τὸ μὲν Σύνταγμα τοῦ 1864, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποῦ διατελοῦμεν, καθιεροὶ ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἐκτάσει τὰς λεγομένας ἀτομικὰς ἐλευθερίας, περιβάλλον αὐτάς καὶ διὰ τῶν δυνατῶν ἐν τῷ Συντάγματι ἐγγυήσεων, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ συμβιοῖ καὶ συνάρχει νομοθεσία δεσποτικωτάτη, ἀρχαιότερα αὐτοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον, μηδενίζουσα κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐξασφαλιστικὴν τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν πρόθεσιν τοῦ Συντάγματος. Τοῦτου ἕνεκα αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι, αἱ ἐλευθερίαι χάριν τῶν ὁποίων θεσμοθετήθησαν αἱ πολιτικαὶ ἐλευθερίαι, διατελοῦσι παρ' ἡμῖν ἀνεξασφάλιστοι, ἰδίως δὲ ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία τυγχάνει ἔρμαιον τῆς ἀβουλίας ἢ κακοβουλίας ἐνὸς ἢ ὀλίγων ἀνι-

κάνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐξηρημένων δημοσίων λειτουργῶν. Καὶ ὅμως ἐνῷ ἀνησυχούμεν, ταραττόμεθα, διαμαρτυρούμεθα, διατελοῦμεν ἔτοιμοι νὰ ἀναστατώσωμεν τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ νὰ ἀνατρέψωμεν τὰ καθεστῶτα διὰ τὴν ἐλαφροτάτην παραβίασιν συνταγματικῆς τινος διατυπώσεως, συνδεδεμένης, ἔστω καὶ πύρρωθεν, πρὸς τὴν συνταγματικὴν διαίρεσιν τῶν ἐξουσιῶν, αἱ καθήμεραν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν συμβαίνουσαι νόμιμοι μὲν (ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν τύπων) ἀλλ' ἄδικοι κατ' οὐσίαν συλλήψεις καὶ παρατεταμέναι προφυλακίσεις πολιτῶν, ὁ ἀδικαίως τελούμενος ἀσπλαγχτος καὶ ἀδίκος περιορισμὸς τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἄλλων ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, δὲν ταραττοῦσιν ἡμῶν τὰ νεῦρα, δὲν ἐρεθίζουσι, δὲν συγκινοῦσιν ἡμᾶς, ὅπως προκαλέσωμεν τὴν μεταβολὴν τῆς ἐπικρατοῦσης νομοθεσίας συναδόντως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπάρξεως ἐλευθέρου πολιτεύματος.

Βίπομεν ὅτι ἡ κοινωνία, προστατεύουσα τὴν ἐλευθερίαν τῶν συγκροτούντων αὐτὴν μελῶν, δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ τιμωρῇ τὸν προσβάλλοντα τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἄλλου, ἐπομένως καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν τοῦ προσβολέως· ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει ὄριον αὐτὸν τὸν γενεσιουργὸν λόγον τοῦ δικαιώματος τούτου, δηλονότι τὴν κατὰ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου θετικὴν προσβολὴν τοῦ προσβολέως, ἣτις δέον νὰ ἦ ἀποδεδειγμένη. Ἐπομένως πρὶν ἢ βεβαιωθῇ αὕτη διὰ τῶν τῷ ἀνθρώπῳ δυνατῶν μέσων, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶναι θεμιτὸς ὁ τοιοῦτος περιορισμὸς· ἀνάγκη ἐπομένως ὅπως ἦ θεμιτὸς ὁ περιορισμὸς τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τινός, νὰ ἦ θέβαιον, ὅτι οὕτως, δηλ. ὁ κατηγορούμενος, εἶναι ὄντως ὁ ἔνοχος τῆς προσβολῆς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου, ὁ ἔνοχος τοῦ ἀδικήματος· πρὸς βεβαίωσιν δὲ τούτου ἀπαιτεῖται ἀποδει-

κτικὴ διαδικασία πλήρης καὶ ἀκριβής.

Ἰπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἡμῶς παρ' ἡμῖν ποινικὴν δικονομίαν, ἐρανισθεῖσαν ἐκ τῶν γαλλο-γερμανικῶν δικονομιῶν, ἰδίως δὲ τῆς γαλλικῆς, α.) ὁ κατηγορούμενος ἀποστερεῖται τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, καταδικαζόμενος χωρὶς τῆς δυνατῆς δικαστικῆς βεβαιότητος ἐνίοτε περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ· β.) ὁ κατηγορούμενος ἀποστερεῖται τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, πρὶν ἢ ἔτι καταδικασθῇ, κηρυττόμενος ἔνοχος τῆς ἐφ' ἣ κατηγορεῖται πράξεως.

Καὶ ἐν πρώτοις διὰ τοῦ 72 ἀνθρώπου τῆς Ποινικῆς Δικονομίας καθιεροῦται καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς παρὰ τοῖς Γάλλοις κτλ. ἡ μυστικότης τῆς πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ αὐτουργοῦ τῆς πράξεως ἐνεργουμένης προανακρίσεως. Ἄλλ' ἡ μυστικότης αὕτη συνάδει πρὸς τὴν βεβαιότητα, ἣν ὁ κατηγορούμενος δέον νὰ ἔχη, ὅτι δὲν πρόκειται ἡ τύχη αὐτοῦ νὰ καταστῇ τὸ παίγιον ἀθεμίτων κατ' αὐτοῦ συνωμοτικῶν σκευωριῶν; Παρέχει εἰς τὴν κοινωνίαν τὴν ἐγγύησιν, ὅτι δὲν δύναται νὰ διακυβευθῇ πολλάκις ἡ ἀσφάλεια τῆς ἀθωότητος τοῦ πολίτου; Γνωστὸν τυγχάνει εἰς τοὺς ἄκρω τῷ δακτύλῳ ἀψαμένους τῆς ἐπιστήμης τῆς Θεμίδος, ὅτι ἡ τύχη τῶν κατηγορουμένων ἐξήρηται ὀλοτελῶς σχεδὸν ἀπὸ τῆς προανακρίσεως, οὐχὶ μόνον διότι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀθωωτικοῦ ἢ ἐνοχοποιητικοῦ διὰ τὸν κατηγορούμενον ἀποτελέσματος αὐτῆς προβαίνει κατὰ τὴν ὑφ'εστῶσαν ποινικὴν δικονομίαν ἀμέσως εἰς ἀπόλυσιν ἢ φυλάκισιν τοῦ κατηγορουμένου ὁ ἀνακριτής, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ αὕτη ἡ ὀριστικὴ τύχη τοῦ κατηγορουμένου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς τοιαύδε ἢ τοιαύδε διεξαγωγῆς τῆς προανακρίσεως. Ὅθεν ἀναμφήριστον διατελεῖ, ὅτι ἡ προανακρίσις εἶναι ἡ σπουδαιότατη ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς τῶν δικαστικῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἡ

δυσχερεστάτη, διότι δὲν πρόκειται κατ' αὐτὴν περὶ βεβαιώσεως γεγονότων, προσπεσόντων εἰς αὐτάς τοῦ δικαστικοῦ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ γεγονότων, ὧν τὴν ὑπαρξὴν βεβαιοῦσιν ἄλλοι, μὴδ' αὐτοὶ οὗτοι πολλάκις διατελέσαντες αὐτόπται, καὶ, τὸ χεῖριστον, διὰ μυρίας αἰτίας ποθοῦντες πολλάκις νὰ ἐξαπατήσωσι τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην! Πλειστάκις χαλκεύει τὴν κατηγορίαν τὸ ἀτομικὸν ἢ πολιτικὸν πάθος, πολλάκις φράσσει τὰ στόματα τῶν μαρτύρων ὁ φόβος ἢ ἡ συμπάθεια, συχνότατα ἡ ἐκδίκησις πληροῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων εὐφραδείας ψευδολογικῆς εἰς ἀδικὸν ἐνοχοποίησιν ἀθῶων ἀνθρώπων! Ὁ δὲ ἀνακριτὴς δέον μετὰ τῶν συγκρουομένων ἐντιφατικῶν καταθέσεων τῶν μαρτύρων, τοῦ μηνυτοῦ καὶ τῶν κατηγορουμένων νὰ εὕρῃ τί τὸ ἀληθές καὶ τὸ μὴ ἀληθές, τί τὸ ὀρθὸν καὶ τί τὸ ἄτοπον, τί τὸ πιθανὸν καὶ τί τὸ ἀπίθανον! Ἡ δ' ἐλαχίστη ἀποπλάνησις αὐτοῦ, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Δεσλοσώξ, ἐπιφέρει οὐδὲν ἥττον ἢ τὴν προσβολὴν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ζωῆς, τῶν τιμαλφεστάτων συμφερόντων καὶ δικαίων τοῦ πολίτου! — Ἄλλ' ἂν ἕνεκα τῆς ἀτελείας τῶν ἀνθρωπίνων μέσων εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀξιοποιῶν πράξεων ἢ ἀνάγκη διατρέχει ἀείποτε τὸν κίνδυνον ν' ἀποβῇ τὸ οἰκτρὸν θῦμα τῆς ψευδολογίας καὶ τῆς συκοφαντίας, ἔτι μᾶλλον ὑφίσταται τὸν κίνδυνον νὰ παρεκκλινή τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς σκοποῦ, ἐνεργουμένη ἐν τῷ σκοπῷ τῆς μυστικότητος. Ὅταν ἀμέσως μετὰ τὴν τέλεισιν ἢ τὴν καταγγελίαν ἀδίκου πράξεως ἐνεργῆται ἡ ἀνάκρισις δημοσίως, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ τε μηνυτοῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου, πολὺ ευκολώτερον διὰ τὰς κατ' ἀντιπαράστασιν ἐξετάσεως αὐτῶν καὶ τῶν προτεινομένων ὑπ' αὐτῶν μαρτύρων δύναται νὰ φωραθῇ τὸ ψεῦδος καὶ νὰ καταδειχθῇ ἡ ἀλήθεια, πολὺ δυσχερέστερον δύναται νὰ

ἐπιτευχθῆ ἢ διὰ σκευωρίας ἐνοχοποιήσας τοῦ ἀθώου κατηγορουμένου, ὅστις, μὴ ἀγνοῶν τὰ κατ' αὐτοῦ χαλκεύμενα, ὡς ὑπὸ μυστικὴν ἀνάκρισιν, δύναται διὰ τῆς ἐγκαίρου προσαγωγῆς μέσων ὑπερασπίσεως νὰ καταστήσῃ φαινήν τὴν συκοφαντουμένην αὐτοῦ ἀθωότητα· σπανιώτερον ἐπομένως ἀποβαίνει τὸ ὑπὸ τὴν μυστικὴν ἀνάκρισιν πολὺ συνηθέστερον συμβαῖνον φρικῶδες δεινὸν νὰ λάβῃ ἢ ἀθωότης τὸ στίγμα τῆς ἐνοχῆς καὶ ὁ ἀναίτιως κατηγορούμενος ν' ἀπολέσῃ ἀδίκως διὰ μακρὰ ἔτη ἢ καὶ ἰσοβίως τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν! Ἄλλως διατελεῖ δυστυχῶς ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως, ὅτι πολλάκις διαστρέφονται ἐν τοῖς ἀνακριτικοῖς γραφείοις αἱ καταθέσεις τῶν μαρτύρων, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀτυχῶν κατηγορουμένων, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀληθῶς παθόντων, ἄλλοτε μὲν διὰ τὴν ἀνικανότητα καὶ φυγοπονήν, ἄλλοτε δὲ διὰ κακοήθειαν ἢ δουλοπρέπειαν τῶν ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων ἢ καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γραμματέων, εἰς οὓς πολλάκις ἐμπιστεύονται τὰ πάντα ἀνακριταίνες· ἔνεκα δὲ τούτου ἀδίκως ἐνοχοποιῶνται οἱ ἄξιοι ἀθώωσης ἢ ἐνίοτε παραλόγως ἀπολύονται ὡς ἀθῶοι οἱ ἄξιοι καταδίκης. — Ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέραν ἰσχυροτάτην αἰτίαν ἢ μυστικότης τῆς ἀνακρίσεως εἶναι ἀποσοχορακιστέα. Ἡ μυστικότης τῆς ἀνακρίσεως ἔχει τὸ κακὸν τῆς μονομερείας· διότι, εἰ καὶ ὁ νόμος καθιεροῖ αὐτὴν γενικῶς, ἐν πράξει διατελεῖ τοιαύτη μόνον διὰ τοὺς πολιτικῶς ἀνισχύρους καὶ ἀπροστατεύτους (κατηγορούμενους ἢ παθόντας), οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι μέχρι κεραίας αἱ μυστικαὶ τῶν μαρτύρων κατὰ τὴν προδικασίαν καταθέσεις, διότι πάντες σχεδὸν οἱ ἐπὶ τῆς ἀνακρίσεως ὑπάλληλοι (ἐκτὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν τακτικῶν ἀνακριτῶν) συνδέονται διὰ σχέσεων ἐξαρτήσεως ἢ ἐλπίδων πρὸς

τοὺς ἰσχυροὺς. — Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ μυστικότης τῶν ἀνακρίσεων εἶναι πολὺ συντελεστικωτέρα εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἀδικημάτων, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι εἶναι ἀληθῆς, οὐδαμῶς συμβάλλει εἰς τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς, διότι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ἢ διακλύθεις τῆς ἀθωότητος πρὸς ἀνακάλυψιν ἀδικημάτων. Ἄλλ' οὕτε εἶναι ἀληθῆς ὁ προβαλλόμενος ἰσχυρισμὸς, ἀποδείξεις δὲ τούτου τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου, καθὰ ἀκριβῆς δικαστικὴ στατιστικὴ ἐμφαίνει, εἰ καὶ ἡ ἀνάκρισις διεξάγεται δημοσίως, ἀνακαλύπτονται τὰ ἀδικήματα οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπιτυχῶς καὶ καταδικάζονται οὐχὶ ὀλιγώτεροι ἐγκληματῖαι ἐκ τῶν καταγελλομένων. Τούτου ἔνεκα καὶ πάντες οἱ ἐπισημότατοι τῶν νεωτέρων τῆς Γαλλίας πολιτειολόγων ἀποφαίνονται ὑπὲρ τῆς φανεράς ἀνακρίσεως. Ὁ δὲ Prevost-Paradol ἐν τῷ σπουδαιότατῳ αὐτοῦ συγγράμματι «*La France Nouvelle*», συνηγορῶν ἐκθύμως ὑπὲρ αὐτῆς, ἐπιφέρει καὶ τὰ ἑξῆς ὡραῖα ὄντως λόγια. «Ἡ πείρα καὶ ἡ λογικὴ τρανῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ δημοσία τάξις ἀσφαλίζεται μᾶλλον, τὸ ἀδίκημα τιμωρεῖται ἀσφαλέστερον καὶ ὁ νόμος τηρεῖται εὐλαβέστερον ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐν αἷς πολιτείαις δι' ἐξασφαλιστικῶν τῆς ἀθωότητος διατάξεων γλυκαίνεται καὶ ἐξευγενίζεται ἡ διαχείρισις τῆς ἐγκληματικῆς δικαιοσύνης ἢ ἐν αἷς αὐτῇ, ἀπαιτητικὴ καὶ ἐπιτακτικὴ, φαίνεται ὀλιγώτερον ἐκπληροῦσα τὸ καθῆκον ἢ θηρεύουσα ἱκανοποίησιν ἐκδικήσεως».

(^ο *Επεταὶ συνῆχεια*).

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΞΑΕΙΑΙ ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΛΑΟΥ.

ΕΥΧΑΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΑΙ *)

Αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι παντὸς μὲν καθόλου λαοῦ, ἰδιαίτατα δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ, ἐξεικονίζουσι βαθύτατα τὰς ἰδέας καὶ τὰ συναισθήματα αὐτοῦ, ἀπορρέουσι δὲ κυρίως ἐκ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν. Διότι διὰ τούτων, ἐκφερομένων συνήθως ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἡ καρδιά μόνη ὀμιλεῖ, ἐκδηλοῦνται ἐναργῶς καὶ ἀνυποκρίτως τὰ ἐν ταύτῃ ἐρριζωμένα αἰσθήματα, διατυπούμενα ἐξωτερικῶς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς δημόδους θρησκείας, τῆς θρησκείας δῆλον ὅτι ἐκείνης ἐν ἧ συνδέονται καὶ συγκυκῶνται ποικιλοτρόπως δόγματα τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων καὶ ἰδέαι ἐκ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκπηγάζουσαι. Ἔνεκα δὲ τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς, εἴτε ἐπικαλούμενος τὴν ἀρωγὴν καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Θεοῦ, εἴτε τὴν θείαν τιμωρίαν ἐπαρώμενος, διατηρεῖ ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν αὐτοῦ ἔχρη προφανῆ τῶν ἀρχαίων προλήψεων, ἐν ᾧ συγχρόνως παρέχει διὰ τούτων εἰς ἀπακριβοῦντα παρατηρητὴν εἰκόνα ἀσφαλῆ τοῦ τε χαρακτῆρος καὶ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως.

Αἱ εὐχαὶ λοιπὸν καὶ αἱ κατάραι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ καθ' ἑαυτὰς καὶ ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῶν καὶ τῇ συγγενείᾳ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τὰς ἀρχαίας δοξασίας ἐξεταζόμεναι, δὲν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ὀλιγώτερον τῆς ἐρένης τῶν ἄλλων δοξασιῶν καὶ ἔθιμων καὶ μύθων τοῦ λαοῦ τούτου, διαφωτίσουσι δ' ἐπίσης ὡς ἐκεῖνα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος· διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐρεῦ-

νης, ἐμβαθύνων τις ἀφ' ἐνὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ δύναται ν' ἀνεύρῃ εὐχερῶς πολλῶν γεγονότων τὴν αἰτίαν, συγκρίνων δ' ἀφ' ἑτέρου τὰ νῦν τοῖς ἀρχαίοις, διαβλέπει τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα ἐκ τῆς ἐνότητος τῶν παραδόσεων, καὶ τῶν ξένων τὰς εἰσβολὰς καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπίδρασιν διακρίνει ἐκ τῶν ξενικῶν στοιχείων, ἅτινα ὑπεσέδυσαν ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις.

Ὁ Ἰάκωβος Γρίμμ ὀμιλῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς *Γερμανικῆς* αὐτοῦ *μυθολογίας* περὶ *Εὐχῶν καὶ ἐπωδῶν* βάσιν τούτων θεωρεῖ τὴν μεγάλην ἰσχύν, ἣν εἰς τὰς λέξεις (*wort* γερ. *verba* λ.) πολλοὶ λαοὶ ἀποδίδουσιν, ὡς ἐκ τῶν ἐπωδῶν καὶ κατάρων αὐτῶν καταφαίνεται. 1) Ἄλλ' ὁ ἀφορισμὸς οὗτος τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ μυθολόγου, ἀκριβῆς κατὰ βάθος, δὲν ἐφαρμόζεται ὁμως εἰς πάσας ἐν γένει τὰς εὐχὰς καὶ κατάραι, καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μάλιστα λαοῦ· διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι, ὡς νομίζουσιν, ἀποτελεσματικωτέρας ἐνίοτε ταύτας καθιστῶσιν ἰδιαίτερά τινες λέξεις, ἀκατάληπτοι πολλάκις· ἀλλ' αἱ τοιαῦται εὐχαὶ καὶ κατάραι ἀνάγονται μᾶλλον εἰς τὰς μαγικάς, ἐλάχιστα δὲ τῶν ἐπωδῶν διαφέρουσι. 2) Κυρίως δ' αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι τὴν δυνάμιν τῶν ἀντλοῦσιν ἐν γένει ἐκ τῶν δοξασιῶν καὶ προλήψεων τοῦ λαοῦ, εἰς ἃς πάντοτε ἀναφέρονται καὶ δι' ὧν μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι, πρὸς δὲ, ἔστιν ὅτε, ἐκ τῶν τελετῶν ἢ τῶν χειρονομιῶν, δι' ὧν ἐκφερόμεναι συνοδεύονται.

Αἱ Εὐχαὶ καὶ κατάραι ἐκφέρονται παρὰ πάντων, πιστεύεται ὁμως ὅτι *πιάρονται*, ἢ-

1) J. Grimm, Deutsche Mythol. 1834. σ. 1173 καὶ. cap. XXXVIII. Sprüche und Segen.

2) Περίεργα παραδείγματα αὐτῶν τῶν εὐχῶν βλ. ἐν Γ. Λουκᾷ, Φιλολογ. ἐπιστέφ. τῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν νεωτέρων Κυριῶν μυθμῶν τῶν ἀρχαίων. τ. I. σ. 58 κε.

*) Ἡ παρούσα πραγματεία ἐβραβεύθη ἐν τῷ Ζωγράφῳ διαγωνίσματι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου.

τοι είσακούονται έκφερόμενοι υπό γερόντων, υπό γονέων ή ιερέων. 1) 'Η κατάρα δὲ καὶ καὶ μάλιστα ή δικαία, πολλά δυστυχήματα δύναται νά επισωρεύη επί τῆς κεφαλῆς τοῦ καταράτου 2), ἐν ᾧ τούναντίον ή εὐχή δύναται νά επισύρῃ πάσας τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ. 'Εκ τούτου λέγουσι συνήθως περὶ ἀνθρώπου εἰς οὐδὲν εὐδοκίμοῦντος *κατάρτα τῶ χει καὶ δὲν βλέπει χάρτι (:)* καὶ *προκοπή, ἀναλογωτάτη* χρώμενοι έκφράσει τῆ τοῦ 'Ηροδότου (Α, 30) «Φασί δὲ καὶ αὐτοὶ 'Ηλείου «ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ήμίονους». Πρὸς ἀποτροπὴν δὲ τῶν ἐκ τῆς κατάρης δυστυχημάτων εὐχονται αἱ συνέπειαι νά επιστρέψωσιν ἐπὶ τοῦ ἐξενεγκόντος αὐτὴν καὶ λέγουσιν ἀμέσως νά *γυρῶσιν ἔς τὸ κεφάλισον*, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, *κατ' Ἀριστοφάνη «Ἔς κεφαλῆν σοι!»* διὰ τὰς ἀδίκους δὲ ὑπάρχει καὶ παροιμία: *'Η κατάρα γυρίζει ἔς τὸ ροικοκῆρη.* 3) Λέγουσι δὲ καὶ τὴν φράσιν *Μπῶ ἔς τ' ἄγρια ὄρη!* ὅταν ἀπλῶς ζητοῦσι νά ἐξουδετερωθῇ ή ἐκ τῆς κατάρης θλάβη, οὐχὶ δὲ καὶ νά τιμωρηθῇ ὁ ἐξενεγκὼν αὐτήν. 4) οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι 'Ελληνες ἐπὶ ὁμοίας περιστάσεως ἐχρῶντο τῆ παροιμία «*Κατ' αἴγας ἀγρίας*», ἥτις, κατὰ Σουῖδαν, ἐλέγετο «*ἐπὶ κατάρης κατ' αἴγας ἀγρίας* τρέπειν τὰ κακὰ.» 5) καὶ ἥτις ἔχει,

1) Λουκ., ἐνθ. ἀν σ. 136.

2) Πρὸς. Σιράχ. Δ. 8, 6

3) Ἀντικολική ἐπιθεώρησις (Σμύρνης) τ. Ι. σ. 474 ἀρ. 138.

4) Πουῖνται χρῆσιν τῆς φράσεως ταύτης καὶ ἐν ἐπιφ. δατ., περὶ ᾧν ἀλ. α. ὡ. διαλαμβάνουν ἐν ταῦθα παρατιθέμεθα μέρος κριτικῆς ἐπιφ. εἰς βασιλικὴν ἀφογέσθαι ἀπὸ τὰς ἐθολογίας δύο φέβες τοῦ παιδιοῦ μου καὶ ἄμε ἔς τὰ ὄρη ἔς τὰ βουνά, ποῦ περὶ ἐνὸς δὲν κράζει καὶ σκύλος δὲ γαυγίζει, ναύτης τ' ἄγριο θεοῦ νά πιῇ; ἀπὸ τὸ αἵμά του νά φῆς ἀπὸ τὸ κράς του.» (Χορμους, Κρητικ. σ. 27). 'Ομοίαν ἰδέαν έκφράζει ὁ χορὸς ἐν Σοφοκλ. Οἰδ. Γυραν. 190 κε — Πρὸς. Διαδ. Ζ, 147.

5) Σουῖδ. ἐν λ σ. 271. Διογεν. Ε, 49. 'ΗΣύχ. ἐν λ. «*Κατ' αἴγας ἀγρίας*» παροιμία λεγομένη εἰς ἀγρίας αἴγας τρέπειν πᾶς νόσους, μάλιστα δὲ τὴν ἱσραν.»

σχέσιν μεγάλην πρὸς τὰς περὶ ἀποδιοπομπίου τράγου τελετὰς τῶν 'Ιουδαίων 1) καὶ ἄλλην ὁμοίαν αἰγυπτιακὴν δοξασίαν 2)

Οἱ γέροντες, οἱ γονεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς, ᾧν αἱ εὐχαὶ καὶ κατάραι είσακούονται, ὡς εἶπομεν, παρὰ τοῦ Θεοῦ, εὐλογοῦσι καὶ καταρῶνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λέγοντες ἀπλῶς *Νάχησιν τὴν εὐχή μου ή τὴν κατάρα μου*. 3) ἐν ᾧ πᾶς ἄλλος ἀναφέρει συμφοράς, παντοίας ἄς ἐξαίτεται παρὰ τοῦ θεοῦ νά πάθῃ ἐκεῖνος, ὅν καταρᾶται. Κατὰ τὸν κ. Λουκᾶν ἐν Κύπρῳ τῶν γονέων «*μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ*» νομιζομένη περιεργὸς ἔκφρασις εὐχῆς ἐστὶν ἥ: *'Εχε σὴν εὐχή μου ποῦ τὰ εἰκοσὶ μου' ρύχια* δηλ. *ἐξ ὅλης διαθέσεως σοὶ εὐχομαι*. 4) ἥτις ἀνά πάσαν τὴν 'Ελλάδα εἶναι συνθηστατά οὐ μόνον υπό γονέων ἀλλὰ καὶ υπό πάντων λεγομένη ἔλαβε δ' ή ἔκφρασις αὐτῆ τὴν ἀρχὴν ἐκ προλήψεως ἐκλιπούσης ἤδη, κατ' ἢν μετὰ τὴν τελευταίην τινος ἀπέκοπτον τοὺς ὄνοχάς του καὶ ἐντὸς δέματος ἐτήρουν αὐτοὺς εὐλαβῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ, νομιζόντες ὅτι οὕτω διατηροῦσι καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἀποθανόντος.

'Εν γένει δ' ἐπιζήτητος ἐστὶν ή τῶν γονέων εὐχή, ἐν ᾧ φοικτὰ ἀφ' ἐτέρου ἀνομολογοῦνται τῆς κατάρης αὐτῶν τὰ ἀπο-

1) Λουκ., ἐνθ. ἀν σ. 136. βλ. καὶ Bochari, Hierozoicon τ. Ι. σ. 650—661 (σ. 748—758 ἐκδ. Rosenmüller) Lange, Theologisch-homiletische. Bibelwerk 1874 τ. ΙΙ. σ. 188 κ.ε.

2) Κατὰ τὸν 'Ηρόδοτον (Β. 39) οἱ Αἰγύπτιοι ἐθισάζον βούν, οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνοντες περιέφερον πολλά καταρῶμενοι: «Καταρῶνται δὲ τὶδὲ λέγοντες νῆσι κεφαλῆσι, εἴτε μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ή Αἰγύπτῳ τῆ συναπάσῃ κακὴν γενέσθαι, εἰς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.» Τὴν ἱεροτελεσίαν ταύτην ἀπεικονίζουν καὶ αἰγυπτιακὰ μνημεῖα (Costaz, ἐν Description de l' Egypte. Antiquités Mémoires τ. Ι, σ. 72—73), συγκρίνουσι δὲ ταύτην πολλοὶ τῶ τῶν 'Ιουδαίων ἔθιμῳ (Spencer, de rit. Hebraeorum III, 8 σ. 1064).

3) 'Ομοίαν ἔκφρασιν ἔχουσι καὶ οἱ Ἀτσιγγανοὶ τῆς Τουρκίας (Paspali, Études sur les Tchilinghianès 1870 σ. 143.

4) Λουκ., ἐνθ. ἀν.

τελέσματα. *Εὐχή γοιοῦ ἀγόραζε καὶ ἔς τὸ βουρὸ ἀναίθα!* ή *Εὐχὴν γορέων ἔπαρε καὶ ἔς τὰ βουρὰ περπάτει*, λέγουσι δημῶδες παροιμία: οὐδένα δηλονότι διατρέχεις κίνδυνον υπό τὴν σκέπην τῆς εὐχῆς τῶν γονέων διατελῶν. 'Ο δὲ καταραμένος υπό τῶν γονέων ἀνά πᾶν αὐτοῦ βῆμα καταδιώκεται υπό τῆς θείας τιμωρίας, φέρει δὲ, κατὰ τινὰ πρόληψιν, μαρτύρια ἀνεξίτηλα τῶν πατρικῶν καταρῶν λευκά στίγματα ἐν τοῖς ὄνοχιν αὐτοῦ. 2) Κατὰ τι δὲ δίστιχον

'Πῶχε· κατάρα γονικὴ
τὸ Μάη εἶν' ἐργάτης
τὸν Αὐγουστο χοιροβοσκός
καὶ τὸ Γενάρη· ναῦτης.

'Η δοξασία αὐτῆ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν εὐχῶν καὶ καταρῶν τῶν γονέων ἦν καὶ ἐστὶ κοινὴ παρ' ἅπασιν σχεδὸν τοῖς λαοῖς. Οἱ ἀρχαῖοι 'Ελληνες ἐθεώρουν τὴν πατρικὴν κατάραν οὐδαμῶς διαφέρουσαν τοῦ ἀμετατρέπτου πεπρωμένου. 3) ὁ 'Όμηρος ἀφηγεῖται τὴν ἐπιτελεσθεῖσαν κατάραν τοῦ πατρὸς τοῦ γηραιοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ Ἀχιλλέως. 4) 'Η δὲ τοῦ Οἰδίποδος, κατὰ τοὺς βοιωτικῶς μύθους, ἐπήνεγκεν ὄλεθρον τοῖς καταράτοις αὐτοῦ παισὶ καὶ ὀλοκλήρῳ λαῷ 5) Περὶ κατάρης γονέων λέγει καὶ τὸ ἀπόκρυφον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίον, ή Σοφία Σιράχ: «*Εὐλογία γὰρ πατρός στηρίζει οἶκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκρῖσει θεμέλια.*» 6) καὶ ή τῆς μεγάλης Ἰνδικῆς ἐποποιίας *Μαχαβαράτας ἐπιτομὴ Βαλαβαράτα*, κατὰ τὴν μετὰ φράσιν τοῦ ἡμετέρου Γαλανοῦ. «*Ἄλλος ἐνόμισε τὴν εὐχὴν καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς μητρὸς κρείττους τοῦ θώρακος, δι' ᾧν οὗτος ἐν*

πολέμῳ ὑπεράσπισιν ἐποίησε τοῖς στρατιώταις ἀνδραγαθῶν.» 1) Συνελόντι δ' εἶπεῖν πολυπληθεῖς παροιμίαι, καὶ παραδόσεις, καὶ μῦθοι ἀπάντων σχεδὸν τῶν λαῶν, καταδεικνύουσιν ἀριδῆλως ὅτι ὁ πρὸς τοὺς γονεῖς σεβασμὸς καὶ ή τιμὴ, ἐφ' ᾧν ἐρείδονται ὅ,τε τῶν ἀρῶν αὐτῶν φόβος καὶ ή τῶν εὐχῶν τῶν ἐπιδιώξεις, ἐστὶν αἰσθημα κοινόν ἀνεκὰθεν παρὰ πάσαις ταῖς φυλαῖς καὶ συμφυεὶς τῷ ἀνθρώπῳ.

Αἱ δὲ κατάραι τῶν λειτουργῶν τοῦ θεοῦ εἰσὶ μὲν συντελεστικώτεραι έκφερόμεναι ἐν ἱεροτελεσίᾳ καὶ διὰ θερησκευτικῶν διατυπώσεων συνοδευόμεναι, ὡς θέλομεν ἴδει παρακατιόντες, οὐχ ἦττον ὁμως, ἐπειδὴ ἱερὸν οὗτοι ἀείποτε περιβέβληνται χαρακτήρα, αἱ κατάραι τῶν ἐν πάσῃ περιστάσει βαρείας πάντοτε ἐπιφέρουσι συνέπειας, μάλιστα δ' ὅταν ὁ καταρῶμενος ἀνώτερον ἐκκλησιαστικὸν κατέχη βαθμόν. Οὕτω διηγῶνται περὶ τῆς ἐν Μήλῳ Ζαφυριάς ή Παλαιᾶς χώρας, ὅτι κατεστράφη ἐξ ἀρχιερατικῆς κατάρης, εἰς δὲ τὰ εἰρεπία της ἐκτοτε βρυκόλακες καὶ δαιμόνια ἐνδιατρίβουσι. 2) δι' ἄλλας δὲ πόλεις λέγουσιν ἐπίσης ὅτι ἔχουσι *δεσποτικὴν κατάρα*, καὶ οὐδέποτε θέλουσι προοδεῦσαι διηγῶνται δὲ περὶ τε τῆς Ζαφυριάς καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ἐκείνων παράδοσιν μικρὸν παραλάσσουσαν τῆς ἀκολουθου, ἦν εἰς Διονύσιον τὸν Φιλιππουπόλεως, ἔκτον μετὰ τὴν ἄλλωσιν οἰκουμένην πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρει *Μανουὴλ ὁ Μαλαξὸς ἐν τῇ πατριάρχικῇ αὐτοῦ ἰστορίᾳ* (1577). «*Ἐσυνήθη δὲ περὶ τῆς τοιαύτης κατηγορίας σύνοδος μεγάλη ἀρχιερέων, μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐπισκόπων. Καὶ καθήσαντες ἐν τῷ ἱερῷ κριτηρίῳ, μετὰ καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας συνη-*

1) Βενιζ., Παροιμ. σ. 85.

2) Βλ. Νεοελλιν. ἀνάλεκτ. τ. Ι σ. 337.

3) Πλάτων., Νομ. ΙΑ, 11.

4) 'Ιλιαδ. Ι, 453—457.

5) Βλ. Preller, Griechische Mythol. τ. ΙΙ σ. 337.

6) Σιράχ Γ', 9.

1) Βαλαβαράτα μετὰφρ. Γαλανοῦ, VI, 4. 20.

2) Νεοελλιν. ἀνάλεκτ. τ. Ι. σ. 329.

BIBΛIOKPIΣΙΑ

Recueil de chansons populaires Grecques
publiées et traduites pour la première fois

par

Émile Legrand.

Paris 1 vol. in—8 pag. 376.

Πρό τινας χρόνου ὃ τε ἡμέτερος καὶ ἐν γένει ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος πολλὰ ἔγραψαν ἐπαινοῦντες τὴν ὑπὸ κρίσιν *Συλλογὴν δημοτικῶν ἐλληνικῶν ᾠμάτων*, δημοσιευθέντων καὶ μεταφρασθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Αἰμιλίου Λεγράνδου. Ἐπιχειροῦντες, καί τι βραδέως, νὰ γράψωμεν ὀλίγα τινα περὶ αὐτῆς, προτιθέμεθα οὐχὶ νὰ ψέξωμεν τὴν μετάφρασιν, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωμεν ὅσα ἐν ταύτῃ κακῶς ἐρμηνεύονται ἢ παρεξηγοῦνται.

Πᾶς τις συγκρίνων ἐν γένει τὸ ἐλληνικὸν κείμενον πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ φιλοπόνοῦ Γάλλου ἐκπλήσεται ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἀκριβείᾳ καὶ γλαφυρότητι αὐτῆς καὶ ἀναγνωρίζει εἰς τὸν μεταφραστὴν τὴν ἐκτενῆ καὶ πλήρη γνῶσιν ἣν κέκτηται τῆς Νεοελληνικῆς, τοσοῦτον ἄλλως τε διαφερούσης κατὰ τὰς διαφορὰς χωρὰς καὶ ἐποχὰς, καθόσον διαφοροὶ καὶ ποικίλαι αἱ τύχαι τοῦ ἐλληνισμοῦ κατὰ τὴν βαρείαν καὶ μακροχρόνιον δουλείαν εἰς ἣν ὑπέκυψεν. Περίεργον τῷ ὄντι ὄψιν παριστᾶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης· ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἐν γένει γραμματικὴ πλοκὴ τοῦ λόγου παρίσταται ὅλως χαλαρὰ, ἀκανόνιστος καὶ ποικιλόμορφος, ἀφ' ἑτέρου ἐν αὐτῇ ἀνευρίσκονται ἔχνη ἀρχαιοτάτης συντάξεως, τρόποι ἐκφράσεως μᾶλλον εἰς τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν ἢ τινὰ ἄλλην ἀνήκοντες, καὶ, τοῦθ' ὅπερ περιεργότατον, μέγας ἀριθ-

μὸς λέξεων τῶν ὁποίων, ἡ μὲν ἀπήχησις καὶ ὁ σχηματισμὸς βεβαιοῦσιν τὴν ἐλληνικὴν καταγωγὴν, ἡ ῥίζα ὅμως ἀδύνατον, τοῦλάχιστον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, νὰ εὑρεθῇ ἐν οὐδεμιᾷ τινι ἄλλῃ λέξει τῶν ἄλλων γλωσσῶν, πολλὰκις δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ἐλληνικῆς. Δῆλα δὲ, εἰ δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν ἐκφρασιν, εὕρισκε τις ἐν τοῖς διαφόροις νεοελληνικαῖς συγγραφαῖς ἑκατοντάδας ὅλας ἀπαξ εἰρημένων.

Πόσον χαλεπὸν εἰς ζένον τὸ νὰ ἐκμάθῃ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν, δύναται τις μόνον νὰ ἐννοήσῃ, ἂν, αὐτὸς ἕλλην, ἐπιχειρήσῃ τοῦτο· θέλει δὲ οὐ μόνον θαυμάσει τοὺς οὐτως ἰσοπεποιηθέντας ἀτρύτους πόνους τοῦ κ. Legrand, ἀλλὰ καὶ ὁμολογήσει ἀδιστακτικῶς, ὅτι οὗτος πολλῶν ἄλλων ἐλληνιστῶν ἐπέτυχεν πληρέστερον εἰς τοιοῦτου εἴδους μεταφράσεις.

Αἱ διορθώσεις ἅς ἐπὶ τοῦ κειμένου ἐπιφέρει ὁ κ. Legrand εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀρθαί, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ εὐφρεῖς, ὅπου τοῦλάχιστον τοῦτο εἶναι ἐφικτόν· οὐχ' ἔττον ὅμως ὑπάρχουσι καὶ τινες ψεκτέαι, ἅς θέλομεν ὑποδείξει ἀμέσως, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὰ κυρίως ἀφορῶντα τὴν μετάφρασιν, ἧτις δὲν στερεῖται ὡσαύτως σπουδαίων ἀμαρτημάτων.

Καὶ ἐν πρώτοις περὶ τῶν διορθώσεων ἅς ἐπάγει εἰς τὸ κείμενον:

Σελ. 2. στ. 3. «*Κίτρινον εἶδεν τὸν οὐρανὸν, γεμάτον πεταλοῦδαϊς*». Διορθοῖ: χάριν τοῦ μέτρου βεβαίως, τοῦρανὸν ἐναντίον τῶν γραμματικῶν κανόνων, καὶ ἐκεῖνων οὐς περὶ τὴν κρίσιν παραδέχεται ἡ καθομιλουμένη.

Σελ. 4. στ. 5. «*Τὰ ρέφῃ χρυσοῦάρμενα* κτλ». Διορθοῖ: *χρυσοῦάρμενα*. Οὔτε τὴν διορθῶσιν ταύτην νομίζομεν ἀναγκαίαν καὶ ὀρθὴν, καθόσον πρέπει νὰ τηρῆται πάντοτε ἡ προφορὰ τῆς διαλέκτου καθ' ἣν ποίημα τι εἶναι γεγραμμένον, οὐτως δὲ καταφαίνη-

ται ἡ διαφορὰ τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων· ἄλλως τε ἡ τροπὴ αὐτῆ τοῦ *εις οὐ* εἰς τοιαύτας περιστάσεις καὶ ἰδίως εἰς ἄλλας εἶναι παρὰ τοῖς νεωτέροις τῶν ἐλλήνων τὰ μάλιστα συνήθης.

Αὐτ. στ. 39. «*Καὶ γὰρ με ἐπονομάτιζαν κἀνέρα πιθαράκι.*» Διορθοῖ: «*Καὶ γὰρ με ἐκπομάτιζαν* κτλ». Ὅτι σφαλερὰ ἡ διορθῶσις αὐτῆ, πασίδηλον· ἀρκεῖ τις δὲ ν' ἀναγνώσῃ τὸ ὅλον ποίημα καὶ θέλει ἐννοήσῃ, ὅτι τοιαύτη τις λέξις θὰ ἦτο ὅλως ζένη εἰς τὸ στόμα τοῦ ποιητοῦ. Ἐνταῦθα λοιπὸν διορθωτέον: *Καὶ γὰρ με ἐπονομάτιζαν κἀνέρα πιθαράκι*, ὅπερ οὕτω πως γραφόμενον θὰ ἐσήμαινε: Νὰ μοὶ ἔθετον ἐπὶ τῶν ὄμων. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι κοινῶς *ῥῶμος* ἀντὶ ὄμων λέγεται.

Σελ. 20. στ. 1. «*Κόρη καὶ νεὸς δικάζεται ἀπὸ ἴνα παραθύρι*». Διορθοῖ: *δικάζονται*. Βεβαίως κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας συντάξεως ἔχει ὀρθῶς ἡ διορθῶσις, οὐχ' ἔττον ὅμως ἔπρεπε νὰ παραδεχθῇ τὴν σύνταξιν τοῦ ποιητοῦ, ἧτις εἶναι ἡ σύνταξις τοῦ λαοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν καὶ ἐτι σήμερον.

Σελ. 28 στ. 98. «*Σκόπησέ τι γιὰ σὲν ὁ καιρὸς τὰ κάλλη σου μαράϊνει*». Διορθοῖ: *τῆκει σ' ὁ καιρὸς* κτλ. Καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι τὸ *τῆκει* τοῦτο εἶναι λίαν ἐλληνικὸν διὰ τὸ στόμα τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ὡς φαίνεται, γινώσκει μόνον τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, γράφει δ' αὐτὴν ἐλεύθερος παντὸς γραμματικοῦ κανόνος. Ἀσφαλῆστερον ἐδύνατο νὰ γράψῃ: *σκόπησέ τι γιὰτ' ὁ καιρὸς* κτλ. ὅπερ μᾶλλον θὰ προσήγγιζεν τὴν γραφὴν τοῦ κειμένου.

Σελ. 34 στ. 15. «*Ἄς ἔβῃ εἰς περιτόλι*» Διορθοῖ: *Ἄς σέβῃ* κτλ. Ἐσφαλμένως ὅμως, διότι καὶ ἐξ ἄλλων διορθώσεων φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς λέγει, *εβαίρω, βαίρω, ἔβῃ*, οὐχὶ δὲ *σεβαίρω, σέβω* κτλ.

Αὐτ. στ. 16. «*Εἰς ἔμορφαῖς ἀγκάλαις*» Διορθοῖ: *ἔμορφαῖς*, διὰ δύο μ. Κατὰ τίνα γραμματικὸν κανόνα γράφει οὕτως ὁ κ. Legrand τὴν πλειστάκις ἀπαντῶσαν ἐν τῇ συλλογῇ του λέξιν ταύτην, ἀδηλον· ἐσφαλμένη ὅμως ἡ διὰ δύο μ, γραφὴ, διότι *ἐμορφος*, ὅπως τραπῆ τὸ ν εἰς μ, οὐδέποτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἀπαντᾷ, ἀλλὰ πάντοτε *εὐμορφος*, πῶποτε δὲ τὸ υ δὲν τρέπεται εἰς μ.

Σελ. 46 στ. 1 καὶ πολλαχοῦ: «*Νειότη, ρειὸς, ρειὶ* κτλ». Διορθοῖ: *νιότη, νιὸς*, κτλ. διὰ τοῦ *ι* ἐσφαλμένως ὅμως, διότι τὸ ρίζικὸν *ε* ἐπεκτείνεται εἰς *ει*.

Αὐτ. στ. 3 «*Καὶ εἶτι με' πῆς νὰ γέρω*» Διορθοῖ: *καὶ εἶτι με' πῆς παραίρω*. Ἡ διορθῶσις αὐτῆ καθιστᾷ διόλου ἀνόητον τὸ χωρίον· ἄλλως τε ἡ φράσις ὡς ἔχει ἀπαντᾷ καὶ ἀλλοχοῦ καὶ ἐν σελ. 14. στ. 35.

Σελ. 52 στρ. 24, στ. 5. «*Εἰς τὴν ἀγάπην τὴν πολλὴν τὴν ἐχορέγησά σε*» Διορθ. ἄνευ ἀνάγκης δι' ἑτέρας συνήθους: *τὴν ἔχω ἐγὼ σὲ σέσαν*.

Καὶ τοιαῦται μὲν τινες αἱ διορθώσεις, ἅς ἐπιφέρει ὁ κ. Legrand, ὡς βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς ὀλίγαις πρώταις σελίσιν τῆς συλλογῆς του ἐν ὑποσημειώσει γραφῶν τοῦ κειμένου. Ἐὰν ὁ φιλόπονος ἐκδότης προσετίθετο ὡσαύτως ἀπανταχοῦ τὰς διαφορὰς γραφὰς τοῦ κειμένου, σπουδαῖον προτέρημα θὰ ἐκέκτητο ἢ ἐκδοσίς του, ἧτις κατὰ τοῦτο φαίνεται δυστυχῶς ἐλλειπής.

Ἦδη δὲ περὶ τῆς γαλλικῆς μετάφράσεως, ἧτις ἔχει μὲν ἄπειρα προτερήματα, δὲν ἀμοιρεῖ ὅμως σπουδαίων ἀμαρτημάτων,

Σελ. 14 στ. 39. «*Εἶτι με εἶπῃς νὰ γέρω*». Τὴν ἐννοιαν τῆς φράσεως ταύτης φαίνεται ἀγνοῶν ὁ κ. Legrand· διότι ἐνταῦθα μὲν, ἐν τῇ μετάφρασει, παραλείπεται, ἀλλοχοῦ δ' ἐν σελ. 46 στ. 3 ἐνθα ἀπαντᾷ αὖθις, κακῶς διορθοῦται: *καὶ εἶ τι με εἶπῃς παραίρω*, ὡς σημειοῦμεν ἀνωτέρω.

Αὐτ. στ. 52.

«Ξέρον εἶμαι καὶ θλιμμένον
καὶ πολλὰ παραδαρμένο
πρὸς τὸν πόθον σου, κυρά μου,

καὶ πρὸς τὰ χρυσά σου κάλλη» (γρ. χρυσά)
Μετάφρ: A cause de ton amour, ô mon amante, et a cause de tes beautés dorées, je suis triste et désolé comme un homme qui a quittés a patrie. Ἐν τῇ μεταφράσει παρηνοήθη ὅπως ἡ σημασία τῆς λέξεως ξέρος, ἥτις καὶ κατωτέρω ἀπαντᾷ ὅλη δ' ἡ στροφή, ὡς παρατηρεῖ τις, δὲν ἐκφέρεται καλῶς ἐν τῇ μεταφράσει.

Σελ. 18. στ. 98. «Καὶ ἀς ἀποκοιμηθῶμε.» Μετάφρ: et ne dormons pas, ἀποδιδῶν οὕτως ἐναντίαν ἔννοιαν· καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν τοῦ ἀποκοιμῶμαι, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς ἄλλην αἰτίαν νὰ ἀποδώσωμεν τοῦτο.

Σελ. 20 στ. 56, 57. Ν' ἀπέχης καὶ νὰ μ' ἀγαπᾷς κ.λ.» ἐλλείπουσιν ἐν τῇ μεταφράσει.

Σελ. 26. στ. 72. «Ἐχω κάλλινο συζῶνταρον τοῦ Χάρου νὰ μὲ δώσης.» Μετάφρ: Je préfère que tu me contraignes à vivre avec Charon. Τὴν λέξιν ὅμως συζῶνταρος παρεξήγησεν ὁ κ. Legrand, κυρίως, ὡς εἰκάζομεν, πλανηθεὶς ὑπὸ τῆς σύν προσθέσεως, ἥτις ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει σημαίνει ὅ,τι καὶ ἐν ταῖς λέξεσι σύξυλος σύφυχος, σύσσωμος κ.λ.

Αὐτ. στ. 84.

«Διατίποτέ τ' ἀντρογόνα δὲν στέκουνς μίαν καρδίαν
μὰ, σὰ ἀπομακρύνουσιν, χάνουν τὴν ἐρωτίαν.»

Μετάφρ: Par ce que jamais les époux ne forment un seul cœur, mais, quand ils se séparent, ils perdent l'amour. Τοὺς δύο τούτους στίχους παρηρμήνευσεν καὶ παρηνοήσεν ὅπως ὁ μεταφραστής. Ἐκτός ὅτι τὴν φράσιν: δὲν στέκουν εἰς μίαν καρδίαν κα-

κῶς μετέφρασεν, ne forment un seul cœur, ἐν ᾧ σημαίνει: δὲν τηροῦσι πάντοτε τ' αὐτὰ αἰσθήματα, καὶ τὴν ἀμέσως, σὰν ἀπομακρύνουσιν, ὡσαύτως παρηρμήνευσεν quand ils se séparent, ἐκλαβὼν τὸ ἀπομακρύνομαι ὑπὸ τὴν συνήθη αὐτοῦ σημασίαν ὅτι δὲ ἀπομακρύνομαι δὲν σημαίνει ἐνταῦθα χωρίζομαι ἢ διαζεύγνυμαι, ἀλλ' ἀπλῶς πάροδον χρόνου, ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τοῦ ἀμέσως ἐπομένου στίχου, ὅστις ἐπέξηγεί: «Σὰν κάμουν ἕνα δυὸ παιδιά, τὸν πόθον ἀπαρροῦνται, κ.λ.

Σελ. 30. στ. 113.

«Ὁ Παναγιά, ποῦ ταύρηκες καίς ποῦ σκολεῖδ ἔμπήκες,
κ' ἐξόμπλιασε καὶ ἀφήκεις τα, τίποτε δὲν ἀφήκες,»

Μετάφρ: O très-sainte Vierge! où as-tu trouvé cela, et à quelle école es-tu allé? Tu y aurais laissé des tels exemples, que tu n'y eusses rien perdu. Πᾶς εἰδῶς ὅπως δὴποτε τὴν γαλλικὴν πείθεται περὶ τῆς μὴ πιστῆς ἐρμηνείας. Ἐξόμπλιασες κὴ ἀφήκεις τα εἶναι φράσις ἀνάλογος καθόλου πρὸς τὰς φράσεις «πῆρα κὴ ἀφρησε, πῆρα κ' ἐδωσε» σημαίνουσα ὅτι ἄλλως ἢ θελέ τις εἶπει; ποῦ εὐρήρες τοιαῦτα ἐξόμπλια (παραδείγματα) τὰ ἔμαθες καὶ δὲν ἀφήκες τίποτε.

Σελ. 54. στρ. 28, στ. 3 «Καὶ τὰ φρυδιά σου δοξάρι» Μετάφρ. ἀσειῶς πως: Tes sourcils l'arc-en-ciel. Δοξάρι πῶποτε παρ' ἡμῶν δὲν λέγεται ἢ ἴρις ἢ τὸ οὐράνιον τόξον.

Σελ. 56 στρ. 31 στ. 3. «Ἡ κόρη· δὶχως ριψίδι κὴ ἀπόφτιασμα, ἀνθεὶ καὶ λουλουδίξει» Μετάφρ. Mal débarbouillée, mal attifée, fleurit ect». Ἐνταῦθα ὁ κ. Legrand ὅπως διέστρεψεν τὴν ἔννοιαν, παρηνοήσας τὴν σημασίαν τῶν λέξεων ριψίδι καὶ ἀπόφτιασμα καὶ νομίσας ὅτι, ὡς παράγωγοι τῶν ῥημάτων ρίπτομαι καὶ ἀποφτιανομαι, διαφυλάττουσι τὴν κυρίαν αὐτῶν

σημασίαν, ἐνῶ διόλου διάφορον ἔχουσι καὶ ἀναλογοῦσι πρὸς τὰς γαλλικὰς fard καὶ blanc ἢ cêruse.

Σελ. 78 στ. 3 «Καλῶς ἔρθες, Τουρκόπουλον, Καλῶς κ' ἀπόθεν ἔρθες.» Μετάφρ: Soit le bienvenu, Turquilon; de quel endroit viens-tu? Ἐνταῦθα ἡ μετάφρασις δὲν εἶναι πιστή. Ἡ ἐν τῇ μεταφράσει ἐρώτησις καταστρέφει τὴν χάριν τῆς ἑλληνικῆς ἢ μᾶλλον τουρκικῆς ταύτης ἐκφράσεως.

Σελ. 92. Ἐσφαλμένως ὁ κ. Legrand ἀνάγει τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας τοῦ Πράβι ὑπὸ τοῦ Νικοτσάρα τῷ 1770, καθόσον αὐτῇ ἔλαβε χώραν πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα, τῷ 1805.

Αὐτ. στ. 2 Πουλάκι πόθεν ἔρχεσαι, καὶ πόθεν καταβαίνεις; Μετάφρ: Petit oiseau, d'où viens tu? petit oiseau, d'où descends-tu? Ἄνακριθὸς ὅμως ἡ μετάφρασις τοῦ δευτέρου πόθε, ὅπερ δὲν σημαίνει πλέον τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν, ὡς δηλοῖ ἡ κατάληξις του, ἀλλὰ τὸναντίον τὴν εἰς τόπον· τοῦτο δὲ ἐννοεῖται εὐκόλως ἐκ τῆς ἀμέσου ἀπαντήσεως. «Ἀπὸ τῆ Βέρροια ἔρχομαι, στ' Ἄγραφα καταβαίνω.» Ἡ αὐτὴ παρενόησις ἐγένετο πανταχοῦ ἐνθα ἀπαντᾷ ἡ φράσις αὕτη.

Σελ. 100 στ. 26 «Οἱ Σφακιανοὶ τσ' ἀκούσασιν κ' ἔβαλαν τσῆ μαχαίραις», Μετάφρ: Les Sfakiotes, en les entendant, jetèrent là leurs épées». Ἡ κοινοτάτη αὕτη φράσις ἔβαλαν τσῆ μαχαίραις ἐντελῶς παρεξηγήθη.

Σελ. 100 στ. 35 «Τούρκους ματολαύταις») Μετάφρ: «Tures souillés de sang».

(*) Ἡ λέξις ματολάφτης (αιματολάπη) σύνθετος ἐκ τοῦ αἵμα-τος καὶ λάπτω (P. λαγω κατὰ τὸ Δάω, Δάπτω) δέον νὰ γραφῆ διὰ τοῦ φ καὶ διὰ τοῦ υ' σημαίνει δὲ τὸν διψῶντα ἢ μᾶλλον τὸν ἀκρεστον αἵματος. Ὡς εἶπέ τις ἡμῶν τὸ ῥῆμα λάφτω (λάπτω) σώζεται νῦν ἔτι ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ σημαίνει ὅ,τι παρ' ἀρχαίους τὸ λιλαιόμαι, ὅπερ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πρωτοθέτου λάω παράγεται.

Ἡ λέξις ματολαύτης δὲν σημαίνει αἱματοφυρτος ὡς μεταφράζει ὁ κ. Legrand, ἀλλὰ μᾶλλον αἱμοχαρὴς ἢ αἰμόδιψος qui se plait dans le sang ἢ qui a soif de sang.

Σελ. 116 στ. 8 «Σ' ἕνα λοφίδι κάθουσαν, ξέπλεγε τὰ μαλλιά της», Μετάφρ: Elle était assise sur la colline, ces cheveux en désordre. Ὁμολογητέον ὅτι ἐν τῇ μεταφράσει ἐντελῶς ἀμαυροῦται ἡ χαριεστάτη αὕτη ποιητικὴ εἰκὼν, ἥτις κάλλιον ἴσως θὰ εἶχεν οὕτως ἐκφερομένη: Elle . . . dénottait ses cheveux.

Σελ. 118 στ. 4 «Πολλοὶ μ' ἐνταγιάρτησανταρ, βαστάτε κ' ἕνα μῆνα.» Μετάφρ: Beaucoup se sont révoltés, mais patientez un mois encore. Γραπτέον πολὺ διὰ τοῦ ν, ὡς βεβαίως καὶ αὐτὸς ὁ φιλόπονος ἐκδότης ἤθελε πράξει, ἀν ἦνοιε τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος ταγιάρτῶ, ὅπερ ἄλλως τε δικαιούται ν' ἀγνοῇ μὴ δὲ ἑλληνικὸν, ἀλλὰ τουρκικὸν καὶ σημαῖνον ὑποφέρω ὑπομένω—supporter, endurer.

Αὐτ. στ. 11 «Τέτοιους πασσάδες πῶστειλε στὸν νοῦν μου δὲν τοὺς βάρω. Μετάφρ: Des pachas comme ceux qu' il m' a envoyer ne me vont guère. Ἐντελῶς παρηνοήθη ἐνταῦθα ἡ φράσις, στὸν νοῦν μου δὲν τοὺς βάρω, ἥτις ἄλλως τε ἐπέξηγεῖται ἐκ τῆς ἀμέσου συνεχείας καὶ ἰσοδυναμεί, ἀν μὴ ἀπατώμεθα, πρὸς τὰς γαλλικὰς ne faire aucun cas, ἢ affronter, braver.

Σελ. 124 στ. 7 «Κόπιασ', ἀφέρτη δέσποτα, (Πατριάρχης Γρηγόριος) καὶ διάβασ' τὰ φερμάνια». Μετάφρ: Viens seigneur et maître, et lis le firman. Φαίνεται ὅτι ἀγνοεῖ ὁ μεταφραστής τὴν σημασίαν τῆς λέξεως δεσπότης, ἥτις μόνον ὡς τίτλος πρὸς ἐπισκόπους καὶ ἀνωτέρου βαθμοῦ κληρικὸς δίδεται, ἀπὸ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἄχρις ἡμῶν ἐπικρατήσασα. Πειθόμεθα δὲ ὅτι ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν, διότι ἐνταῦθα μὲν

μεταφράζει διὰ τοῦ maître, ἀλλαγοῦ δὲ κατωτέρω (σελ. 228 στ. 6 «ποῦ ῥώμαι κόρη τοῦ πατᾶ κ' ἐγγόνη τοῦ δεσπότη) διὰ τοῦ prince : à moi qui suis fille de prêtre et petite-fille de prince.

Σελ. 128 στ. 5 «Ποῦ σταίρουν τόπια τῆς στεριάς, καρθία κτλ.» Μεταφρ: Des canons menacent sur la terre, des vaisseaux et. Ἐπιτὸς ὅτι κακῶς ἐστιζε θέμενος τελείαν πρὸ τοῦ στίχου τούτου, καὶ τὸ σταίρω ἢ ἄλλως στήρω παρηρημένους, σημαῖνον οὐχὶ μέναι ἀλλὰ ranger.

Αὐτ. στ. 24 «Ὡς εἶν' τὸ φρεσικό μας», Μεταφρ: Comme nous le devons, ἡμαρτημένως ὅμως, διότι πᾶν ἄλλο δηλοῖ ἢ γαλλικὴ φράσις ἢ τὸ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς σημαίνον.

Σελ. 132 στ. 53. «Νὰ ἴδουσι γιὰ νὰ κάμωσιν ὅπως τοὺς δώση καίρι» (sic) Δὲν παρατιθέμεθα τὴν μετάφρασιν, διότι δὲν δύναται αὕτη νὰ ἦ ὀρθή πρὶν ἢ γραφῇ χέρι (τοὺς δώση χέρι) ἀντὶ καίρι.

Αὐτ. στ. 67. «Ἐρκισθήκανε ἀμέτι Μουχαμέτη.» Μεταφρ: Ont juré par Mahomet. Ἐν πρώτοις γραπτέον: Ἀμέτι, διότι δὲν εἶναι ἀσήμαντος λέξις, μὴ μεταφραζομένη, ἀλλὰ Τουρκικὸν ὄνομα ἢ δὲ φράσις αὕτη, κοινὴ ἄλλως παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς Ὀθωμανοῖς, εἶναι παρομιώδης καὶ ὀρθῶς ἀν' ἀναφράζετο: Ont juré par Ahmet et Mahomet.

Σελ. 150 στ. 83.

«Οἱ Τούρκοι ἀντιστεθήκασιν

τ' ἦσαν ἰσὴν ἄκραν τοῦ γαλοῦ.

μέσ' στὸν στερεὸ δειλιόσασιν,

κ' ἐπέφτασιν κλ.»

Μεταφρ: «Les Turcs résistaient et... mais sur la terre ferme ils eurent peur et ils tombèrent et...» Ἡ ἐσφαλμένη γραφή τοῦ 3 στ. ἀναντιρρήτως προὐκάλει-

σεν τὴν ἐσφαλμένην μετάφρασιν. Διορθωτέον: μὴ στὸ στερεὸ δειλιόσασιν.

Αὐτ. στ. 1 «Τρεῖς περδικούλαις κάθονται ἰστὸ κάστρο τῆς Ἀθήρας». Μεταφρ: sur la ville d'Athènes. Ἀνακριβῶς ὅμως διότι κάστρο, ἢ Ἀκρόπολις οὐχὶ δ' ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Αὐτ. στ. 7. «Καταῖσκάκης τ' ἀκουσε, πολὺ τοῦ βαρ' ἐφάρη (sic).

Σελ. 152. στ. 20. «Καὶ χαλασθοῦν οἱ χριστιανοί, τοὺς παρομ' στὸν λαιμό μας.» Μεταφρ: Afin que les Chrétiens ne périssent pas, prenons-les sous notre sauvegarde. Ὁλόκληρος ὁ στίχος παρηρηνοῖται καὶ παρηρηνησθήκε, ἐξ ἀγνοίας ἴσως τῆς δυσνόητου πλὴν ἀλλὰ συνηθεστάτης φράσεως, παίρω (τινα) στὸν λαιμόν μου, ἢ ἀνάλογος οὔτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, νομιζόμενος, ὑπάρχει.

Αὐτ. στ. 16. «Κῆ ὁ Νοταράς ἀπόστασε, δὲν μπόρεσε νὰ φύγη.» Μεταφρ. Notaras s'est révolté et n'a pu prendre la fuite.» Ἐνταῦθα ἐξέλαβεν ὁ κ. Legrand τὸ ἀποσθαίρω, ἢ κατ' ἄλλους ἀποσθένω (être accablé, ἢ succomber à la fatigue) ἀντὶ τοῦ ἀποστατῶ (se révolter) διάφορον ὅπως ἔνοιον ἔχοντος.

Σελ. 154 στ. 5. «Σουλεημοχώρια» Μεταφρ. Les villages de Souleim (sic). Ἐὰν ἐν τῇ ἑλλ. ὀνομασία ἀπεκόπη ἢ κατὰ λήξιν τοῦ Τουρκικοῦ ὀνόματος Σουλεϊμάν, δὲν ἔπεται ὅτι καὶ ἐν τῇ γαλλικῇ ἔπρεπε ν' ἀποκοπῆ, καθόσον μάλιστα Τουρκικὸν ὄνομα Σουλεϊμ δὲν ὑπάρχει.

Αὐτ. στ. 7. «Ταμάμου τρεῖς χιλιάδες» Μεταφρ: environ trois milliers. Ἡ Τουρκικὴ λέξις ταμάμ, ἄλλως συνηθεστάτη παρ' ἡμῖν σημαίνει: ἀκριβῶς (juste, justement.)

Αὐτ. στ. 17. «Νὰ μὴν τ' ἀκούσουν τὰ παιδιά καὶ τὰ λιγοκΕρδίσης (sic). Μεταφρ.

De peur que les enfants ne l'entendent et que tu ne puisses les gagner à notre cause. Ἀντιρρήτως μόνη ἢ ἡμαρτημένη γραφή συνείπειν εἰς τὴν ἐσφαλμένην μετάφρασιν.

Σελ. 158 στ. 15. «Δὲν εἶν' πουλάκια πουθενά, κατὰ δύο χελιδόνια.» Μεταφρ: N'y a-t-il point quelque part des oiseaux; n'y a-t-il pas de ux hirondelles ect. Ὁσαύτως ἐξ ἡμαρτημένης γραφῆς ἡμαρτημένη μετάφρασις. Γραπτέον: κ' ἕνα.

Σελ. 188 στ. 22. «Ῥάπατε εὐματάκιά μου». Ἀμέσως κατωτέρω «Κρανοίγει τὰ ματάκιά του». Βεβαίως ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι ἢ διαφορικῇ γραφῇ αὕτη ψεκτέα.

Αὐτ. στ. 34. «Καὶ δι' ὅλ' ἐπῆδ' ἔκαμε κ' ἐβγήκασιν ἢ κλάπαις» Ἐν τῇ μεταφράσει πιθανῶς πιστῶς ἐκφέρεται, ἀλλὰ ἢ φράσις τοῦ κειμένου: καὶ δι' ὅλ' ἐπῆδ'... ἡμαρτημένως γεγραμμένη, καθίσταται διόλου ἀσαφής.

Σελ. 190 στ. 63—64.

«Δοξάζω σε, γλυκὲ Θεέ, καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον, ὁποῦμον μονοξυφτερος κ' ἔκαμα δύο ξυφτέρια»

Μεταφρ: «Je te glorifie, Dieu ect; j'étais l'épervier solitaire, maintenant nous voici deux.» Ἐκ πρώτης ὄψεως πειθεταί τις ὅτι ἡ μετάφρασις εἶναι ἐσφαλμένη, μολοντοὶ κατὰ λέξιν φαίνεται ὀρθῶς ἔχουσα. Καὶ ὁ Κοραῆς ἄλλοτε τὴν λέξιν ξυφτέρια ἐκ τῆς λατινικῆς accipiter (ἰέραξ) παράγων, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ὀξυπτερος πιθανολογοῦντες, πάντες ἡρμήνευσαν ἰέραξ· ὁ δὲ κ. Legrand τούτοις ἐπόμενος μετέφρασε διὰ τοῦ épervier. Ἐνταῦθα ὅμως, τοιαύτην τινὰ σημασίαν δὲν ἔχει, ὡς εἰκόζομεν, ἐκ τε τῆς συνθέσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ μόρος καὶ ἐν γένει τοῦ τρόπου καθ' ὃν λέγεται. Προτιμώτερον νὰ ἐκληφθῆ ἀντὶ τοῦ πτέρυξ (aile), καθόσον μάλιστα ἀκριβῶς ἀνάλογοι φράσεις καὶ νῦν ἀ-

παντῶσιν ἐν τῇ κοινῇ: «Ἡμουν μ' ἕνα φτερό, μοῦ ἔκοφαν τὸ ἕνα φτερό, μοῦ ἔκοφαν τὰ φτερά καὶ πλεῖσται ἄλλαι παραπλήσια.

Σε. 204 στ. 23. «Καὶ μετὸν τσιπουρίτη μου τὸ χρεῖ σου τὸ βγαίρω». Μεταφρ: et avec mon vin je payerai ta dette. Ὁ τσιπουρίτης εἶναι εἶδος οἴνου ἢ οἴνοπνεύματος χειρίστης ποιότητος ἐκ τῶν τσιπουρών (βρυτίων) ἐξαγόμενος.

Σελ. 216 στ. 15. «Ἦ ποταμὲ τριπέρατε φυλίκι κιαροσκίος σου.» Μεταφρ. O fleuve où l'on peut passer en trois endroits. Ἡμαρτημένως ἐρμηνεύεται ἢ λέξεις τριπέρατος, σημαίνουσα οὐχὶ τὸν ἐν τρισὶ μέρεσι διαβατόν, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς τὸν τρία πέρατα ἔχοντα, ἐπομένως ἐκτενῆ, μέγαν· αἱ δὲ λέξεις: φυλίκι κιαροσκίος σου, ἐλλείπουσιν ἐν τῇ μεταφράσει καὶ δικαίως, διότι ὡς εἰσὶ γεγραμμένοι οὐδ' ἰερογλυφτιστὶ δυνατόν νὰ ἐρμηνευθῶσιν. Ἴσως ἐνταῦθα γραπτέον: φυλί κῆ ἀρ ἦν' ὁ σκίος σου, ὅπερ πάλιν δημολογουμένως λίαν ἀσαφές.

Αὐτ. στ. 11. «Ἄσπρο μου ριασεμάκι.» Μεταφρ: Mon blan cypres, ἐσφαλμένως ὅμως διότι cypres ἢ κυπάρισσος λέγεται.

Σελ. 232 στ. 6. «Κ' ἐκείνη τὸ παράκουσε καὶ μοναχὸ τὸ στέλνει.» Μεταφρ: Et la jeune fille désobéit et envoie le mouchoir tout seul. Παρ' ἡμῖν βεβαίως τὸ παρακούω ἔχει τὴν σημασίαν ἣν δίδωσιν ὁ Legrand, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνταῦθα δ' οὔτω συμβαίνει, σημαίνει: ἐννοῶ τι κακῶς, παρενοῶ ἢ ὡς ἂν εἴποι τις γαλλιστί, mal entendre ἢ ne pas saisir le mot.

Σελ. 234 στ. 21. «Καὶ ἡ δικολογία μου μὴ σὲ σκοτώσουνε.» Μεταφρ: et de crainte qu'on ne te tue. Ἐνταῦθα ἢ λέξις δικολογία δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ μεταφράσει, θεωρηθεῖσα ὡς μὴ ὄφελεν ἀσήμαντος. Ἡ λέξις δικολογία ἢ δικολόγι νῦν ἔτι ἐν Σμύρῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει φερομένη, σημαίνει ὅτι καὶ

ή λέξις συγγενολογία, κατ' αναλογία τῆς ὀπίας ἐκ τοῦ δικῶς συντίθεται· ἐντεῦθεν δ' ἡ φράσις: οἱ δικοί μου ἀντί οἱ συγγενεῖς μου.

Σελ. 252 στ. 19. «Τὸ Ντάβο τὰ σηκώσουσι.» Μεταφρ: *poursuivre Davos*. Ἡμαρτημένη ἡ μετάφρασις· ἡ φράσις σηκώω νεκρὸν (νεκρὸς δ' ὁ Ντάβος) ἀναλογεῖ πρὸς τὴν γαλλικὴν, enlever le mort.

Σελ. 276 στ. 268. «Καὶ σὺ ὡς τὸ ὕστερόν σου μπάσταρδον θέλεις νὰ κάμης.» Μεταφρ: Et toi, jusqu'à ton dernier enfant tu feras des bâtards. Ἐντελῶς παρηρμηνεύθη ἐνταῦθα ἡ φράσις: ὡς τὸ ὕστερόν σου, ἥτις ἄλλως ἐκφέρεται: ὕστερα, στὰ ὕστερά, καὶ ἀναλογεῖ ἀκριβῶς, ἀν δὲν ἀπατώμεθα, πρὸς τὰς γαλλικὰς: au bout du compte, enfin, ect.

Τελευταῖον παρατηροῦμεν περὶ τῶν συνθέτων μετὰ τοῦ *πλουμισμένος* (πλουμιζώ), οὔτινος τὴν ἐννοίαν φαίνεται ἀγνοῶν ὁ κ. Legrand, ὡς πείθεται τις ἐκ τῶν μεταφράσεων τούτων. Α. χ. Σελ. 28 στ. 97. «Φουδοῦλα ἐρωτοπλουμισμένη, μεταφρ: belle comme les amours. Σελ. 100 στ. 42. «Ταῖς ὄρησιν πλουμισμέναις, μεταφρ: belles comme les fleurs. Πανταχοῦ δ' ἐν γένει ὅπου ἀπαντῶσιν, ἡμαρτημένως πάντοτε μεταφράζονται. Πλουμιζώ καὶ τὰ ἐκ τούτου παράγωγα, πλουμιστός πλουμισμένος πλουμί, κτλ. ὡς εὐφρῶς ἐτυμολογεῖ ὁ κ. Βυζάντιος (ἴδε Λεξ. Καθομιλουμένης) παράγονται ἐκ ἀρχαίου *πλουμιζώ* ἢ *φλουμιζώ* καὶ σημαίνουσι ποικίλλω (διὰ γραφῶν ἢ κοσμημάτων) πεποικιλιμένος κτλ. Ὅθεν ἐρωτοπλουμισμένη ἡ ὑπὸ τοῦ ἐρωτος πλουμισμένη ἢ ἐκείνη ἦν ὁ ἔρως ἐποικίλειν ἢ ἐκόσμησε καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς.

Καὶ τοιαῦτα μὲν τινὰ τὰ ἐν τῇ μεταφράσει ἐσφαλμένως ἔχοντα· καὶ τοὶ δὲ καὶ ἰκανὰ ὀρθογραφικὰ ἀμαρτήματα παρεσέφρυσαν, καὶ πολλὰ φράσεις κακῶς ἐξηγήθησαν καὶ ἐν

γένει ἑλλείψεις οὐκ ὀλίγαι παρατηροῦνται, ἢ ἐκδοσις τῆς Συλλογῆς τοῦ κ. Legrand καὶ ἢ ὑπ' αὐτοῦ μετάφρασις μεγάλην ἔχουσι τὴν ἀξίαν καὶ δικαίως ἐπέσυρον τοὺς ἐπαίνους πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι λογίων καὶ τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἑλληνοστόμων, ἀναμενόντων νὰ ἴδωσι νέα φιλοπονήματα αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τὸ ἐν τοῖς προλεγόμενοις ἀναγγελλόμενον λεξιλόγιον ἀπασῶν τῶν ἑλλήνων λέξεων, αἵτινες μόνον ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ἀπαντῶσιν.

Η. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΝ

ΥΠΟ

WASHINGTON IRVING

«If that severe doom of Synesius be true—it is a greater offence to steal dead men's labours, than their clothes, what shall become of most writers?»

Burton's Anat. of Melancholy.

«Ἐὰν τὸ ἀστυρὸν ἐκεῖνο τοῦ Συνεσίου γνωμικόν, —ὅτι μεγαλειτέρα ὕβρις εἶναι τὸ κλέπτειν τῶν νεκρῶν τὰ ἔργα ἢ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ἦναι ἀληθές, τί θ' ἀπογίνοιαι οἱ πλείστοι συγγραφεῖς;»

Βέρτωνος Ἀνατομία τῆς Μελαγχολίας.

Πολλάκις ἐθαύμασα τὴν ὑπεροδικὴν γονιμότητα τοῦ τύπου καὶ πλείστων κεφαλῶν, αἵτινες πολύτομα παράγουσιν ἔργα, εἰ καὶ ἡ φύσις προφανῶς κατηράσθη αὐταῖς ἀγονίαν· ἀλλ' ὅτω προχωροῦμεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς, τὰ ἀντικείμενα τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν ὡσημέραι ἐλαττοῦνται. Συνεχῶς δ' ἐξευρίσκομεν ἐν θαυμαστῶ τινι ἀντικειμένῳ ἀπλουστάτην αἰτίαν. Οὕτως ἔτυχε καὶ γὰρ, κατὰ τὰς ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ μητροπόλει, τῷ Λονδίῳ, περιοδείας μου, νὰ παρευρεθῶ εἰς σκηνὴν, ἀποκαλύψασάν μοι τινὰ τῶν μυστηρίων τῆς τέχνης τοῦ συγ-

γράφειν, συνάμα δὲ θεῖσαν τέρμα εἰς τὸν θαυμασμόν μου.

Θερμὴν τινὰ ἡμέραν περιηρόμην τὰς μεγίστας τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου αἰθούσας μετὰ τῆς βαθυμίας ἐκείνης μεθ' ἧς συνήθως ἐπισκέπτεται τις Μοσεῖον ἐν ὥρᾳ θέρους· ὅτε μὲν ἐπικλίνων τοὺς ὀφθαλμούς ἐπὶ τῶν ἱαλίνων θηκῶν τῶν ὀρυκτῶν, ὅτε δὲ σπουδάζων τὰ ἐπὶ Αἰγυπτιακῆς μουμμίας ἱερογλυφικὰ γράμματα, ἄλλοτε δὲ προσπαθῶν, σχεδὸν ἐξίσου ἐπιτυχῶς, νὰ κατανοήσω τὰς ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀροφῶν ἀλληγορικὰς ζωγραφίας. Ἄλλ' ἐνῶ οὕτω βαθύμως παρετήρουν τῇδε κακεῖσε, ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν μου ἀπομακρυσμένη τις θύρα, εἰς τὸ βάθος πολλῶν διαδοχικῶν θαλάμων, ἧτις ἦτο κεκλεισμένη, ἐνίοτε ὅμως ἦνοιγε, παράδοξος δὲ μορφῆ, ἐν γένει μελανὰ ἐνδεδυμένη εἰσέδουε, καὶ μετὰ σπουδῆς διήρχετο διὰ τῶν αἰθουσῶν, μηδὲν εἰς τὰ πέριξ ἀντικείμενα προσβλέπουσα. Τὸ μυστηριώδες ὕφος, ὅπερ ἐνυπῆρχεν ἐν τούτῳ, παρώξυνε τὴν νοθρὰν μου περιέργειαν, ἀπεφάσισα δὲ ν' ἀποπειραθῶ τὴν διόδον τοῦ στενωποῦ ἐκείνου, ἵνα ἀνερευνηθῶ τὰ ἀγνωστα μέρη, ἅτινα ἐκείσε ἐκείνητο. Εἰς τὴν χεῖρα μου ἡ θύρα ὑπεχώρησε μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας μεθ' ἧς καὶ αἱ πύλαι τῶν μαγικῶν φρουρίων εἰς τὸν ῥιψοκίνδυνον τυχοδιώκτην ἱππότην. Εὐρέθη ἐν εὐρυχώρῳ αἰθούσῃ, περὶ τὴν ὀπιάν θῆκαι πλήρεις σεβαστῶν βιβλίων ἔκειντο· ὑπεράνω αὐτῶν καὶ ἀκριβῶς κάτωθι τῆς κορωνίδος ἦσαν τεταγμένοι πολυάριθμοι κομψαὶ, ὑπομέλανες εἰκόνες ἀρχαίων συγγραφέων. Ὑπῆρχον δὲ πρὸς τούτοις περὶ τὸν θάλαμον ἐπιμήκεις τράπεζαι μετὰ θέσεων πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ γραφῆν, ἐφ' ὧν ἐκάθητο πελιδναὶ καὶ νεκρικαὶ μορφαὶ, βεθυσιμένα: εἰς κονιορτώδεις τόμους, ἀνερευνώσαι ἐν εὐρωτιῶσι χειρογράφοις, λαμβάνουσαι δ' ἀπειρούς σημειώσεις τῶν περιεχομένων αὐτῶν.

Βαθυτάτη σιωπὴ ἐπεκράτει ἐν τῷ μυστηριώδει τούτῳ θαλάμῳ, ἐξαιρετικῶς δὲ μόνον ἤκουες τὸν ἐπὶ φύλλων χάρτου τριγμὸν τῶν γραφίδων, ἢ τὸν βαθὺν στεναγμὸν τινος τῶν σοφῶν τούτων, μεταβάλλοντος θέσιν ἵνα στρέψῃ τὴν σελίδα παλαιοῦ μεγάλου βιβλίου, στεναγμὸν ἀναμφιβόλως προερχόμενον ἐξ ἐπιτεταμένης καὶ ἐμβριθοῦς προσηλώσεως παρομαρτούσης τὰς σοφὰς ἐρεῦνας.

Ἐνίοτε δὲ, γράφων τις τῶν περισπουδαστῶν τούτων ἀνδρῶν ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, ἐκρουε κώδωνα καὶ ἔδιδε τὸν χάρτην εἰς τὸν παρευθὺς παρουσιαζόμενον ὑπηρετήν, ὅστις, λαμβάνων αὐτὸν ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ ἐξήρχετο ταχέως τῆς αἰθούσης, ἐπανήρχετο δὲ μετ' οὐ πολὺ, φέρων ὑπερμεγέθεις τόμους ἐφ' ὧν ὁ ἄλλος λυσοδῶς ἐπέπιπτεν. Δὲν ἀμφέβαλλον πλέον, ὅτι ἔτυχον ἐν σωματείῳ μάγῳ, βαθέως ἀσχολουμένῳ περὶ τὴν σπουδὴν τῆς μαγικῆς ἐπιστήμης. Ἡ δὲ σκηνὴ αὕτη μοὶ ὑπενθύμισεν ἀρχαῖον ἀραβικὸν διήγημα περὶ φιλοσόφου τινὸς, κλεισθέντος ἐν μαγικῇ βιβλιοθήκῃ, ἐντὸς τοῦ μυχοῦ ὄρους μόνον ἀπαξ τοῦ ἔτους ἀνοίγοντος, ἐνθα κατάρθρωσε νὰ ὑπαγάγῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ τὰ πνεύματα τοῦ τόπου ἐκείνου, ἅτινα προσεκόμιζον αὐτῷ παντοειδῆ βιβλία ζοφερῶν γνώσεων· κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ἔτους, ὅτε ἀπαξ ἔτι ἡ μαγικὴ πύλη περὶ τοὺς στρόφιγγας αὐτῆς ἐστράφη, ἐξῆλθε τόσφ ἐμπειρος ἀπηγορευμένων μαθήσεων, ὥστε ἠδύνατο νὰ περιπέταται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τοῦ πλήθους καὶ ἐξουσιάζῃ τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

Ἐντελῶς ἤδη ἐγερωθείσης τῆς περιεργείας μου, ἐπεχείρησα νὰ ἐξηγήσω τὴν ἐνώπιόν μου παράδοξον ταύτην σκηνήν. Πρὸς τοῦτο ἐψιθύρισα πρὸς τινὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἐξερχόμετον τῆς αἰθούσης· αἱ ὀλίγαι δὲ λέξεις ἀς περὶ τούτου μοὶ εἶπεν ἰκανῶς μὲ διεφώτισαν. Ἐμαθον, ὅτι αἱ μυστηριώδεις ἐκεῖναι μορφαί,

ἄς ὡς μάγους ἐνόμιζον, ἦσαν κυρίως συγγραφεῖς, ἀκριβῶς τότε τεχνουργοῦντες βιβλία. Ἥμην πράγματι ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ τῆς Μεγάλῃς Βρετανικῆς Βιβλιοθήκης, ἀπέριου συλλογῆς τόμων πάντων τῶν αἰώνων καὶ τῶν γλωσσῶν, ὧν πολλοὶ ἐλησημνήθησαν ἤδη, πλείστοι δὲ σπανίως ἀναγινώσκονται. Ἐν τοῖς ἀπωτάτοις ὅμως τούτοις τέλμασι τῆς παναρχαίας φιλολογίας, πολλοὶ νεώτεροι συγγραφεῖς ἀνακαινίζονται ἀντλοῦντες καδίσκους πλήρεις κλασικῆς μαθήσεως ἢ καθαράς, ἀφθάρτου ἀγγλικῆς» διὰ τῆς ὁποίας ἐξογκοῦσι τὰ στενά τῶν ἰδεῶν αὐτῶν ρεῖθρα.

Κατέχων νῦν τὸ μυστικόν, ἐκάθισα ἐν τινι γωνίᾳ, μετὰ προσοχῆς παρακολουθῶν τὴν πρόοδον τοῦ ἐργαστασίου τούτου τῶν βιβλίων. Εἶδον ἰσχρὸν τινα χολερικὸν ἄνθρωπον, ἐπιζητοῦντα ἰδίως τοὺς τὰ μάλιστα σκοληκοβρώτους τόμους, τετυπωμένους διὰ μελάνων γραμμάτων. Συνέθετε προφανῶς, ἔργον τι βαθείας παιδείας, ὅπερ ἔμελλε ν' ἀγορασθῆ ὑπὸ παντὸς ἐπιθυμοῦντος νὰ θεωρηθῆ εὐπαιδευτος, θὰ ἐτίθετο ἐπὶ λαμπροῦ διαμερίσματος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἢ ἀνοικτὸν θὰ ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης, χωρὶς ὅμως ν' ἀναγινώσκειται ποτε. Ἐξῆγεν ἐνίοτε μέγα τι τεμάχιον διπύρου ἐκ τοῦ θυλακίου του, καὶ ἐμάσσα· ἐὰν τοῦτο ἦτο τὸ δεῖπνόν του, ἢ προσεπάθει ν' ἀποφύγη τὴν ἐκ τῆς πολλῆς περὶ ξηρὰ ἔργα μελέτης προερχομένην ἐξάντλησιν τοῦ στομάχου, ἀφίνω εἰς δεινότερους ἑμοῦ σπουδαστὰς ν' ἀποφανθῶσιν.

Βραχύσωμὸς τις κύριος ἦτο παρέκει στυλινὰ κεχρωματισμένα ἐνδύματα φέρων, ἀδόλεσχου δὲ καὶ φλυαροῦ φυσιογνωμίας, ὅστις ὄλως ἐφαίνετο συγγραφεὺς ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸν βιβλιοπώλην του διακειμένος. Παρατηρήσας αὐτὸν προσεκτικῶς ἀνεγνώρισα ἐν αὐτῷ φιλόπονον συγγραφέα ἀναμικτων ἔργων, με-

γάλην ἐχόντων ἐμπορικὴν κυκλοφορίαν. Ἦμην περιέργος νὰ ἴδω πῶς ἐτεχνούργει τὰς πραγματείας του. Ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐθορῶρει καὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι ἐνησχολεῖτο ἀναγινώσκων διάφορα βιβλία, φυλλολογῶν τὰ χειρόγραφα, λαμβάνων τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ἑνός, τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἀγραμμὴν ἐπιγραμμῆς, δόγμα ἐπὶ δόγματος, ἐντεῦθεν ὀλίγον ἐκείθεν ὀλίγον». Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου του ἐφαίνετο ἕτερογενὲς ὡς τὸ τοῦ λέβητος τῶν μαγισσῶν ἐν τῷ Μακθέθ. Ἐδῶ ἦτο δάκτυλος, ἐκεῖ ἀντίχειρ, δακτυλοςποδὸς βατράχου καὶ κέντρον τυφλοῦ σκώληκος σὺν τῇ φλυαρίᾳ του ἐγχυθεῖσθ ἐν εἶδει πιθηκικοῦ αἵματος ὅπως καταστῆ τὸ μίγμα πυκνὸν καὶ γλοιῶδες.

Τέλος πάντων, ἐσκέφθην, δὲν δύναται ἄραγε ἢ περὶ τὸ ὑποκλέπτειν αὐτὴ ροπὴ νὰ ἐνεφυσήθη εἰς τοὺς συγγραφεῖς πρὸς σοφοῦς σκοποῦς; δὲν δύναται ἄρα γε νὰ ἦναι τὸ μέσον δι' οὗ ἢ θεία πρόνοια ἐφρόντισε νὰ διαφυλάττῃ τὰ σπέρματα τῶν γνώσεων ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἐναντίον τῆς ἀναποφεύκτου παρακμῆς τῶν ἔργων, ἐν οἷς τὸ πρῶτον παρήχθησαν; Βλέπομεν ὅτι ἢ φύσις σοφῶς εἰ καὶ ἀλλοκότως προὔνησε περὶ τῆς ἀπὸ κλίματος εἰς κλίμα μετακομίσεως τῶν σπόρων ἐν ταῖς κοιλίαις τινῶν πτηνῶν· οὕτω δὲ ζῶα, ἄτινα, καθ' ἑαυτὰ ὀλίγον ὑπερτεροῦσι τῶν θνησιμαίων, κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον εἶναι παράνομοι κλέπτει τοῦ ὀπωροκίπου καὶ σιτοχωραφίου, πράγματι ὅμως, καθίστανται ἀπόστολοι τῆς φύσεως, διασπείροντες καὶ διαιωνίζοντες τὰς εὐλογίας τῆς Παρομοίως, αἱ καλλοναὶ καὶ αἱ ὠραῖαι ἰδέαι τῶν ἀρχαίων καὶ πεπαλαιωμένων συγγραφέων, ὑπὸ τῶν νεωτέρων ληστικῶς συλλαμβανόμεναι, ἀναπαράγονται ἵνα ἀκμάσωσι καὶ καρποφορήσωσιν εἰς ἀπώτατον μέλλον. Πολλὰ δ' ἐπίσης τῶν ἔργων των, τρόπὸν τινα μετεμψυχοῦνται ἀναθρόσκοντα ὑπὸ

νέας μορφάς. Ἡ πρότερον ἐμβριθὴς ἱστορία ἀναζῆ ὑπὸ τὸ σχῆμα μυθιστορήματος, ἀρχαῖον διήγημα μεταβάλλεται εἰς νέον δράμα, σπουδαῖα δὲ φιλοσοφικῆ πραγματεία χρησιμεύει ὡς βάσις ὀλοκλήρου σειρᾶς πολυκρότων καὶ λαμπρῶν δοκιμίων. Παρόμοιον γίνεται καὶ κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀμερικανικῶν ἡμῶν δασῶν· ὅπου δηλ. κατακαίμεν δάσος μεγαλοπρεπῶν πευκῶν, ἀντ' αὐτῶν γένος χαμοδρυῶν ἀναφύεται, οὐδέποτε δὲ βλέπομεν τὸν καταρριφθέντα κορμὸν δένδρου φθειρόμενον ἐν τῷ ἐδάφει, ἀλλ' ἀναδίδοντα ὀλοκλήρον φυλὴν μυκίτων.

Ὅθεν, ἂς μὴ θρηνώμεν ἐπὶ τῇ πτώσει καὶ τῇ λήθῃ εἰς ἣν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καταπτῶσιν· ὑπέκουν εἰς τὸν μέγαν φυσικὸν νόμον, τὸν κηρύσσοντα, ὅτι πᾶσαι αἱ ὑπὸ τὴν σελήνην ὕλικαι μορφαὶ πρέπει νὰ ἔχωσι τῆς διαρκείας αὐτῶν ὅριον, τὸν δογματίζοντα ὅμως ἐπίσης ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτῶν οὐδέποτε ἀπόλλυνται. Γενεὰ ἐπὶ γενεᾶς, ἐν τε τῇ ζωϊκῇ καὶ τῇ φυσικῇ ζωῇ παρέργεται, τὸ ζωϊκὸν ὅμως στοιχεῖον παραμένει μεταδιδόμενον εἰς τοὺς μεταγενεστέτους, συνεχῶς δὲ τὰ εἶδη ἀκμάζουσιν. Οὕτως ἐπίσης συγγραφεῖς γεννῶσι συγγραφεῖς, πολυαριθμούς δ' ἀπογόνους παραγαγόντες, κοιμῶνται, ἐν ἀγαθῷ γήρατι, μετὰ τῶν αὐτῶν συγγραφέων, ἀφ' ὧν ἐκλεψαν.

Εἰς τοὺς βεμβώδεις τούτους στοχασμοὺς ἐντελῶς παραδεδομένος, ἐπακούεμθησα τὴν κεφαλὴν μου ἐπὶ σωροῦ σεβαστῶν παμμεγέθων βιβλίων. Ἄλλ' εἶτε ἕνεκεν τῶν ἐκ τῶν ἔργων τούτων ναρκωτικῶν ἀναθυμιάσεων, εἶτε ἐκ τῆς ἐν τῷ θαλάμῳ βαθείας ἡσυχίας, εἶτε διὰ τὴν ἐκ τοῦ πολλοῦ δρόμου κόπωσιν, εἶτε ἀποδοτέον εἰς κακὴν μου συνθήθειαν τοῦ ὑπνώτειν εἰς ἀκαταλλήλους ὥρας καὶ τόπους, διὰ τὴν ὁποίαν ἐνδομύχως λυποῦμαι, ἀπεκοιμήθην. Ἄλλ' ὅμως, ἢ φαντασία μου ἦτο ἔτι ἄγρυπνος, ἢ αὐτὴ δὲ τῷ ὄντι, σκηνὴ

πρὸ τοῦ πνευματικοῦ μου ὀφθαλμοῦ παρέμεινε μικρὸν μεταβληθεῖσα κατὰ τινος λεπτομερείας. Ὀνειρευόμην, λοιπὸν, ὅτι ἢ αἵθουσα ἐκοσμεῖτο ἔτι ὑπὸ πολυαριθμοτέρων εἰκόνων ἀρχαίων συγγραφέων αἱ ἐπιμήκεις τράπεζαι εἶχον ἐξαφανισθῆ· ἀντὶ δὲ τῶν σοφῶν μάγων, εἶδον ῥακῶδες καὶ ἀνυπόδητον πλῆθος, οἷον τὸ συσσωρευόμενον περὶ τὴν μεγάλην ἀποθήκην τῶν παλαιῶν ἐνδυμάτων, ὁδὸς Monmouth. Ὅσακις ἤρπαζον βιβλίον τι, κατὰ τοὺς συνθήεις εἰς τὰ ὄνειρα παραλογισμούς, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι μετεβάλλετο εἰς ἐνδυμασίαν ξένου ἢ ἀρχαίου συρμού, ἐξ ἧς ἀδιακόπως ἐπρομηθεύοντο. Παρατήρησα ὅμως, ὅτι οὐδεὶς ἤξιον ὁμοειδῶς νὰ ἐνδύηται, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑνός μὲν ἐλάμβανε χειρίδα, ἐξ ἄλλου περιλαίμιον, ἐκ τρίτου δὲ κράσπεδον περικοσμούμενος οὕτω διὰ νέων τεμαχιῶν καὶ ῥακῶν ἐνῶ τινὰ τῶν ἀρχικῶν αὐτοῦ διεφαίνοντο ὑπὸ τὸν δάνειον τοῦτον καλλωπισμόν.

Εἶδον πρὸς τούτοις, μεγαλοπρεπῆ τινα ῥοδόχρουν καὶ πολύσαρκον κληρικὸν διὰ διόπτρου παρατηροῦντα διαφόρους εὐρωτιῶντας πολεμικοὺς συγγραφεῖς. Ἐν τῷ ἅμα διεβουλεύθη νὰ περιβληθῆ τὴν ὀγκῶδη χλαμύδα τινὸς τῶν ἀρχαίων πατέρων, σφετερισθεὶς δὲ τὴν λευκόφαιον γενειάδα ἄλλου, προσεπάθει νὰ φαίνηται ἐξόχως σπουδαῖος· ἀλλ' ἢ ὑπομειδιώσα καὶ κοινὴ αὐτοῦ ὄψις ἑματαιοῦ πᾶσαν παγίδα τῆς ὑποκεκριμένης σοφίας. Παρ' αὐτῷ ἦτο ὠχρὸς τις κύριος διαποικιλίων λεπτότατον ἐνδύμα διὰ χρυσοῦ νήματος, ἐκσυρθέντος ἐκ διαφόρων ἐνδυμάτων τῆς αὐλῆς τῆς βασιλείσης Ἐλισάβετ. Ἄλλος δὲ τις μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένος διὰ λαμπροῦ χειρογράφου, εἶχε προσκολληθεῖ ἐπὶ τοῦ στήθους του ἀνθοδέσμην ἐκ τοῦ «παραδείσου τῶν ἀβρῶν ἐμβλημάτων», θέσας δὲ κεκλιμένως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸν πῖλον τοῦ Sir Philip. Sidney ἐπαίρετο λαμ-

θάνων ὕφος ἐξόχως χυδαίας κομψότητος. Τρίτος τις βραχυτάτου ἀναστήματος ζωηρῶς ἀνέθορον, πλήρης λαφύρων ἀφαρπαγέντων ἐκ διαφόρων ζοφερῶν φιλοσοφικῶν πραγματειῶν, κατὰ μέτωπον μὲν πολὺ ἐπιβλητικῶς, κατὰ τὰ νῶτα ἤμως οἰκτρὸς ῥακενκενδύτης, ἐπιδιορθωμένα ἔχων τὰ μακρὰ του ἐνδύματα διὰ τεμαχίων περγαμινῆς Λατίου συγγραφῆως.

Ἀληθῶς, ὑπῆρχον καὶ τινες καλῶς ἐνδεδυμένοι κύριοι οἰκιοποιοῦμενοι πολυτίμους λίθους καὶ παρόμοια, λάμποντα μεταξὺ τῶν ἰδίων αὐτῶν κοσμημάτων, μὴ ἀμαυροῦντα ὁμῶς αὐτά. Τινὲς ἐπίσης, ἐφαίνοντο σπουδάζοντες τὰ ἐνδύματα τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀπλῶς μόνον ἵνα λαμβάνωσι τὰ στοιχεῖα τῆς καλαισθησίας των τὸ ὕφος καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν. Πλὴν λυπούμενος λέγω ὅτι οἱ πλείστοι ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ περιβληθῶσιν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ ῥακῶν, ὅπως ἤδη ἐξέθηκα. Δὲν θέλω δὲ παραλείπει νὰ ἀναφέρω μεγαλοφυῆς τι πνεῦμα, φέρον ἀναξυρίδας ἐξ ἐριούχου, περικνημίδας καὶ ἀραδικὸν πῖλον, μεγάλως ῥέπον πρὸς τὰ βουκολικά, τοῦ ὁποῦ ὅμως αἱ ἀγροτικαὶ ἐκδρομαὶ περιωρίζοντο μέχρι τῶν κλασικῶν σκιαδῶν τοῦ λόφου τῶν ἱριανθῶν (Primrose Hill) καὶ παραδείσου τοῦ ἀντιβασιλέως (Regent's park). Στέφανοι ἐξ ἀνθέων καὶ ταινίαι ἐξ ὄλων τῶν παλαιῶν βουκολικῶν ποιητῶν περιεκόσμουσαν αὐτόν· κεκλιμένην δ' ἔχων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἕτερον ὄμον, περιεφέρετο φαινόμενος πᾶν ἄλλο ἢ βουκολικὸς καὶ φλυαφῶν περὶ «χλοερῶν ἀγρῶν». Ἀλλ' ὁ ὑπὲρ πάντας ἐφελκύσας τὴν προσοχὴν μου ἦτο γέρον τις φιλοπράγμων, ἐνδύματα μὲν ἔχων κληρικὰ, κεφαλὴν δ' ἐπιμήκη καὶ τετράγωνον πλὴν φαλακράν. Ἀσθαιῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ φυσῶν διέσχυσε τὸ πλῆθος, ῥίπτων βλέμμα μφαίνων μεγάλην εἰς ἑαυτὸν πεποίθησιν,

ἀνύψωσε μέγα ἑλληνικὸν βιβλίον in-quarto, τὸ ὁποῖον θέσας ἐν εἴδει φοβερᾶς βωστρυχισμένης φενάκης μεγαλοπρεπῶς συναπῆρχετο.

Ἐνῶ δὲ ἡ φιλολογικὴ αὐτῆ ἀπόκρως ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς, αἴφνης κραυγὴ πανταχόθεν ἀντήχησεν «κλέπται κλέπται!» ἐστράφην καὶ φεῦ! βλέπω τὰς περὶ τὸν τοίχον εἰκόνας ἐμψυχουμένας. Οἱ γέροντες συγγραφεῖς προκύπτουσιν ἐκ τοῦ ὑφάσματος τῶν εἰκόνων πρῶτον τὴν κεφαλὴν ἔπειτα τοὺς ὤμους προβάλλοντες, πρὸς στιγμὴν βλέπουσι περιέργως τὸ κάτωθι πολυποικίλον πλῆθος, εἶτα ἐξηγριωμένοι καταβαίνουσιν ἵνα διεκδικήσωσι τὴν ληστευθεῖσαν περιουσίαν των. Ἐπὶ σκηνὴ τοῦ ἐπακολουθήσαντος θορύβου καὶ φυγῆς εἶναι ἀπερίγραπτος. Μάτην οἱ δῦσμοιροὶ ἔνοχοι προσεπάθουν νὰ διαφύγωσι μετὰ τῶν λαφύρων των. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔβλεπέ τις ἡμίσειαν δωδεκάδα γερόντων μοναχῶν ἀπογυμνούτων νέον συγγραφέα, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἰκτρά ἦτο ἡ ἐπελθοῦσα ἐρήμωσις εἰς τὰς τάξεις τῶν νεωτέρων δραματικῶν ποιητῶν. Ὁ Beaumont καὶ ὁ Fletcher¹⁾ παραπλεύρως ἐμαίνοντο περὶ τὸ πεδῖον, ὡς ὁ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης· ὁ ὄρμητικὸς Ben Johnson²⁾ διέπραττεν ἐδῶ πλείονα

(1) Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα μάλλον ἕνα ποιητὴν ἢ δύο δηλοῦσιν. Ὁ John Fletcher ἦτο κατὰ δεκαετίαν νεώτερος τοῦ φίλου του καὶ συνεργάτου Francis Beaumont, γεννηθέντος τῷ 1585. Ἀπὸ κοινοῦ δ' ἐργαζόμενοι κατέλιπον ἡμῖν ὁμολογουμένως τὴν πλουσιωτάτην καὶ λαμπροτάτην δραματικὴν συλλογὴν μετὰ τὴν τοῦ Shakespeare

(2) Ὁ Ben-Johnson, γεννηθεὶς τῷ 1574 ἀνήκει εἰς δραματικὴν σχολὴν ἄλλοίαν τῆς τοῦ Shakespeare καὶ τῶν Beaumont καὶ Fletcher. Ὁ σκοπὸς τῆς σχολῆς αὐτοῦ ἦτο ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἀρχαίου κλασικοῦ ρωμαϊκοῦ δράματος, ἐποίησε δὲ κατὰ τὰ ὑποδείγματα τῶν Πλάτου, Terentίου καὶ Σενέκα Σ. Μ.

θαύματα ἢ ὡς ἐθελοντῆς ἐν τῷ Φλανδρικῷ στρατῷ. Ὁ ζωηρὸς δ' ἐκεῖνος καὶ μικρὸς-μυθὸς ἐραμιστῆς, ὁ τὸσον ἐπιμελής συγγραφεὺς ἀναμικτῶν ἔργων, τοσαῦτα εἶχε περιβληθῆ ποικιλόχροα ῥάκη, ὥστε ἐφαίνετο ὡς Ἄρλεκινος· ὁ δὲ περὶ αὐτὸν πεισματώδης ἀγὼν πολυαριθμῶν ἀπαιτητῶν ὠμυαίζε τὸν περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου. Λυπούμενος εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους οὗς εἶχον συνηθίσει νὰ σέβωμαι καὶ ὑπολήπτωμαι, ἀναγκαζόμενος νὰ διαφύγωσι φέροντες μόνον ῥάκος τι, δι' οὗ μῶλις ἐκάλυπτον τὴν γυμνότητά των. Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ὁ ὀφθαλμὸς μου συνήντησε τὸν φιλοπράγμονα γέροντα, τὸν φέροντα τὴν ἐστριμμένην ἑλληνικὴν φενάκην. Ἐφευγε περίφοβος, ἐνῶ δωδεκάς συγγραφέων κατεδίωκεν αὐτόν, μεγαλοφώνως κραυγάζουσα. Κατὰ πόδας ἠκολούθουν αὐτόν, ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπώλεσε τὴν φενάκην του, εἰς ἐκάστην στροφῆν τεμάχιον ἐνδύματος ἀπεσπᾶτο, ἕως ὅτου, μετ' ὀλίγον, ἡ ἐπιβάλλουσα ἐκεῖνη μορφή συνεστάλει εἰς μικρὰν ἀσθμαίνουσαν κατακεκομμένην φαλακρὰν σφαίραν. Οὕτω διέφυγε μετ' ἔλαχίστων μόνον ῥακῶν κυμαινόμενος ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ σοφοῦ τούτου Θεαίου ἦτο τόσῳ κωμικῆ, ὥστε ἐξερράγη εἰς ἄπλετον γέλωτα, κατστρέψαντα ὅλον τὸ ἵνδαλμα. Ὁ θόρυβος καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐπαυσαν· ἡ αἴθουσα ἐπανελάμβανε τὴν συνήθη της ὄψιν, οἱ γέροντες συγγραφεῖς ἀπεσύρθησαν ἄπλιν εἰς τὰς εἰκόνας των, ἀνηρημένας ἐπὶ τῶν τοίχων ἐν μεγίστη σοβαρότητι. Συνελόντι δ' εἰπεῖν εὐρέθη ἐντελῶς ἔξυπνος ἐν τῇ γωνίᾳ μου, μεθ' ὅλης ἐκείνης τῆς ὁμηγύρεως τῶν βιβλιοφθόρων σκολιῶν μετ' ἐκπλήξεως πρὸς με ἀτενίζουσης. Οὐδὲν ἐκ τοῦ ὄνειρου ἦτο πραγματικόν, ἐκτὸς τοῦ ἐκ τοῦ γέλωτός μου θορύβου, ὅστις οὐδέποτε πρότερον ἐν τῷ σοβαρῷ τούτῳ τεμένει

εἶχεν ἀκουσθῆ, τοσοῦτον δὲ κακῶς ἤχησεν εἰς τὰ ὦτα τῶν σοφῶν, ὥστε παρευθὺς ἠλέκτρισε τὴν ἀδελφότητα.

Ὁ βιβλιοφύλαξ ἐκδίσας πρὸς με ἠρώτησεν ἐὰν εἶχον εἰσιτήριον. Ἐν πρώτοις, δὲν ἐνόησα αὐτόν, πλὴν ταχέως ἀνεύρον, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ἦτο εἰδὸς τι φιλολογικοῦ τόπου, ἔνθα ἡ θήρα ἰδιαιτέρως εἰς τινὰς ἐπιφυλάσσεται, ὑποκειμένους εἰς τὰς περὶ θήρας διατάξεις καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐδικαιοῦτο νὰ κυνηγήσῃ ἐκεῖ ἀνευ εἰδικῆς ἀδείας καὶ ὀπλοφορίας. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, κατεδείχθη ἀρχεῖος λαθροθήρας, ἐχάρην δὲ ὅτι τάχιστα ὑπεχώρησα ἵνα μὴ ὁμάς ὀλόκληρος συγγραφέων ἀπελύετο ἐναντίον μου.

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικῆ)

Γ. Β. ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗΣ.

Ο ΟΔΟΠΟΡΟΣ.

ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

(ἀπομίμησις ἐκ τ' Ὑ Ἀγγλικῆ)

Ὁδοιπόρος ποτὲ ἀνεχώρησεν εἰς μακρὰν ὄδοιπορίαν, ἥτις ἦτο μὲν μακρὰ κατ' ἀρχάς, παραδόξως σύντομος ὅμως καθόσον ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέλος της. Καὶ ἐπὶ τινὰ χρόνον ὤδευσε μόνος σκοτεινὸν μονοπάτιον, εἶτα συνήντησεν ὠραῖον παιδίον πρὸς τὸ ὁποῖον εἶπε :

— Τί κάμνεις ἐδῶ ;

— Παίζω, ἀπάντησε τὸ παιδίον. Ἐλθέ νὰ παίξῃς μετ' ἐμοῦ.

Ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν συνέπαιζαν λίαν εὐθύμως. Ὁ οὐρανὸς ἦτο τοσοῦτον κυανοῦς, ὁ ἥλιος λαμπρὸς, τὸ ὕδωρ διαυγές, τὰ ἀνθη θελκτικά, τὰ πτηνὰ καλλιέλαδα καὶ αἱ χρυσαλλίδες πολλαὶ, ὥστε τὰ πάντα τοῖς ἐφαίνοντο θαυμάσια. Ἦτο θέρος· ὅτε ὁ καιρὸς μετεβλήθη καὶ ἤρχισε νὰ βρέχῃ, ἐτέρποντο βλέποντες ὡς μαργαρίτας πιπτούσας

καθαρὰ σταγόνας ὕδατος καὶ ἀναπνέοντες τὰς δροσερὰς εὐωδίας. Ὁ ἀνεμος ἠγέρθη ἄλλὰ πόσον εὐχάριστον ν' ἀκούῃ τις αὐτὸν συρίζοντα, νὰ φαντάζεται τί λέγει περὶ τῆς πατρίδος του. Τίς ἡ πατρίς του; Πόθεν ἤρχετο τοιοῦτοτρόπως συρίζων, στενάζων, μυκόμενος, διώκων τὰ πρὸ αὐτοῦ νέφη, κάμπτων τὰ δένδρα, εἰσδύων ἐν ταῖς ἐστίαις, σείων τὰς οἰκίας καὶ ποιῶν τὴν θάλασσαν νὰ βρυχᾶται ἐμμανῶς; Ἄλλ' ἡ χιὼν ἦτο εὐαρεστοτέρα διασκεδάσις. Μετὰ θαυμασμοῦ ἔβλεπον πιπτούσας πυκνάς καὶ ταχεῖας νιφάδας λευκάς, ὁμοίας πρὸς λευκὰ πτερὰ ἀπείρων λευκοπτέρων πτηνῶν· ὅτε δ' ἐφηπλοῦντο ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοιάζον πρὸς ἐκτετριμμένην ζάκχαριν ἢ μαλακὸν βάμβακα, ὅστις ἀποπνίγει τοὺς ἤχους καὶ καθιστᾷ ἀλάλους τὰς ὁδοὺς. Πρὸς τούτους εἶχον ἀφθονίαν ἀθυριῶν καὶ θαυμασίων εἰκονογραφημένων βιβλίων, ἐν οἷς ἐγένετο λόγος περὶ γιγάντων καὶ νάνων, πνευμάτων καὶ νηρηίδων, κυρτῶν μαχαιρῶν, ἀνατολικῶν ἐμβάδων καὶ σαρκίων, σπηλαίων, δασῶν, ἀτελευτήτων τέλος ἐκπλήξεων, ἀπάντων πραγμάτων νέων καὶ ἀληθῶν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡμέραν τινα, ἐνῶ ἐκκαμπον τὴν ὁδὸν, ὁ ὁδοιπὸρος ἀπώλεσε τὸ παιδίον! Τὸ ἐκάλεσεν, ἠρεύνησεν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἐπανεύρη. Τότε ἠναγκάσθη ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδοιπορίαν του μόνος, ἄχρις οὗ συνήντησεν ὠραῖον νεανίαν.

— Τί κάμνεις ἐδῶ; τὸν ἠρώτησεν.

— Σπουδάζω, ἀπήντησεν ὁ ἔφηβος. Ἐλθέ νὰ σπουδάσῃς μετ' ἐμοῦ.

Ἐμελέτησαν ὁμοῦ τὰς πράξεις καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν Φράγκων καὶ πολλὰ ἄλλα, ἅτινα ἐλησμόνησαν ἅμα σχεδὸν ἐξέμαθον, διότι δὲν ἐμελέτων πάντοτε. Ἐκωπηλάτουν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὸ θέρος, κατὰ δὲ τὸν χει-

μῶνα ἔτρεχον ἐπὶ τοῦ πάγου· ἔφιπποι, πεζοί, πάντοτε ἐνεργητικοί, ἔκαμον ἐκπληκτικὰς παρτίδας τοπίου· εἰς τὸ κρίκετ, εἰς τὴν σφαῖραν οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ τοὺς ὑπερβάλῃ. Ὡσαύτως εἶχον τὰς διακοπὰς, τὴν πρῶτην τοῦ ἔτους, τὴν πίταν τῶν βασιλέων, τὰς ἐσπερίδας, καθ' ἃς ἐχόρευον μέχρι μεσονυκτίου, τὰ θέατρα ἐν οἷς ἔβλεπον χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἀνάκτορα φούμενα ἐκ τῆς γῆς καὶ χίλια δύο θαύματα τοῦ γνωστοῦ ἢ ἀγνωστοῦ κόσμου. Ὡς πρὸς τοὺς φίλους εἶχον τοσοῦτους καὶ τοσοῦτον προσφιλεῖς, ὥστ' ἠρίθμουν αὐτοὺς κατὰ δωδεκάδας, πάντας νέους, ὠραίους καὶ ὀρκιζομένους αἰωνίαν φιλίαν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἡμέραν τινα ἐν τῷ μέσῳ ὄλων τῶν διασκεδάσεων τούτων ὁ νεανίας ἐξαφανίζεται, ὡς πρότερον τὸ παιδίον· ὁ δὲ ὁδοιπὸρος μόνος ἐξηκολούθησεν τὴν ὁδὸν του. Αἴφνης παρετήρησεν νέον καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν:

— Τί κάμνεις ἐδῶ;

— Ἀγαπῶ, ἀπήντησεν ὁ νέος. Ἐλθέ ν' ἀγαπήσῃς καὶ σύ.

Ἐδήγησεν αὐτὸν πρὸς ὄμιλον νεανίδων καὶ ἐκ τούτων τῷ ἔδειξε μίαν, ἣν εὗρισκεν ὠραιότεραν τῶν συντρόφων τῆς, ἣν καὶ ὁ ὁδοιπὸρος δὲν ἐκρινεν ὁμοίως περὶ αὐτῆς. Εἶτα ἀνέγνωσε στίχους, οὗς δι' ἐκείνην εἶχε συνθέσει καὶ παρωμοιάζεν αὐτὴν κατὰ τὴν ὠραιότητα πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, κατὰ τὴν φρόνησιν πρὸς τὴν Ἀθηνᾶ καὶ κατέθετε πρὸ τῶν ποδῶν τῆς τὸ σύμπαν. Ἦτο μεμνηστευμένος πρὸς τὴν ὠραῖαν του καὶ προὔκειτο νὰ τὴν συζευχθῇ κατὰ τὴν ἐρχομένην ἀνοιξιν· ἀλλ' ἡμέραν τινα ὁ ὁδοιπὸρος ἔπαυσε νὰ τοὺς βλέπῃ, ὡς ἄλλοτε τοὺς ἄλλους συντρόφους του. Τοὺς ἐκάλεσεν, ἀλλὰ μὴ λαβὼν ἀπάντησιν, ἐπανελάβε τὴν ὁδοιπορίαν του. Ἐν τούτοις ταχεῶς συνήντησε ἄνδρα ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ ἰσχύϊ, βαδίζοντα ταχεῶς καὶ ἀπομάσσοντα τὸν βρέχοντα τὸ μέτωπόν του ἰδρῶτα.

— Τί κάμνεις ἐδῶ; ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ὁδοιπὸρος.

— Βλέπεις, ἐργάζομαι. Ἐλθέ νὰ ἐργασθῆς καὶ σύ.

Ὁ ὁδοιπὸρος ἠκολούθησε τὸν ἄνδρα καὶ μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθεν ἐν τινὶ δάσει, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἦτο δροσερὸν καὶ πράσινον ὡς κατὰ τὴν ἀνοιξιν· εἶτα τὸ φύλλωμα ἐπυκνώθη καὶ τὸ χροῖμά του ἐγένετο βαθύτερον ὡς κατὰ τὸ θέρος. Ὁ ἐργάτης δὲν ἦτο μόνος· μετ' ἐκείνου εἶχε τὴν σύζυγόν του, κατ' ὀλίγα ἔτη αὐτοῦ νεωτέραν, καὶ τὰ μικρὰ τέκνα τῶν ἄτινι τοὺς ἠκολούθουν. Οἱ γονεῖς μετὰ μόχθου διήνοιγον ὁδὸν διὰ τοῦ δάσους· ὁ μὲν ἄνθρωπος ἀπέκοπτε τὰ δένδρα, ἡ δὲ γυνὴ ἀπέσπα καὶ ἐσύναζε τοὺς κλάδους, ἵνα δι' αὐτῶν κατασκευάσῃ καλύβην, ἣτις ἤθελε διαφυλάξῃ τὰ μικρὰ τῆς. Ἐφερον βαρέα βάρη καὶ εἰργάζοντο ἐγκαρδίως Ἐνίοτε μακρὰ δίοδος πρασιὴ διηνοίγετο ἐν τῷ βάθει τοῦ δάσους, φωνὴ δ' ἀσθενῆς ἠκούετο λέγουσα:

— Πάτερ, εἶμαι νήηλος. Στήθε πρὸς στιγμήν καὶ ἀναμεινάτέ με.

Τότε ἔβλεπον ἀνατέλλουσαν μακρόθεν μικρὰν μομφήν, ἣτις ἐμεγεθύνετο καθ' ὅσον ἐπλησίαζε. Πάντες ἴσταντο, τῇ ἔτεινον τοὺς βραχίονας, τὴν ἐναγκαλιζόντο, τῇ ἤχοντο τὸ καλῶς ὄρισας καὶ ἐπενελάμβανον τὴν ὁδοιπορίαν των. Ἄλλοτε πάλιν ἐφθανον ἐν τῷς τετραδίου ἐνθα συνηνοῦντο πολλοὶ διάδρομοι· τότε ἴσταντο καὶ τι τῶν παιδίων ἔλεγε:

— Πάτερ, θὰ ταξειδεύσω ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ἐτερον: — Πάτερ θὰ ἐγγραφῶ στρατιώτης καὶ θὰ ὑπερασπίσω τὴν πατρίδα.

Ἐτερον πάλιν: — Πάτερ θὰ ὑπάγω νὰ ζητήσω τύχην.

Τέταρτον δὲ τι παιδίον, ἔλεγε:

— Χαῖρε, Μῆτερ μου, ὑπάγω εἰς τὸν οὐρανόν.

Πολλὰ δάκρυα ἐχέοντο κατὰ τοὺς ἀποχωρισμοὺς τούτους, οἱ δὲ γονεῖς ἠκολούθουν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνους, οἵτινες ὠδεύον διὰ τῶν ζοφερῶν διαδρόμων· αἱ καρδίαι των ὅμως ἠκολούθουν ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκείνον, ὅστις διηυθύνθη μεταξὺ τῶν κεχρυσωμένων ἀτραπῶν.

Εἰς ἕκαστον τῶν σταθμῶν τούτων ὁ ὁδοιπὸρος παρετήρει τὸν ἄνδρα, ὅστις διὰ τοῦ βλέμματος ἠρώτα τὸν ὀρίζοντα, πρὸς ὃν ἤρχιζε κατερχόμενος ὁ ἥλιος ἢ κόμη του εἶχεν ὑπολευκανθῆ· ἀλλὰ δὲν ἴστατο, διότι δὲν ἐδύνατο ν' ἀναπαυθῆ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας του.

Ἐν τούτοις τοσοῦτοι ἀποχωρισμοὶ ἔλαβον χώραν, ὥστε οἱ σύζυγοι ἔμειναν μόνοι μετὰ τοῦ ὁδοιπὸρου. Τὸ δάσος εἶχε κιτρινίσει, τὰ δὲ φύλλα τῶν δένδρων κατέπιπτον. Εἰσῆρχοντο ἐν διαδρόμῳ τινὶ ζοφωδεστέρω τῶν ἄλλων καὶ ἐτάχυνον τὸ βῆμα των, ὅτε ἡ γυνὴ ἔστη:

— Μὲ καλοῦσι! δὲν ἀκούεις; Εἶπε πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς.

Ἠκροάσθησαν· φωνὴ τις ἀντήχει ἐν τῷ βάθει τοῦ σκοτεινοῦ διαδρόμου:

— Μῆτερ! μῆτερ!

Ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ παιδίου, ὅπερ εἶχεν εἶπει: — Ὑπάγω εἰς τὸν οὐρανόν.

Ὁ σύζυγός τῆς ἐπανελάβε:

— Ὅχι! σὲ ἰκετεύω, μὴ ἀκόμη! ὁ ἥλιος πλησιάζει τόσο πρὸς τὴν δύσιν σου!

— Ὅχι! μὴ ἀκόμη!

Ἄλλ' ἡ φωνὴ ἀντήχει πάντοτε: Μῆτερ! μῆτερ! οὐδαμῶς συγκεινημένη ἀπὸ τὰς λευκὰς τρίχας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὰ δάκρυα, ἅτινα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

Ἡ μήτηρ, ἣτις ἐλθοῦσα πρὸς τὴν σκιάν, διέφευγεν ἤδη, περιέβαλε διὰ τῶν βραχιόνων αὐτῆς τὸν τράχηλον τοῦ συζύγου τῆς, τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τῷ εἶπε:

— Ἀγαπητέ μοι, μέ καλοῦσι, πρέπει ν' ἀναχωρήσω!

Καὶ οὗτος ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ ὄδοιπόρου· ἐξηκολούθησαν ὄδοιποροῦντες, μέχρις οὗ τοσοῦτον ἐπλησίασαν πρὸς τὴν ἐξοδὸν τοῦ δάσου, ὡστ' ἐβλεπον τὸν ἥλιον δύοντα ν' ἀκτινοβολῇ ἐρυθροῦς μετὰ τῶν δένδρων.

Ἐντούτοις ἐνῶ διήνοιγον τοὺς κλάδους ἵνα διέλθωσιν, ὁ ὄδοιπόρος ἀπώλεσε τὸν σύντροφόν του· τὸν ἐκάλεσεν, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβεν. Ὅτε ἔφθασεν ἐπὶ τῆς ἐξόδου τοῦ δάσου, ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν του ἠκτινοβόλει διὰ νεφῶν χρυσοπορφύρων. Γέρον καθήμενος ἐπὶ κορμοῦ δένδρου, παρετήρει τὴν δύσιν.

— Τί κάμνεις ἐδῶ; τὸν ἠρώτησεν ὁ ὄδοιπόρος.

— Ἀναμνηστικομαί, ἀπήντησεν ὁ γέρον, ὡχρῶς μειδιῶν. Ἐλθε καὶ ἀναμνησθητι καὶ σύ.

Ὁ ὄδοιπόρος ἐκαθέστη πλησίον τοῦ γέροντος, πρὸ τοῦ δύοντος ἡλίου, πάντες δ' οἱ πρότερον συνοδοιπόροι του ἐπανῆλθον καὶ ἡρέμα συνήχθησαν περὶ αὐτόν· τὸ ὠραῖον παιδίον, ὁ ὠραῖος ἔφηβος, ὁ νέος μετὰ τῆς μνηστῆς του, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, καὶ τὰ τέκνα των, πάντες ἐκεῖ ἦσαν οὐδὲν δὲ τῷ ἐφαινετο νὰ εἶχεν ἀπωλέσει. Ὅπισθεν τούτων διέβλεπε πρὸς ἀνατολὰς ἑτέρους ὁμίλους παρσμοίους, ὠραιότερους καὶ καλλιτέρους, νέαν γενεάν, ἧτις ἐτίμα τὴν μνήμην του· ἐνῶ δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἵνα εὐλογήσῃ αὐτήν, ἐκείνοι, μεθ' ὧν εἶχεν ὄδοιπορήσει, ἀπεσβέσθησαν ὡς σκιαί. Ἐστράφη, αἱ δὲ φωτοβόλοι μορφαὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς μητρὸς, αἵτινες πρῶται εἶχον ἀναχωρήσει, ἐκλινον πρὸς αὐτόν καὶ ἐντὸς τῶν βραχιόνων των ἀνῆρπασαν τὸν πάμπαν των εἰς τὸν οὐρανόν.

Φ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Περὶ τῆς ἀρχαίας ἐν Μεσσηνίᾳ πόλεως, Θουρίας, τοῦ ἐν αὐτῇ ἀνακαλυφθέντος ἀρχαίου ναοῦ τῆς Συρίας λεγομένης Θεοῦ, ἧτοι τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς πόλεως, «Χαλεβιδίου».

Κατὰ τὸν Στράβωνα διάφοροι ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γνώμαι περὶ τοῦ πανάρχαιου ὀνόματος τῆς Θουρίας· ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι πρὸ Ὀμήρου ἐλέγετο Ἀνθεια, ἄλλοι δ' Αἴπια, μεθ' ὧν συγκατατάσσεται καὶ ὁ σοφὸς Γεωγράφος, καὶ ἄλλοι ἄλλως· ὁ δὲ Πausanias ἀπλῶς ἀναγράφων ὅτι Ἀνθεια ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς Ὀμήρου ἀναφέρεται κατὰ τοὺς λόγους τῶν παλαιῶν, οὐδέτερον φαίνεται μᾶλλον παραδεχόμενος ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων, ὥστε μένει ἐκκρεμὲς διὰ τὴν ἀσάφειαν· ὁποῖον ἐκ τῶν ὀνομάτων ἐστὶ προτιμητέον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ὀμηρικῶν ἑπῶν, παρ' οἷς γίνεται μνησθὲν αὐτῶν. Ἰδοὺ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος Ὀμηρικὰ ἔπη·

«Ἐπτά δὲ οἱ δῶσω εὐναϊόμενα πολλίσθηρα,»
 «Καρδαμύλην, Ἐνότην τε, καὶ Ἴρην ποιήσσαν,»
 «Φηράς τε Ζαθέας, ἡ δ' Ἀνθεια βαθύλειμον,»
 «Καλήν τ' Αἴπειαν, καὶ Πήδατον ἀμπελοέσσαν.»
 «Πᾶσαι δ' ἐγγυς ἀλγῆ, νέαται Πύλου ἡμαθέοντος,»
 «Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολυόρηγες, πολυβοῦται.»
 «Οἱ κὲ ἐ δωτήνησι θεὸν ὡς τιμήσουσιν,»
 «καὶ οἱ ὑπὸ σκήπτρωλυπαρὰς τελέουσι θέμιστας.»¹⁾
 Ὁ δὲ Στράβων λέγει ταῦτα· «Ἦ δ' Αἴπια ἢ ἢν Θουρία καλεῖται, ἢν ἔφαμεν ὄμορον ἢ Φαραῖς²⁾. Ἰδρυται δ' ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, ἢ ἀφ' οὗ καὶ τοῦνομα (Αἴπεια). Ἀπὸ δὲ τῆς ἢ Θουρίας καὶ ὁ Θουριάτης κόλπος, ἐν ᾧ ἢ πόλισμα ἦν «Ρῖορ» τοῦνομα, ἀπεναντίον

1) Ὀμήρ. Ἰλιάδ. 4. στ.χ. 449 — 456. ἔκδ. Gul. Dindorfio. Ἐν Λειψ. 1860.

2) Ἱστορ. καὶ Ἀρχαιολ. Ἐρευνα περὶ Φαρῶν. Α. Πετρίδου, σελ. 7—8—9—10 καὶ ἐξῆς.

οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος ἔχαιρον σχετικὴν ἰσχυρίαν, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ ἔχοντες τὸν φόβον τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐχθρῶν κατέβαινον ἐκ τῶν ἀπροσίτων ὀρέων εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπως ἀπολαύσωσι τῶν καλῶν τῆς εἰρήνης καὶ ἰσυχίας· εἰς τοιαύτας ἐποχὰς περιηγούμενος καὶ ὁ Πausanias ἔφρασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Θουρίαν, ὅπου εὔρε τοὺς κατοίκους ἐξηπλωμένους ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως μέχρι τῆς παρακειμένης πεδιάδος, ἢν ποτίζει ὁ Ἄρις ποταμὸς παρεξίων παρὰ τὰς ἐν αὐτῇ οἰκίας τῶν Θουριατῶν, αἵτινες ἐγκαταλιπόντες τὴν ἄνω πόλιν κατέβησαν πρὸς τὰ κάτω καὶ ὤκησαν ἐκεῖσε διὰ τὰς γεωργικὰς εὐκολίας αὐτῶν καὶ ἄλλας ἀλλης φύσεως. 1) Ἀλλ' ἐννοεῖται εὐκόλως, ὅτι ὅταν οἱ κάτοικοι ἀποσύρωνται ἀπὸ τινος μέρους τῆς πόλεως, βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν ἢ συνοικία ἐκεῖνη νὰ διατελῇ ἀκμάζουσα καὶ κεκαλλωπισμένη, ὡς πρότερον, καὶ διὰ τοῦτο ἢ ἄνω πόλις τῆς Θουρίας παρήκμασεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πausanίου· τείχος δὲ ἐρείπια, κατὰ τὴν φράσιν αὐτοῦ, ἔμεινον ἐκεῖ καὶ ἐκτὸς τῶν ἰδιωτικῶν οἰκημάτων, ἄπερ εἶχον ἐνδιαφέρον οἱ κάτοικοι νὰ συντηρήσωσιν ἀκέραια, ὑπῆρχον καὶ τὰ ἱερά, ὧν ὑπερείχε τὸ ὀνομαζόμενον ἱερόν «τῆς Θουρίας Θεοῦ». Αὕτη δ' ἢ θεὰ ἦν ἢ Ἀφροδίτη, ὡς γνωστὸν τοῖς ἀρχαιολογοῦσι· ἐλέγετο δὲ Συρία, διότι ἢ κυρία ἐστὶ τῆς λατρείας αὐτῆς ἢ ἢ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Συρία, ἐν ἢ καὶ Ἀστάρτη, καὶ Λερκετώ, καὶ Ἀθάρρα ἐκαλεῖτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος²⁾. Τὸ δὲ πανάρχαιον ἐκεῖσε ἱερόν τῆς θεᾶς τὴν λατρείαν αὐτῆς καὶ τὰ παραπλήσια, περιγράφει ὁ Χαρίεις Λουκιανὸς ἐν ἰδίᾳ

πραγματικῆ καλουμένη «περὶ Συρίας Θεοῦ» καὶ ἐν Ἰωνικῇ διαλέκτῳ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένη, θελήσαντος ἴσως νὰ μιμηθῇ τὰς τῶν ἱερῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περιγραφὰς¹⁾. Ἐκ τῆς Συρίας μετεδύθη εἰς Κύπρον ἢ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης πρὸ τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων ἔτι, καὶ διὰ τοῦτο παρ' Ὀμήρῳ καταφεύγουσα εἰς Πάφον παρίσταται²⁾· ἐκεῖθεν δὲ ἐξηπλώθη εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα³⁾ καὶ ἐπομένως καὶ εἰς Μεσσηνίαν, ὅπου ἐν Θουρίᾳ καὶ ἱερόν ἐπίσημον αὐτῆς ἀνηγέρθη, οὔτινος τὰ ἐρείπια καὶ σήμερον ἤδη ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ· ταῦτα ἀνεκάλυψα τὸν παρελθόντα Αὐγουστον ἐπισκεφθεὶς τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁμοῦ μὲ τὸν κ. Πέτρον Μαυρομιχάλην, εἰς οὔτινος τὴν κατοχὴν ὑπάγεται ὁ τόπος ἐκεῖνος καὶ τὰ δὲ χωριδάκια, τὰ πλησίον κείμενα· ὁ δὲ λόφος, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἢ ἄνω πόλις τῆς Θουρίας, λέγεται σήμερον «Παληκάστρου», καὶ εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κ. Μαυρομιχάλη. Σώζονται δ' ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἐρείπια τοῦ τείχους καὶ ἄλλα λείψανα διαφόρων οἰκοδομῶν· πρὸς δὲ «κατακόμβου» κατὰ σειρὰν κείμενα ἐντὸς τῶν βράχων καὶ ἔχουσαι τὸ σχῆμα τῆς εἰσόδου, ὅπως τὸ τῆς λεγομένης «φυλακῆς τοῦ Σωκράτους» ἐν Ἀθήναις· ἐὰν δ' ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαί, πολλὰ θέλουσιν ἀνακαλυφθῆ διαφόρων ἐποχῶν πράγματα. Ἐκ τοῦ λόφου τούτου (παλαιοκάστρου) βλέπη τις κάτωθεν σὺν πᾶσιν τὴν πεδιάδα Μεσσηνίας ἀπὸ τοῦ βορείου ἄκρου ἕως τῆς παραλίας τοῦ Θουριάτου Κόλπου, ὡς ἐλέγετο τὸ πάλαι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, ἢν εἶδομεν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν· τὸ θέαμα εἶναι λίαν μαγευτικόν

1) Λουκιαν. περὶ τῆς Συρίας Θεοῦ· ἔκδ. Ἰαν. ἐν Λειψία 1872 τόμ. Γ'. σελ. 344 — 363.

2) Ὀμήρ. Ἰλιάδ. Θ. 351 — 363.

3) A. Maury hist. des relig. de la Grèce antique. κλ. τόμ. Η. σελ. 447 Στόλλ. ἐγχειρίδ. Ὁρηκ. Ἑλλ. κλ. σελ. 70.

1) Παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν σώζονται καὶ βεβανδῆ Ῥωμαϊκὰ ἀλώθητα καὶ σχεδὸν ἀκέραια.

2) Στράβων. Γεωγρ. Βιβλ. Ἰστ. Κεφ. Δ'. § 27. 785. σελ. 228. Μέρ. Γ. ἐκδόσεως Κοραῆ.

καί εὐχάριστον τῶντι γὰρ ἡ φύσις ἐνταῦθα, κατὰ τὴν φράσιν τῶν ποιητῶν, καὶ ὑπομειδιᾷ χαριέντως, ὡς ἡ φιλομειδῆς Ἀφροδίτη, τῆς ὁποίας οἱ λάτραι τοῦ καλοῦ (legout) Ἕλληνες ἀνήγειραν τὸν ναὸν πρὸς νότον τοῦ λόφου παρὰ τῆ κορυφῇ ἐντὸς νάπης χαριέσεως καὶ συνηρεφούς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἄλλους· ἐπειδὴ δὲ οἱ χριστιανοὶ συνείθιζον νὰ μεταβάλλωσι τοὺς ναοὺς τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων εἰς χριστιανικοὺς δίδοντες σχετικόν τι ὄνομα χριστιανικόν, διὰ τοῦτο εἰς τὸν ναὸν τῆς Συρίας Θεοῦ ἀπέδωκαν τὸ αὐτῆς Κοιμήσεως τῆς Θετόκου ὄνομα, ὅπερ καὶ ἕως σήμερον ἐφύλαξε· φαίνεται ὁμῶς ὁ ναὸς, ὅτι κατεστράφη εἰς ἀγνωστον ἐποχὴν, καὶ ἴσως κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, μετ' ὧν καὶ πάλιν οἱ Βυζαντινοὶ ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ προτέρου ναοῦ τὸν ἤδη διασωζόμενον πολὺ μικρότερον τοῦ πρώτου ὁμῶς. Ἐν αὐτῷ παρατηροῦνται πλείστοι ὅσοι λίθοι ἐκ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ ἐντετειχισμένοι, ἀξιοθέατοι διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, καὶ συντρίμματα στήλων ἐνθεν κακεῖθεν ἐρριμμένα· ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ δὲ πλάκες δύο παρὰ τῆ «προσκομιδῇ» καλουμένην· ἐν αἷς ὑπάρχουσιν «ἐπιγραφαί», ἅς τὸ πρῶτον ἦδη δημοσιεύομεν ἐνταῦθα. Αἱ πλάκες αὗται, νομίζω, ὅτι μετεφέρθησαν ἐνταῦθα ἐξ ἄλλης θέσεως, ἐγγὺς πού κειμένης, καὶ ἐτέθησαν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ὑπὸ ἀμαθῶν τεκτόνων, οἵτινες καὶ ἐβλάψαν αὐτὰς τὸ πλείστον μέρος, ὥστε καταντᾷ δύσκολος ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιγραφῶν διὰ τὴν ἐξάλειψιν πολλῶν γραμμάτων, ἀκρωατηρίασιν ἄλλων καὶ ἐπίθεσιν ἀμμονιονίας· ἔχουσι δὲ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος δύο ἐπιγραφαί, ὡς ἔπεται.

Α'.

MENEKPATHS ΔΑΜΟ·
ΙΩΝ ΝΙΚΟΣ ΦΙΛΑΝ·
ΙΑΟΚΛΕΙΤΟΣ ΦΙΑΩ

ΝΑΙΔΑΣ ΕΥ·
Ο· ΣΙΧΟΣ ΔΕΟ·
ΚΟΣ ΤΑΥΡ·
ΚΛΕΘΝΙΚΟΣ ΚΛΕΟ·
ΣΩΣΙΚΛΗΣ Ε· Τ·
ΝΑΗΑΣ Σ· ΠΥΡ·
ΝΙΚΗΠΠΟΣ ΔΧΑΙ
ΟΝ· Μ· ΠΟΣ·
Ν· ΕΕΝΟΔ
Ν· ΔΟΔΑΣ
ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ ΧΗΡΙΚΡ·
ΔΑΜΟΣΘΕΝΕΟΣ.

Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι πολλὰ τῶν ὀνομάτων δύναται τις συμπληρῶσαι εὐκόλως, ὡς π. χ. τὸ «Δαμοσθένης» ἀλλ' ἀμέσως γεννᾶται ἡ ἀμφιβολία μήπως ἦν Δαμοκράτης; καὶ τοῦτο μὲ παρεκώλυσε νὰ προβῶ εἰς συμπληρώσεις αὐτῶν, μὲ παρώτρυνεν ὁμῶς νὰ καταρῶμαι τὰ αἷτια τῶν καταστροφῶν τῶν προγονικῶν ἡμῶν λειψάνων, καὶ νὰ ἐλεεινολογῶ τὴν ὀλιγωρίαν αὐτῶν.

Β'.

ΩΝ ΝΙΚΟΣ ΤΑ
ΩΣ ΑΝΔΡΟ· Τ·
ΕΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΑΜΟΚΡΑΤΕΟΣ
Δ· ΜΕΝΕΑΕΟΣ
ΕΕΝΟΣ ΑΓΑΘΑΜΕΡΟΥ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ ΙΠΠΙΩΝΟΣ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ ΧΑΙΡΗΜΟΝΟΣ
ΝΙΚΩΝ· ΜΟΥ
ΝΙΚΑ ΔΑΜΟΣΘΕΝΕΟΣ
ΑΝ· ΔΑΜΟΣΘΕΝΕΟΣ
ΣΤΡΑΤΙΟΣ·
ΝΙΚΟΜΑΧΟΣ ΑΓΑΘΑΜΕΡΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ ΜΝΑΣΙΜΑΧΙΔΑ.

Τούτων τῆς μὲν μιᾶς πλακὸς τὸ μήκος ἐστὶ δύο σπιθαμῶν τὸ δὲ πλάτος 1 1/2 σπιθαμῶν καὶ τὸ πάχος 4' τῆς δὲ ἄλλης τὸ μὲν μήκος 3 σπιθαμῶν τὸ δὲ πλάτος ὡσαύτως 3 σπιθ. καὶ 4 δακτ. τὸ πάχος. Γράφω

σπιθαμὰς, διότι μέτρον γαλλικὸν δὲν εἶχον μαζῆ μου, ὅτε ἐπεσκέφθην τὴν Θουρίαν (Παλαιόκαστρον) τὴν παλαιάν, διὰ νὰ γράψω, ὅπως συνήθως γράφουσιν οἱ τοιαύτας καταμετρήσεις ἐπιχειροῦντες.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιγραφῶν, ὡς εὐκόλως παρατηρεῖται, εἶναι τῆς Δωρικῆς διαλέκτου ἢ περ ἐχρῶντο οἱ Μεσσήνιοι, καθὼ Δωριεῖς, μέχρι Πausaniou, λέγοντος: «Μεσσήνιοι δὲ νῆκτὸς Πελοποννήσου τριακόσια ἑτὶ μάλιστα ἠλῶντο, ἐν οἷς οὔτε ἐθῶν εἰσὶ δῆλοι νῆ παραλύσαντές τι τῶν οἰκοθεν, οὔτε τὴν νῆ διὰ Δωρίδα μετεδιδάχθησαν, νῆ ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐτι τὸ ἀκριβὲς αὐτῆς νῆ Πελοποννησίων μάλιστα ἐφύλασσαν» (1). Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Μεσσήνιοι μέχρι τῆς Γ'. ἑκατονταετηρίδος Μ. Χ. ἐφύλασσαν τὴν Δωρίδα διάλεκτον ἀπαράλλακτον ὅπως οἱ ἀρχαῖοι καὶ ἐν ἀκριβεῖα μάλιστα, ὅπερ σημαίνει πολὺ διὰ τὴν διαμφισθητομένην τῶν νῆ Ἑλλήνων προφορὰν τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Οἱ ἑλληνισταὶ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, πρέπει πολὺ νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ σοφοῦ περιηγητοῦ τῆς ἀρχαιότητος, ἐὰν μὴ θέλωσι νὰ διατελῶσιν εἰς τὴν χιμαιρικὴν προφορὰν τοῦ Ἑράσμου ἀσμενιζόμενοι.

Αἱ ἀνωτέρω ἐπιγραφαί ὡς ἐκ τῆς Παλαιογραφίας ἐστὶν εἰκάσαι, ἀνάγονται εἰς τὴν πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐποχῆν· πού ὁμῶς ἦσαν καὶ πῶς εὐρέθησαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβῶσω· ἔνεκα τῆς ἐρημίας, εἰς ἣν διατελεῖ ἡ ἀρχαία Θουρία βᾶτοι καὶ ἀκανθαὶ ἐσκέπασαν τὸν ναὸν καὶ τὰ περίξ, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ μαντεύσῃ πού ἀνευρέθησαν. Ἡ τάλαινα πατρὶς, ἡ πάλαι ποτὲ τοῖς θεοῖς

(1) Pausan. Μεσσην. XXVII. 347 σελ. 327 ἐκδ. Λειψ. καὶ Ἱστορ. Φαρῶν καὶ Καλαμῶν, ἐμὸν πόνημα, σελ. 21—24.

ἀναστρεφόμενη, νῆν ταῖς θωσὶ καὶ τοῖς νυκτοκόραξι παρέχεται διατριβὰς. Ἡ καθ' Ὁμηρον «καλή» Αἴπυια διὰ τὴν λαμπρὰν θέαν, ἣν παρέχει τῷ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἀναδάντι πατριότη, μᾶλλον λύπην τανῦν διὰ τὴν ἐρημίαν αὐτῆς προξενεῖ, ἥτις ἐτι μᾶλλον ἐπαυξάνει διὰ τὸ ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐπιδεικνυόμενον κακοζῆλον τῆς συγχύσεως τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων καὶ ὀλιγορίαν τῶν λειψάνων τῶν προγόνων ἡμῶν, ἅπερ ὅπως ἐπισκεφθῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι, ἐγκαταλιμπάνουσι τὰς ἀναπαύσεις αὐτῶν, διασχίζουσι τὰς θαλάσσας, ἀναβαίνουσι τὰ ὄρη, δαπάνας καταβάλλουσι πολλὰς, ὅπως σμικρὸν τι θρύμμα τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀνεύρωσιν· ἡμεῖς δὲ ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων ἀναστρεφόμενοι καὶ τῶν λειψάνων ἐκείνου τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἰς δὲν καὶ τὴν σημερινὴν πολιτικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν ὀφείλομεν, ὀλιγοροῦμεν αὐτῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συντρίβωμεν αὐτὰ πολλὰκις καὶ κολοβοῦμεν διὰ τὴν ἀβελτηρίαν τῶν πολλῶν καὶ εἰκαίων, καὶ διὰ τὸ ἐπιπόλαιον τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι. Ἡ ἐπιπολαιότης καταφαίνεται εἰς τὴν εἰκὴ ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν, «Αἴπυια, καὶ Ἀνθεια», εἰς τὰ πλείσιον τῆς ἀρχαίας Θουρίας κείμενα χωρίδια, ὡσανεὶ καὶ αἱ δύο τοῦ Ὁμήρου πόλεις ὑπῆρχον ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χώρῳ τῆς Θουρίας, ἢ ἡ Ἀνθεια ὑπῆρχεν ἐν Θουρίᾳ ἢ ἡ Αἴπυια· αἱ δύο ἅμα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι· καὶ ὁμῶς οἱ σοφοὶ ἡμῶν ἄμφω τὰ ὀνόματα ἔθεντο, ὅπως ἀποδείξωσι τὴν σύγχυσιν ἐτι μᾶλλον κακοζῆλον οὔσαν καὶ ἀνάρμοστον ἀνδράσι ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐρευναῖς ἐξφκειωμένοις. Πόθεν ἐπῆλθεν ἡ σύγχυσις, ἐξηγήθημεν ἐν τοῖς προηγουμένοις· ἀλλὰ δὲν δικαιοῦμεθα διὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν ἀρχαίων νὰ ἐπαυξάνωμεν οἱ νεώτεροι τὰς συγχύσεις ἐνῶ ὀφείλομεν κατὰ καθῆκον ἀπαραίτητον ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν, δι' ἐνδεδεχούσης ἐρευνῆς νὰ

διασαφηνίζωμεν τὰ σκοτεινὰ, καὶ νὰ καθαρίζωμεν τὰ συγκεχυμένα. Πρὸς ταῦτα πιθανὸν νὰ μᾶς ἀντιπάζωσι πολλοὶ πολλὰ, καὶ μάλιστα ὁ ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ ἐπίκρισιν τῶν ἐν τῷ Βύρωνι δημοσιευθεισῶν πραγματειῶν δημοσιεύσας, ἐν ἣ ἀποκαλεῖ τοὺς περὶ τοιαύτας λεπτολογίας ἀσχολουμένους σχολαστικούς, ἀλλ' ἡμεῖς ἀδιαφοροῦμεν εἰς τοιαύτας παρατηρήσεις προερχομένας ἐκ μεταιότητος μᾶλλον ἢ ἐξ ἐμβριθείας πνεύματος σοβαροῦ καὶ τῇ Καθαρᾷ Κριτικῇ ἐξωκειωμένου.

(Ἐπειτα συνέχεια περὶ Χαλεβιδίου.)

Ἐγγραφὸν ἐν Καλάμαις,
τῇ 12 Ἰανουαρίου 1876.

ΛΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΑΗΣ.

Ο. Γ. ΚΥΒΙΕΡΟΣ,

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ.

Ὁ Κ. Μ. Πράφφ ἔγραψε βιογραφικὴν πραγματείαν περὶ τοῦ Γεωργίου Κυβιέρου, ἐν ἣ εὐρίσκονται λεπτομέρειαι, αἵτινες ἦσαν ἄγνωστοι πρότερον ¹⁾. Ἐκ τῆς πραγματείας ταύτης λαμβάνομεν τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα: Τὸ εὐτυχὲς πεπρωμένον μου, λέγει ὁ κ. Πράφφ, μοὶ ἐπαρουσίασεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσω τὸν Γεώργιον Κυβιέρου, τὴν 15 Ἀπριλίου 1789, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῇ καλουμένῃ τῶν ἱπποτῶν τῆς Καρολινείου Ἀκαδημίας εἰς Στουτγάρδην.

Ὁ μονήρης βίος, ὃν διάγομεν, ἦν λίαν ἀρμόδιος εἰς ἥσυχον καλλιέργειαν τῶν Μουσῶν καὶ συγχρόνως ἀνύψει τὰ ὠραία ἐκεῖνα αἰσθήματα τῆς φιλίας, εἰς ἃ ἡ νεότης παρα-

δίδεται μετὰ τοσαύτης εὐτυχίας. Τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ Κυβιέρου εὐρίσκετο εἰς τόσῃ διαφωνίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πρὸς τὸν χαρακτήρα του, τὸν ἐξοχὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου χαρακτήρα τὸν προμηνύοντα ἤδη μέγαν σοφόν, ὃν, μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη ἐπαναβλέπων τὸν ἀρχαῖον φίλον, οὕτινος τὸ ἐξωτερικὸν εἶχεν ἐντελῶς μεταβληθῆ καὶ ὅστις ὄντως εἶχεν μεταβῆ ἀπὸ τῆς ταπεινῆς καταστάσεως τῆς νύμφης (larva) εἰς τὴν λαμπρὰν τῆ ψυχῆς, μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀνεγνώρισα.

Ὅλος εἰς τὰς σπουδὰς του ἀφοσιωμένος, ἡμέλει πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπεν ἀμέσως τὴν περιποίησιν τοῦ σώματος καὶ τὴν ἐξωτερικὴν κομψότητα, πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπέχθειαν, μεθ' ἧς ἐφαίνετο τότε ὅτι ἐφέρετο ἡ φύσις πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ. Τὸ πρόσωπόν του, κάτισχνον, μᾶλλον ἐπίμηκες ἢ στρογγύλον, ὠχρὸν καὶ φακῶδες, ἐφαίνετο ὡς περικυκλωμένον ὑπὸ δασείας πυρροτρίχου χαιτίης. Ἡ φυσιογνωμία του ἐδείκνυεν αὐστηρότητα ὡς καὶ ὀλίγην μελαγχολίαν. Οὐδόλως συμμετεῖχεν τῶν παιδιῶν τῶν νέων· εἶχεν ὄψιν ὑπνοβάτου, ᾧ οὐδεμίαν αἴσθησιν ἐμποιοῦσι τὰ συνήθως περιστιχοῦντα αὐτὸν καὶ ὅστις οὐδόλως προσέχει εἰς αὐτά.

Ἡ ἀπληστία τοῦ πνεύματος ἦν ἀκόρεστος. Ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν αὐτῶν σπουδῶν, — τῶν διοικητικῶν ἐπιστημῶν, — ἡ βοτανικὴ καὶ ἡ ζωολογία, καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ ἐντομολογία, ἔπειτα ἡ φιλοσοφία, ἡ ἱστορία, καὶ ἡ φιλολογία, ἔπειτα ἡ φιλοσοφία, ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλολογία, ἦσαν τὸ ἀντικείμενον τοῦ διακαοῦς αὐτοῦ ζήλου πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἐπὶ ἐν ὅλον ἔτος ὑπῆρξα μάρτυς τῶν ἀκαμάτων σπουδῶν αὐτοῦ, ἃς ἐπεξέτεινε καθ' ἐκάστην μέχρη βαθείας νυκτός. Οὐδὲ τὸ μέγεθος τῶν σελίδων, οὐδ' ὁ ἀριθμὸς τῶν τόμων ἠδύναντο νὰ ἀποστρέψωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς

ἀδιακόπου ἀναγνώσεως. Ἐνθυμοῦμαι πρὸ πάντων κάλλιστα τίνι τρόπῳ, καθήμενος παρὰ τὴν κλίνην μου, διήρχετο τὸ μέγα ἱστορικὸν Λεξικὸν τοῦ Βάϋλ (Bayle).

Ὁ Κυβιέρου δὲν ἦτο δι' ἐμὲ μόνον φίλος πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλος. Ὑπὸ τὰς ὀδηγίας αὐτοῦ κυρίως, ἐδιδάχθην τὰς πρώτας γνώσεις τῆς φυσικῆς καὶ ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα τὴν ἰδιάζουσαν τοῦ λόγου σαφήνειαν μεθ' ἧς ἐξέθετε τὰ πράγματα.

Α. ΚΑΝΤΑΚΙΔΗΣ.

ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΗΣ

ΓΑΜΒΡΟΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΣ

Μετενεχθεῖσα

ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ

εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα καὶ ἤθη

ῬΠΟ

Ι. ΙΣΙΔΩΡΙΔΟΥ ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

(Συνέχ. ἴδ. προηγ. φυλλάδιον).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'. (*)

Κ. ΚΑΡΑΟΥΓΗΣ, ἔπειτα δὲ ἡ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ καὶ ἡ ΜΑΡΗ.

Κ. ΚΑΡ. (μόνος). Τὸν κατώρθωσα τέλος πάντων νὰ πράξῃ ὡς ἀρμόζει εἰς ἄνδρα. Τώρα ἂς μεταβῶ καὶ εἰς ἐπίσκεψιν τῆς πενθερᾶς, νὰ ἰδῶ καὶ αὐτήν. Αἰσθάνομαι κάποιαν ἀγαλλίασιν ὅτι ἔχω νὰ καταπολεμήσω ἀντί-

(*) Ἐνταῦθα δύναται νὰ γίνῃ διαίρεσις τῆς κωμῆδος εἰς δύο πράξεις, καταδιβαζομένου τοῦ παραπετάσματος. Ἀπόκειται εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἠθοποιῶν.

παλον ἄξιον ἐμοῦ. Ἄλλὰ τί βλέπω! ἔρχεται ἐκεῖνη. . . Ὁ ἐχθρὸς μὲ προκατέλαβε. (Παρατηρῶν ἐξω τῆς κιγκλιδωτῆς θύρας.) Ὁ! βέβαια εἶν' ἐκεῖνη. . . ὄχι μὲν ὠραία ὡς τὴν ἐγνώρισα, πάντοτε ὅμως ἀγέρωχος. (Πρὸς τὸ δημόσιον). Τὸ μὲν κάλλος παρέρχεται, μένει δὲ ὁ χαρακτήρ. Ἀναμφιδόλως, ἡ νέα ἦτις τὴν συνοδεύει θὰ ἦναι ἡ Μαρή. Ἐρασιμιωτάτη κόρη τῶνόντι. Τώρα ἐννοῶ τὴν ἀπελπίσταν τοῦ Πελοπίδα. Σκληρὰ εἶναι ἡ καταδίκη τοῦ πτωχοῦ. (Πορεύεται πρὸς τὰς δύο γυναῖκας. Ἡ πριγκήπισσα παρουσιάζεται εἰς τὴν κιγκλίδα, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Μαρή τὰς ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ὑπηρέτης μετὰ στολῆς, κατὰ τὸ φραγκικὸν ἔθιμον). Δόμνα πριγκηπέσσα! . . . (ὑποκλίνων).

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (μετὰ φωνῆς ἐπὶ τὸ γλυκωρότερον.) Κύριε κόντε. . .

Κ. ΚΑΡ. Ὅποια εὐτυχὴς συνάντησις!

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἐρχόμεθα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου. (Νεύει πρὸς τὸν ὑπηρέτην, ὅστις καὶ ἀπέρχεται.) Σᾶς παρουσιάζω τὴν κόρην μου Μαρήν.

Κ. ΚΑΡ. Κόρην σας καὶ χαριστάτην ἀνεψιάν μου.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ σᾶς ἔχωμεν εἰς τὸν πύργον μας. Πιστεύω ὅτι θὰ καταδεχθῆτε τὴν φιλοξενίαν μας.

Κ. ΚΑΡ. (στενάξας). Κυρά μου, πολὺ τὸ ἐπεθύμουν, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον. Τοὺς φίλους, καὶ πολὺ περισσότερο τοὺς συγγενεῖς, δὲν εἶναι πρόπον νὰ ἐγκαταλείπη τις ὅταν δυστυχοῦν. Χρεωστῶ νὰ συμμερισθῶ τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀνεψιοῦ μου, τὸν ὁποῖον εἶδα καὶ ἠσπάσθηκα πρὸ ὀλίγου.

ΜΑΡΗ. (συνερχομένη). Ἄ! τὸν εἶδετε, κύριε κόντε;

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (μετ' ἐπαρσεως.) Ἄ, λοιπὸν τὸν ἴδετε, κύριε κόντε; Καὶ σᾶς εἶπε. . . ; Κ. ΚΑΡ. Μάλιστα μὲ διηγήθη τὰ πάντα.

μ' ἔδωσε δὲ καὶ ἀνέγνωσα καὶ τὸ τελεσί-
γραφόν σας.

Ἡ ΠΡΙΓΚΗΠ. (ὑπερηφάνως). Ἄ, πολὺ-
ἔπταισεν ὁ κύριος ἀνεψιός σας! πολὺ ἔ-
πταισε!

ΜΑΡΗ. Ἀληθινά· ἔπταισε, κύριε κόντε.

Κ. ΚΑΡ. Ναι, ναι, ὁμολογῶ ὅτι ἔπται-
σεν ὁ Πελοπίδας· τὰ μέγιστα ἔπταισε.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἄλλ' ἀφοῦ τέλος πάντων
ζητεῖ νὰ τὸν συγχωρήσωμεν·

Κ. ΚΑΡ. Ἄς ζητῆ, ἄς ζητῆ ὅσον θέλει·
δὲν πρέπει διόλου νὰ τὸν συγχωρήσετε, κυ-
ρία δόμνα. Ὁ ἀνεψιός μου εἶναι ἀνάξιος
συγγνώμης. Τὸν ἔκαμα πρὸ ὀλίγου νὰ αἰ-
σθανθῆ ὁ ἴδιος ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος τῆς ἐπιει-
κειάς σας, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ τὴν ἐπικα-
λεσθῆ.

ΜΑΡΗ. Ὅχι δὲ, κύριε· . . .

Κ. ΚΑΡ. Ὁ, τὸ ἀπεφάσισεν ἀμεταθέτως
διὰ παντός.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἄν ὅμως ὑπὸ τοὺς ὄρους τοὺς
ὁποίους ἐπροτεῖναμεν ἤρχετο καὶ ἐζήτηι νὰ
τὸν ἀποιμῶμεν χάριν· . . .

ΜΑΡΗ. Ναι, κύριε κόντε· ἂν ὑπὸ τοὺς
ὄρους· . . .

Κ. ΚΑΡ. (ὑποκριτικῶς). Ὅχι, ὄχι, κατ'
οὐδὲνα τρόπον, κυρία δόμνα· μάλιστα ὑπὴρ-
ξατε καθ' ὑπερβολὴν συγκαταβατικῆ, ὡς
γυνὴ βέβαια ἢ εὐγενία σας· . . αὐτὸ ἔννοῶ·
ἐγὼ ὅμως, ὡς ἀνὴρ, βλέπω τὰ πταίσματά
μας πόσον εἶναι μεγάλα, καὶ ἔχω τὴν ἀπό-
φασιν νὰ ὑπομείνωμεν τὰς συνεπειὰς των.
Πρέπει, πρέπει νὰ τιμωρηθῶμεν.

ΜΑΡΗ. Ἄλλ' εἶναι, κύριε θεῖε· . . εἰξεύ-
ρστε : εἶναι ὀλόκληρος ἓνας μῆνας ἀφ' ὅτου ὁ
Πελοπίδας τὰς ὑπομένει, αὐτὰς τὰς συνε-
πειὰς.

Κ. ΚΑΡ. Ἐνας μῆνας; καὶ τί εἶναι ἓνας
μῆνας!

ΜΑΡΗ. Καλὲ, τί λέτε! εἶναι πολλὸς τό-
σος καιρός.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Κατ' ἰδίαν πρὸς τὴν θυγατέ-
ρα). Σιώπα σύ!

Κ. ΚΑΡ. (Καθ' ἑαυτόν). Ἐνόησα. Τὸ
δικαστήριον δὲν εἶναι σύμφωνον ὡς πρὸς τὴν
διάρκειαν τῆς ποινῆς. (Πρὸς τὴν Μαρήν).
Μετὰ τοιαῦτα πταίσματα ὀλόκληρος ἢ ζωὴ
πάλιν εἶναι ὀλίγιστον.

ΜΑΡΗ. Ὅχι δὲ καὶ σεῖς! . . . (Ἀκούον-
ται σαλπύσματα κυνηγεσίας.) Τί εἶναι, μη-
τέρα, αὐτὰ τὰ σαλπύσματα;

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἐξέρω κ' ἐγώ! Τί σημαίνουν
αὐτοὶ οἱ ἦχοι;

Κ. ΚΑΡ. (Ἐπιτηδευόμενος ἀδιαφο-
ρίαν). Ἄ τίποτε, θὰ ἦναι οἱ φίλοι μὲ τοὺς
ὁποίους θὰ ὑπάγῃ ὁ Πελοπίδας νὰ κυνηγήσῃ.
Μὲ εἶπεν ὅτι, ἐδῶ εἰς τὰ πέριξ, εἶναι τὸ κτή-
μα κάποιος βορνικέσσος Παχάρη, καὶ ἐκεῖ ἐ-
συμφώνησαν ὅλοι μαζὴ νὰ διασκεδάσουν.

ΜΑΡΗ. Ἐλπίζω νὰ μὴν πάγῃ ὁ Πελο-
πίδας· ἐπειδὴ ἂν τὸ ἔκαμνε· . . .

Κ. ΚΑΡ. Ἐξέρω κ' ἐγώ; Εἶπε νὰ ἐτοιμά-
σουν τὸ ἄλογόν του, διότι τὸν περιμένουν οἱ
ἄλλοι κυνηγοί. (Μετὰ στεναγμοῦ.) Ὁ, ὁ
μαῦρος, ἢ εἰς τὰ δάση ἂν περιφέρεται μὲ
τὴν λύπην του, ἢ ὅπου ἀλλοῦ καὶ ἂν ἦναι
τί τὸν ὠφελεῖ! (Ἀκούονται μακρόθεν ὄρ-
γανα μουσικὰ ἠχοῦντα τὸ βλαχικὸν «Ἐξέ-
χασες τὰ πάντα πάντα λησμοῦεις.»)

ΓΕΩΡΓ. (Ἐν τῇ ἐπαύλει, μὴ φαινο-
μένη.) Αἱ! ὁ καθένας εἰς τὴν θέσιν του! Στά-
θη, σὲ θέλω ἀντίκρουμου, εἰς τὸν χορό!

ΠΕΛΟΠ. (Ὡσαύτως μὴ φαινόμενος.)
Ὁχι! Πισθῆτε χέρι, χέρι· ἄνδρας μὲ γυ-
ναῖκα!

Κ. ΚΑΡ. Μὴ δίδετε προσοχὴν, κυρία δό-
μνα· καθὼς μᾶς εἶπεν ἢ Στάθαινα, σήμερον
ἐορτάζει τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ γάμου
της. (Πρὸς τὴν Μαρήν.) Σεῖς τὴν ἐστεφα-
νώσατε.

ΜΑΡΗ. (Καταγεύει σιωπηλῶς ὡς περί-
φροντις.)

Κ. ΚΑΡ. Λοιπὸν εἶναι ὑπόχρεως ὁ Πε-
λοπίδας ν' ἀνοίξῃ αὐτὸς τὸν χορὸν μὲ τὴν
νύμφην.

ΜΑΡΗ. Καλὲ, τί λέτε; ὁ Πελοπίδας!
Τὸ κατορθώνει λοιπὸν καὶ νὰ χορεύσῃ!

Κ. ΚΑΡ. Χωρὶς νὰ θέλῃ· ἀπλῶς, πρὸς
διασκέδασιν τῆς μελαγχολίας

ΜΑΡΗ. Εἶδες! εἶδες! νὰ κάθηται νὰ δια-
σκεδάξῃ.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Ἐπεροπτικῶς.) Καὶ μάλι-
στα μὲ χωριάτισσάς! Μὲ πτέρναις γεμά-
ταις ἀπὸ χῶμα! Οὐφ!

ΠΕΛΟΠ. (Ἐνδοθεῖς.) Εἰς ὑγείαν τοῦ Στά-
θη καὶ τῆς Στάθαινας!

Κ. ΚΑΡ. Τὸν ἠκούσατε; Εἶναι ὁ Πελο-
πίδας.

ΠΕΛΟΠ. (Πάλιν ἐνδοθεῖς.) Νὰ ζοῦν τὰ
εὐτυχησμένα ἀνδρόγυνα!

ΦΩΝΑΙ. Νὰ ζῆ καὶ ὁ δόμνουλος Πελοπίδας!

Κ. ΚΑΡ. (Παρατηρῶν ἄνωθεν τοῦ περι-
τειχίσματος τῆς ἐπαύλειος.) Νά τον· . . .
Ἐλάτε ἀπ' ἐδῶ νὰ τὸν ἰδῆτε διὰ τῶν δέν-
δρων μεταξὺ τῶν καλῶν αὐτῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Παρατηροῦσα ὁμοίως.) Εὐ-
μορφη κατάστασις! Κτυπᾷ καὶ τὸ ποτήρι
του μὲ τὴν κυρὰ Στάθαινα. Ὁ, τῆς ἀηδίας!

ΜΑΡΗ. (Παρατηροῦσα καὶ αὐτή.) Κα-
λὲ ἰδῆτε! ἔπιασε τὸ χέρι τῆς Γεωργούλας!
(Θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐπαύλειν.)

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Συλλαμβάνουσα αὐτήν.)
Τί κάμνεις, παιδί μου!

ΜΑΡΗ. Θέλω νὰ πάγω νὰ τὸν κατα-
σχύνω.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ τρέ-
μουσα ὑπὸ ὀργῆς.) Δὲν ἐντρέπεσαι; Καὶ ἢ
ἀξιοπρέπειά σου, τότε! Δὲν βλέπεις ἐμέ;
Πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἐσὲ ἀγανακτῶ,
ἀλλ' οἱ ἀνθρωποὶ οἱ καθὼς πρέπει κρα-
τοῦν τὴν ἀγανάκτησιν των. Ἐσύχασε, (Γε-
γωνία φωνῆ.) Ἐλα μαζὴ μου, παιδί μου·
ἔλα μαζὴ μου· παγαίνωμεν.

ΜΑΡΗ. Ὁ φρίκη! τώρα, μητέρα μου,
στέργω εἰς ὅ,τι θελήσετε.

Κ. ΚΑΡ. Καὶ τί ἔχετε σκοπὸν; Δὲν μὲ
λέγετε, νὰ μάθω κ' ἐγώ;

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Βλέπομεν, κύριε κόντε· . . Ἄ-
πόψε τὸ μανθάνετε. (Αἱ δύο γυναῖκες εἰ-
σέρχονται εἰς τὴν ἐπαύλειν μετὰ μικρὰν
ὑπόκλισιν.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Κ. ΚΑΡΑΟΥΛΗΣ. (μόνος.) Τί ἔχει σκο-
πὸν νὰ κάμῃ ἀγνοῶ, ἀλλὰ κάτι πονηρότα-
τον βέβαια διανοεῖται. Τὴν γνωρίζω εἶναι
ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι, ἀντι-
ποιούμεναι ἀνδρὸς προσόντα, θυσιάζουσι ὅλην
τὴν γυναικειὰν χάριν. Εὐτυχῶς, ἐντὸς τοῦ
θυμοῦ τῆς Μαρής σώζεται ἀκμαῖος ὁ ἔρωσ
πρὸς τὸν ἄνδρα της, καὶ τοῦτο μὲ δίδει
πάσαν ἐλπίδα, ἐνῶ ἐντὸς τοῦ θυμοῦ τῆς μη-
τρός της οὐδὲν ἄλλο διακρίνω, εἰμὴ πόθον
ἔριδος καὶ ἐκδικήσεως. Πολὺ καλὰ ἀφοῦ
θέλει τὸν πόλεμον, πόλεμον λοιπὸν, διὰ ν'
ἀποκτήσωμεν τὴν εἰρήνην· καὶ ἀφοῦ ἢ εὐγε-
νία της μᾶς ἔστειλε τὸ τελεσίγραφόν της,
ἄς καθήσω κ' ἐγὼ νὰ σχεδιάσω τὸ ἀπὸ μέ-
ρους μου, καθ' ὅλα ἀντάξιον τοῦ ἐδικοῦ της.
(Κάθηται ὑπὸ τὸ δένδρον, ἐξάγει χαρτο-
φυλάκιον, ἀποσπᾷ ἐν φύλλον καὶ γράφει
διὰ μολυβδίδος. Ἡ μουσικὴ ἐπαραλαμ-
βάεται ἐν τῇ ἐπαύλειν.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ. Ἐξερχόμενος τῆς
ἐπαύλειος, Κ. ΚΑΡΑΟΥΛΗΣ (γράφωρ
εἰσέτι.)

ΠΕΛΟΠ. (Ἐδθυμότερος.) Ἄ, δὲν ἤξεύ-
ρεις, θεῖέ μου, τί εὐθυμία! . . . Ἐγέλα-
σα! Χρόνους εἶχα νὰ γελάσω τόσον ἀπὸ
καρδίας. Μὲ εἶπαν ὅτι εἶναι ἔτοιμον τὸ ἄ-

λογόν μου, καὶ πάγω νὰ ἱππεύσω διὰ τὸ κυνήγι. Εἶχες δίκαιον· αἱ χαρὰι τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων μὲ κατέθελξαν. Ἐπιαν ὄλοι εἰς ὑγίαν μου ἢ ἓνα ἐνθουσιασμόν! . . . καὶ μ' ἔν ἀρχεῖο ῥακί!· (Πτύει·) διαβολουμένον. Καθαρόν οἰνόπνευμα. Μ' ἐζάλισε. Τὴν Στάθαινα νὰ ἰδῆς! . . . τὴν Στάθαινα καὶ τὰς ἄλλας χωρικός! . . . τὰ χοροπηδήματά των, τοὺς γέλωτας! . . . ὦ, εἶναι νὰ κρατῆς τὰ μέσα σου. Ἐχόρευσα μὲ ὕλας· ἐγίνα ἴσος μὲ ὄλους τοὺς περὶ ἐμέ· . . . καὶ μόνον δι' ἓν λυποῦμαι, ὅτι δὲν ἦτον ἡ πενθερά μου ἀπὸ κανὲν μέρος νὰ μὲ βλέπῃ.

Κ. ΚΑΡΑ. (Τελειώσας τὴν γραφὴν.) Ἀληθινά;

ΠΕΛΟΠ. (Γελῶν) Χίλια φλωριά θὰ ἐδίδα νὰ ἦτον ἐκεῖ, νὰ μ' ἔβλεπε.

Κ. ΚΑΡ. Φύλαξε τὰ φλωριά σου· περιττὸν ἐξοδόν. (Ἐν τούτοις παύει ἡ μουσικὴ.)

ΠΕΛΟΠ. Διατί;

Κ. ΚΑΡ. Διότι σὲ εἶδεν ἡ πενθερά σου δωρεάν. Ἦτον ἐδῶ πρὸ ὀλίγου.

ΠΕΛΟΠ. (Ἐμφοβος). Ἡ πριγκηπέσσα!

Κ. ΚΑΡ. Καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα σου.

ΠΕΛΟΠ. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ, ἐχάθηκα!

Κ. ΚΑΡ. Ἐξ ἐναντίας. Ἐσώθης μάλιστα, ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν μένεα πνέουσαι· πράγμα τὸ ὅποιον ἐγὼ στοχάζομαι ὡς αἰσιώτατον οἰωνόν· διὰ νὰ συμπληρώσω δ' ἐγὼ ὅ, τι σὺ ἤρχισες μὲ τόσῃν ἐπιτυχίαν, ἰδοὺ τί ἐτοιμάζω ἐδῶ . . .

ΠΕΛΟΠ. Αὐτὸ τί εἶναι;

Κ. ΚΑΡ. Μᾶς ἔστειλαν τὸ τηλεσίγραφόν των, αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ ἐδικόν μας πρὸς αὐτάς. Τὸ τηλεσίγραφόν των ἀπῆτει μίαν ἀπάντησιν· ἔρριψα λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ μικρὸν φύλλον ἰδέας τινᾶς, αἱ ὅποια ἴσως δὲν θὰ ἤρχοντο εἰς τὸν ἐδικόν σου νοῦν. Ἰδοὺ, λάβε . . . Ὅλα αὐτὰ τὰ καταστρώνεις κάπως καλλήτερον, καὶ ὑπογράφεται. (Ἐγείρεται δίδων

τὸ φύλλον εἰς τὸν Πελοπίδαν, ὅστις τὸ διατρέχει.)

ΠΕΛΟΠ. Ἀ, ὄχι! ποτὲ δὲν θὰ βάλω εἰς αὐτὰ τὴν ὑπογραφὴν μου. Ἄ! ποτὲ!

Κ. ΚΑΡ. Καὶ ὅμως εἶναι ἐπάναγκες.

ΠΕΛΟΠ. Πῶς γίνεται αὐτὸ θεῖε! Θέλεις, μὲθ' ὅσα εἶδε, νὰ μὲ μισήσῃ! Ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπ' ἐμέ διὰ παντὸς πλέον;

Κ. ΚΑΡ. (Παρατηρῶν ἐν τῇ ἐπαύλει.) Ν' ἀπομακρυνθῇ φοβεῖσαι; ν' ἀπομακρυνθῇ! Ἐλα ἐδῶ νὰ παρατηρήσῃς . . . Διακρίνεις ἐκείνην ἐκεῖ ποῖα εἶναι; Ἐκεῖ κάτω κῦτταξε . . . διὰ τῆς δεινροστοιχίας . . . ἐκείνην ἥτις συνομιλεῖ μὲ τὴν Στάθαινα . . .

ΠΕΛΟΠ. Ἡ Μαργῆ! (Θέλει νὰ τρέξῃ, ὁ θεῖος τὸν κρατεῖ.)

Κ. ΚΑΡ. Ἐρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ. Δὲν μὲ λέγεις ποῦ τρέχεις;

ΠΕΛΟΠ. Νὰ τῇ ἐξηγήσω πῶς ἔτυχε πρὸ ὀλίγου ν' ἀναμιχθῶ εἰς τὰς διασκεδάσεις τῶν χωρικῶν ἀκουσίως μου.

Κ. ΚΑΡ. Ἄν ἔκαμνες αὐτὸ, θὰ κατέστρεφες τὰ πάντα. Ἐνθυμήσου ὅτι σὲ περιμένουν διὰ τὸ κυνήγι. Θὰ πάγῃς· πρέπει νὰ πάγῃς.

ΠΕΛΟΠ. Εἰς τὸν διάβολον καὶ τὸ κυνήγι, καὶ ἡ ὥρα του! Δὲν πηγαίνω.

Κ. ΚΑΡ. Ἄν ἐδίδες μόνον πρὸς τοὺς περιμένοντάς σε ὑπόσχου, ὑπομονή· ἀλλ' ἡ ὑπόσχεσίς σου ἐδόθη καὶ πρὸς ἐμέ. Πρόσεξε, Πελοπίδα· εἰς ἐμέ ὅταν δίδεται ὑπόσχεσις, ἐννοῶ νὰ ἐκτελεθῇ. Ἐγὼ δὲν χαρίζομαι.

ΠΕΛΟΠ. Μὲ συγχωρεῖς, θεῖέ μου, ἀλλὰ βλέπεις ὅτι μ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπομακρυνθῶ, ὅταν αἰσθάνωμαι τὴν γυναῖκά μου πλησίον μου.

Κ. ΚΑΡ. Ἐστὼ· μὴν ἀπομακρυνθῆς, πλην σὲ ἀπαγορεύω τὸ νὰ τὴν ὁμιλήσῃς.

ΠΕΛΟΠ. Αὐτὸ, σὲ τὸ ὑπόσχομαι.

Κ. ΚΑΡ. Λόγω τιμῆς; . . . Ἐμβρα λοι-

πὸν εἰς τὸ οἶκμά σου, καὶ νὰ μὴν ἐξέλθῃς χωρὶς τὴν ἐδικὴν μου ἄδειαν.

ΠΕΛΟΠ. Ἀλλὰ θεῖε, νὰ ἐξηγηθῶμεν . . .

Κ. ΚΑΡ. Δὲν ἔχει πλέον νὰ ἐξηγηθῶμεν. Ἡ τοῦτο, ἢ ἀναχωρῶ καὶ σὲ ἀφίνω εἰς τὴν τύχην σου. Σὲ παραδίδω εἰς τοὺς ὄνυχας τῆς πενθερᾶς σου, ἥτις, ἐν παρενθέσει τοὺς τρέφει, καὶ εἶναι ἀρκετὰ ἀσμοδαῖκοι ὡς παρετήρησα. Θὰ μὲ ἀναγκάσῃς ἐπὶ τέλους νὰ τὸ κάμω.

ΠΕΛΟΠ. Κύριε, φύλαξον! Ὅχι διὰ τὸν θεόν! Θέλεις λοιπὸν ἀνυπερθέτως νὰ ἔμβω εἰς τὸ οἶκμά μου;

Κ. ΚΑΡ. (Ἐπιθῶν αὐτόν.) Ναι, μέσα! μέσα! Πᾶν ὅτι ἀπαιτῶ νὰ κάμῃς εἶναι αὐτό.

ΠΕΛΟΠ. Πολὺ καλὰ, θεῖε, σὲ ὑπακούω. Τοῦτο ὅμως . . . (δεικνύων τὸ ἔγγραφον.) Δὲν θὰ τὸ ὑπογράψω ποτέ· σὲ προειδοποιῶ.

Κ. ΚΑΡ. Βλέπομεν· (τὸν ὠθεῖ εἰς τὸν οἰκίσκον.) Μέσα! . . . ἔμβαινε! (Ἰδὼν τὴν Μαργῆ εἰσερχομένην εἰς τὴν σκηνήν.) Καλὰ ἐπρόφθασεν ἦτο καιρός. (Εἰσερχεται καὶ αὐτὸς εἰς τὸν οἰκίσκον.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΜΑΡΗ, ΓΕΩΡΓΟΥΔΑ, ἔπειτα δὲ Κ.

ΚΑΡΑΟΥΛΗΣ. (Ἡ Μαργῆ εἰσερχομένη φαινεται συνομιλοῦσα ζωνρῶς μετὰ τῆς Γεωργούδας.)

ΜΑΡΗ. Θέλω, θέλω νὰ μὲ εἰπῆς· πόθεν ἔλαβες ἐσὺ τὸ θάρρος νὰ χορεύῃς μαζὶ του καθὼς σὲ εἶδα καὶ ἐχόρευες;

ΓΕΩΡΓ. Ἐγὼ . . . ἐγὼ, ἡ καυμένη τι ἔπταια; Ὁ δόμονο Πελοπίδας ἦλθε καὶ μ' ἐσήκωσε νὰ χορεύσω μαζὶ του. Ἦμποροῦσα ἐγὼ ν' ἀρνηθῶ, ἐνῶ μ' ἔκαμε τὴν τιμῆ;

ΜΑΡΗ. Μάλιστα, μάλιστα, ἔπρεπε νὰ μὴ σηκωθῆς.

ΓΕΩΡΓ. Ἐγὼ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδυσκολεύθηκα, ἀλλὰ τί νὰ κάμω, ἀφοῦ ὁ Στάθης ἐγύρισε καὶ μὲ εἶπε, «Δέξου· σῆκω ἄγλιωρα!»

ΜΑΡΗ. Ὁ Στάθης καὶ ὁ Στάθης! . . . ὅλο ὁ Στάθης! ἄς τὸν ἔλεγεσ ὅτι δὲν ἤθελες.

ΓΕΩΡΓ. Ἄ! νὰ μὲ συμπαθῆς, κυρία δομνίτσα . . . αὐτὰ εἰς ἡμᾶς δὲν γίνονται. Εἰς τὸν ἄνδρα μου ἐγὼ νὰ εἰπῶ, «αὐτὸ ποῦ θέλεις ἐσὺ, ἐγὼ δὲν τὸ θέλω!» θὰ τοῦ ἰκακοφαινούνταν πολὺ.

ΜΑΡΗ. Ναι, εἶδες ἐκεῖ συμφορὰ ἂν τοῦ ἰκακοφαινούνταν!

ΓΕΩΡΓ. Συμφορὰ, βέβαια· συμφορὰ καὶ ἀπὸ ταῖς μεγάλαις, ἐπειδὴ ὅταν δυσαρσετηθῇ ἐκεῖνος . . .

ΜΑΡΗ. Τί τάχατε;

ΓΕΩΡΓ. Τί λές, κυρία δομνίτσα, τί λές! Τότε ἐγὼ θὰ ἐβιάζομεν νὰ προσπέσω εἰς ἐκεῖνον, ἤθελα δὲν ἤθελα, καὶ ὅσο νὰ εἰπῆς, δὲν εἶναι πράγμα νὰ εὐχαριστῇ αὐτὸ τὸ πράγμα.

ΜΑΡΗ. Καὶ διατί ἐσὺ νὰ προσπίπτῃς; Ἦγουν ἂν δὲν ἐπρόσπιπτες;

ΓΕΩΡΓ. Ἄ! τότε καλὴ νύκτα! Πάγει τὸ σπῆτι κατὰ διαβόλου. Ὅλα θὰ ἐτελείωναν.

ΜΑΡΗ. Πῶς ὄλα!

ΓΕΩΡΓ. Ὅλα, βέβαια, ὄλα· τί ἔχει νὰ εἰπῇ. Συλλογίσου μία φορά . . . ὁ ἄνδρας νὰ πάρῃ τὰ κάτω . . . Αὐτὸ θὰ εἰπῇ πολὺ.

ΜΑΡΗ. Σὲ φαίνεται;

ΓΕΩΡΓ. Ἄ! τότε πάγει ἡ ἡσυχία· πάγει ἡ χαρὰ τοῦ σπητιοῦ. Ὀλίγο τὸ ἔχεις αὐτὸ ἡ εὐγένεια σου;

ΜΑΡΗ. Ἐγὼ . . . (Ὁ Κόντε Καραούλης ἀνοίγει τὴν θύραν, ἐξέρχεται, καὶ τὴν κλείει ὀπισθὲν του μετὰ κρότου.) Ἄ! ὁ θεῖος.

Κ. ΚΑΡ. Ἐδῶ εὐρίσκειται ἡ χαριτόδωτος μου ἀνεψιά; Καὶ ἡ δόμνα ἡ μήτηρ σας; (*Ἡ Γεωργούλα εἰσέρχεται εἰς τὴν ἑπαυλίαν.*)

ΜΑΡΗ. Ἡ μητέρα ὑπῆγεν εἰς τὴν πόλιν, ἀπέχουσαν ἕως τρία τέταρτα τῆς ὥρας, διὰ νὰ συμβουλευθῆ, ὡς μὲ εἶπε, δικηγόρον τινα. Εἶπε νὰ μὲ πάρῃ μαζὴ της, ἀλλ' ἐπειτα τὴν ἐφάνη περιττὴ ἡ παρουσία μου.

Κ. ΚΑΡ. Πολὺ ὀρθά.

ΜΑΡΗ. (*Παρατηροῦσα περὶ ἑαυτὴν, ὡσαυτὴ ἐζήτησι τινα.*) Καὶ ἐπιστρέφω εἰς τὴν οἰκίαν.

Κ. ΚΑΡ. Κάποιον ζητεῖτε; Σὰς βλέπω νὰ παρατηρῆτε τριγύρω.

ΜΑΡΗ. Ὅχι, ἐφοβούμην μήποτε ἀπαντήσω τὸν ἄνδρα μου.

Κ. ΚΑΡ. Ὁ, ἡσυχεῖτε· ἐκεῖνος ἀνεχώρησε.

ΜΑΡΗ. (*Ζωηρῶς.*) Ἀνεχώρησε; τότε λοιπὸν μένω. Βέβαια, ἀνεχώρησεν ὑπῆγε νὰ προφθάσῃ τὴν κυνηγετικὴν συντροφιά του...

Κ. ΚΑΡ. Στοχάζομαι. (*Ἡ Γεωργούλα ἐπανέρχεται μεθ' ἐνὸς ἰδιῶν ἑπαιτίων, ἀφίει αὐτὸ ἐπὶ τοῦ καθίσματος, ἐπειτα δὲ πάλιν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἑπαυλίαν.*)

ΜΑΡΗ. Ἡ μᾶλλον διὰ νὰ ἐπανίδῃ τὴν κυρίαν Παχάρη.

Κ. ΚΑΡ. Πιθανόν.

ΜΑΡΗ. Ὅχι πιθανόν, ἀλλὰ βεβαίωτατον. Ἡ εὐγενεία της ἦτο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ Παρίσια· τώρα διατί μένει; Σὰς ἐρωτῶ νὰ μὲ εἰπῆτε.

Κ. ΚΑΡ. Ἄ! αὐτὸ πλέον δὲν εἰμπαρῶ νὰ σὰς τὸ εἰπῶ.

ΜΑΡΗ. Μολονότι... μὲ εἶναι καὶ ἀδιάφορον. Ὅταν ἄλλοτε εἶχα τὴν ἀνοσιαν ν' ἀγαπῶ τὸν ἄνδρα μου, τότε ἴσως... Ἄλλὰ μεθ' ὅσα εἶδα πρὸ ὀλίγου... ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸν εἶδα τόσο ἐπιλήσιμον... δὲν

λέγω πρὸς ἐμὲ, ἀλλὰ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἡ κοινὴ θεωρεῖ ὡς εὐπρεπὲς ἢ ἀπρεπὲς...

Κ. ΚΑΡ. Ὁ, ὅσον δι' αὐτὸ, φιλάτη μου κυρία ἀνεψιά, τὸ κατ' ἐμὲ, ἔχει ἴσως κάποιον δικαιολόγημα.

ΜΑΡΗ. Δικαιολόγημα, θεῖέ μου! ἕνας νυμφευμένος ἄνθρωπος!...

Κ. ΚΑΡ. Νυμφευμένος... Ἄ! πρέπει νὰ συμφωνήσετε ὅτι δὲν εἶναι πλέον.

ΜΑΡΗ. Πῶς!

Κ. ΚΑΡ. Δηλαδή... σχεδὸν δὲν εἶναι πλέον. Ἐδῶ βλέπομεν ἄνδρας τοὺς ὁποῖους αἱ γυναῖκες των κρατοῦν μὲ τὰ δόντια των καὶ πάλιν δὲν ἔμποροῦν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν πολὺ μᾶλλον ὅταν αὐταὶ τοὺς παραιτοῦν!

(*Ἡ Γεωργούλα ἐπανέρχεται φέρουσα πινάκιον ἐντὸς τοῦ ὀποῖου λεμόριον κομμένον εἰς δύο καθήμενὴ δὲ ἐπειτα κοπιῶσα.*) Τί κάμνεις ἐκεῖ κυρὰ Στάθαινα;

ΓΕΩΡΓ. Χαβιαροσαλάτα θὰ τοὺς κάμω. (*Στραγγίζει τὰ λεμόρια ἐκ διαλειμμάτων δὲ διακόπτεται καὶ ἀκροᾶται τοὺς συνομιλοῦντας.*)

ΜΑΡΗ. Ἄλλ' ἐν τούτοις ἡ ἐπιστολή, τὴν ὁποῖαν σήμερον τὸ πρωτὸ μ' εἶχε γράψει...

Κ. ΚΑΡ. Εἶδα κ' ἔπαθα ἕως νὰ τὸν καταφέρω νὰ γράψῃ αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν.

ΜΑΡΗ. Ἡ εὐγενεία σας τὸν παρεκινήσατε;... Ὁ, καλέ μου θεῖε!

Κ. ΚΑΡ. Ἀλλὰ, δυστυχῶς, ἐνῶ αὐτὸς μετενόει ὅτι σὰς ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν ἐκείνην, ἤλθεν ἡ ἀπάντησις τῆς μητρός σας, καὶ αὐτὴ τὸν ἀπῆλλαξεν ὀλωδίλου. Τὸν ἀποκατέστησεν ἐλεύθερον ὡς πρὶν, καὶ ἐκ νέου ἀνυμφον.

ΜΑΡΗ. Εἶδετε, εἶδετε!... (*Θωπευτικῶς.*) Καλὴ μου τύχη, θεῖέ μου, καὶ εὐρίσκεσθε ἐδῶ... ἐπειδὴ εἴσθε τόσο καλός· καὶ μὲ ἀγαπάτε. Εἶμαι βεβαία ὅτι μὲ ἀγαπάτε, καθὼς κ' ἐγὼ ἤδη σὰς ἠγάπησα... δὲν καὶ σὰς ἀγαπῶ πολὺ, νὰ ζεῦρετε.

Κ. ΚΑΡ. (*Καθ' ἑαυτὸν.*) Ἡ μαύρη! τὴν πονῶ.

ΜΑΡΗ. (*Κολακευτικῶς.*) Πάλιν, θεῖέ μου, ἡ εὐγενεία σας νὰ τὸν φέρετε εἰς τὴν θεογνωσίαν. Ναί, θεῖέ μου; Νὰ τὸν συμβουλεύσετε πάλιν, καθὼς σήμερον τὸ πρωτὸ, νὰ ὑποχωρήσῃ ἐκεῖνος πρῶτος. Τί τὸν πειράζει;

Κ. ΚΑΡ. (*Καθ' ἑαυτὸν.*) Παρ' ὀλίγον νὰ σαγηνευθῶ κ' ἐγὼ ὑπὸ τῆς τρυφερότητός της, καθὼς ὁ Πελοπίδας. (*Πρὸς τὴν Μαρήν.*) Νὰ ὑποχωρήσῃ λέγετε;

ΜΑΡΗ. Ναί, δηλαδή... νὰ φανῆ ἐκεῖνος πρῶτος ὅτι τάχα... μετενόησε. Τέλος πάντων, νὰ ζητήσῃ ἐν εἶδος συγγνώμης δηλαδή... (*Ἐπιτροχάδην.*) Ὅσον ἐκεῖνος ἐγκρίνη.

Κ. ΚΑΡ. Ἐκεῖνος νὰ...;

ΜΑΡΗ. Καταλαμβάνετε... μόνον νὰ φανῆ ὅτι πρῶτος ἐκεῖνος ἐπανῆλθε. Δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε περισσότερον αὐτό· μόνον αὐτό.

Κ. ΚΑΡ. (*Εἰρωνικῶς.*) Μόνον αὐτό; μόνον;

ΜΑΡΗ. Βέβαια, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ πρᾶγμα. Λιωνίως πλέον...;

Κ. ΚΑΡ. (*Καθ' ἑαυτὸν.*) Αὐτὰ ὅλα εἶναι τοῦ σχολείου τῆς τουρκοπριγκηπέσης. Εἶναι ἐκεῖνης μαθήματα.

ΜΑΡΗ. Λοιπὸν, κύριε θεῖε, δὲν ἀπομακρίνεσθε;

Κ. ΚΑΡ. Εἰξεύρετε τί εἶναι, φιλάτη μου ἀνεψιά; Πολὺ λυποῦμαι νὰ σὰς τὸ εἰπῶ, βλέπω ὅτι διόλου δὲν ἐγνωρίζετε τὸν ἄνδρα σας· διόλου, διόλου!

ΜΑΡΗ. Τούναντίον, ἐγὼ τὸν ἐγνώρισα τόσο καλόν, τόσο πρόθυμον εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου, τόσο εὔπειθ...;

Κ. ΚΑΡ. (*Διακόψας.*) Πιστεύω ὅτι τοιοῦτος ἦτον ἄλλοτε, ἀλλὰ δὲν ἔχετε ἰδέαν πόσον ἡ μοναξιά, ἡ ἀπομόνωσις παροξύνει τὸν χαρακτήρα ἐνὸς ἀνθρώπου!... Αὐτός

τόρα ἐγινεν ἄλλος ἐξ ἄλλου... παραξενός, ἀπαιτητικός...;

ΜΑΡΗ. (*Ἐπτοημένη.*) Ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς τόση μεταβολή!

Κ. ΚΑΡ. Ἐντὸς ἐνὸς μηνός. Ἐντὸς ἐνὸς μηνός, εἰξεύρετε πόσα πράγματα εἰμποροῦν νὰ συμβοῦν; Ὑποθέτω ὅτι κ' ἐκεῖνο τὸ περιστατικὸν... τοῦ παραθύρου... Καταλαμβάνετε... εἶχε τρομάζει, ὡς φαίνεται· καὶ, καθὼς εἰξεύρετε... τὰ νεῦρα...;

ΜΑΡΗ. Ὅσον δι' αὐτὸ, νομίζω ὅτι μάλλον ἐγὼ ἔπρεπεν, ἐγὼ ἦτις...;

Κ. ΚΑΡ. Ναί, ἔχετε δίκαιον, ἀλλὰ, κατὰ πάσαν πιθανότητα, ἐκεῖνο τὸ συμβάν ἐπενήργησεν εἰς τὸ ἠθικόν του, καὶ τώρα τὸν ἔχει κυριευμένον μία μονομανία... τὸ νὰ θέλῃ νὰ ᾗναι εἰς τὸ ἐξῆς κύριος καὶ ἐξουσιαστής εἰς τὴν οἰκίαν του.

ΜΑΡΗ. Εἶδες, εἶδες!

Κ. ΚΑΡ. Καὶ μάλιστα, διὰ τὴν καλὴν ἀρχὴν... λέγει... ἀπαιτεῖ...;

ΜΑΡΗ. Ἀπαιτεῖ; τί ἀπαιτεῖ δηλαδή;

Κ. ΚΑΡ. Μίαν ἐπιστολήν νὰ τὸν γράψετε· μίαν ἐπιστολήν δηλωτικὴν... ἀγάπης.

ΜΑΡΗ. (*Περιχαρῶς.*) Ἀγάπης... αὐτὸ γίνεταί. Στοχάζομαι ὅτι εἰς αὐτὸ εἰμποροῦσα νὰ συγκαταβῶ... Ναί, ὅσον δι' αὐτό...;

Κ. ΚΑΡ. (*Λαβὼν τὴν χεῖρά της.*) Ἀγάπης καὶ συγχρόνως μετανοίας... δηλαδή μεταμελείας... Τίποτε· μίαν ἐπιστολήν ἐξαιτητικὴν συγγνώμης.

ΜΑΡΗ. (*Μεταβαλοῦσα τόνον.*) Ἐγὼ νὰ ζητήσω ἀπ' ἐκεῖνον...;

Κ. ΚΑΡ. Συγγνώμην διὰ τὰ διατρέξαντα.

ΜΑΡΗ. Ἐγὼ νὰ ὁμολογήσω δῆθεν ὅτι ἔπταισα; Οὐδέποτε!

ΓΕΩΡΓ. (*Ἀπὸ τοῦ καθίσματος της.*) Στοχάσου καλὰ, κυρία δομνίτσα. Φρόνιμα σοῦ ὁμιλεῖ ἡ εὐγενεία του. (*Ἐξεπέραςε τὸ ἔργον της.*)

ΜΑΡΗ. Ἐπανελημμένως μὲ εἶπεν ἡ μη-

τέρα νὰ προσέχω κατὰ τοῦτο, ἐπειδὴ θὰ ἔχανα διὰ παντός ὄλην μου τὴν συζυγικὴν ἀξιοπρέπειαν. Ὅταν ἡ γυνὴ ὑποχωρήσῃ ἀπαξ, τετέλεστοι· πρέπει ἔπειτα πάντοτε νὰ ὑποχωρῇ.

Κ. ΚΑΡ. Πιπτεύω ὅτι αὐτὰ σὰς εἶπεν ἡ δόμνα ἢ μητέρα σας, ἐπειδὴ πάντοτε αὐταὶ ὑπῆρξαν αἱ ἀρχαὶ τῆς.

ΜΑΡΗ. Αὐταὶ εἶναι καὶ αἱ ἀρχαὶ μου, κύριε θεῖε.

Κ. ΚΑΡ. Δὲν τὸ ἀμφισβητῶ· ἀλλ' ἡ εὐπείθεια λοιπὸν ἢ ὀφειλομένη εἰς τὸν ἄνδρα;

ΜΑΡΗ. Ἡ εὐπείθεια; τί σημαίνει εὐπείθεια; (Ἐπαραλαμβάνουσα τὸ ἥπιον ἠθος)· Τέλος πάντων, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθω εἰς δυσαρσεκειάς, καλὲ μου θεῖε, μὲ τὴν εὐγενεῖαν σας· μάλιστα δὲ, πρὸς χάριν ἐδικὴν σας, θέλω νὰ στέρξω εἰς παραχωρήσεις τινάς, ἔστω.

ΓΕΩΡΓ. (Ἀνεγχειρομένη περιχαρῶς.) Νὰ ζήσης, κυρία δομνίτσα! Αὐτὸ τώρα ὅπου λές εἶναι καθὼς τὸ θέλει ὁ Θεός.

Κ. ΚΑΡ. Εἰμπορῶ ν' ἀκούσω τὰς παραχωρήσεις;

ΜΑΡΗ. Νὰ κάμνω εἰς τὸ ἐξῆς καθὼς θέλει ὁ σύζυγός μου.

ΓΕΩΡΓ. Ἄ! (Χειροκροτεῖ γελῶσα).

ΜΑΡΗ. Ἐκτὸς μόνον νὰ ἐπανεέλθω ἐγὼ πρώτη εἰς αὐτόν.

Κ. ΚΑΡ. (Ἀγαχωρῶν, καθ' ἑαυτόν). Αὐτὸ, τὸ βλέπομεν. Ἄς βροντήσῃ πρὶν τὸ τελεσίγραφόν μου, καὶ λογαριαζόμεθα...

ΜΑΡΗ. Πῶς! Φεύγετε;

Κ. ΚΑΡ. (Προσκυνῶν) Φεύγω, βέβαια, ὡς προσβευτὴς εἰς τὸν ὁποῖον ἐδώθησαν τὰ διαβατήρια. Φεύγω, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦδε εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Πελοπίδας δὲν θὰ δεχθῇ τὸν ὄρον σας.

ΜΑΡΗ. Ἀλλὰ, θεῖε...

Κ. ΚΑΡ. (Εἰσερχόμετος εἰς τὸν οἶκόν σου). Ὅλα εἶναι μάταια· δὲν θὰ δεχθῇ.

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΜΑΡΗ, ΓΕΩΡΓΟΥΛΑ.

ΜΑΡΗ. (Θυμωδῶς). Καλὰ ἄς τολμήσῃ νὰ μὴ δεχθῇ, καὶ θὰ ἰδῇ.

ΓΕΩΡΓ. Ἄ εὐλογημένη κυρία δομνίτσα!

ΜΑΡΗ. (Ὄρρισμαμένη). Ἦγουν τὸ πείσμα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπαραδειγματιστον. Ὡς φαίνεται, τοὺς εἶναι οἰκογενειακόν. Ὅλοι τοὺς εἶναι οἱ ἴδιοι· ὁ θεῖος, ὁ ἀνεψιός... Τέλος πάντων, εἶδες ὅτι ἐγὼ μόνον ἐφάνηκα ἐπιδεικτικὴ ὀρθοῦ λόγου. Ἐνέδωκα εἰς παραχωρήσεις.

ΓΕΩΡΓ. Αὐτὰ τὰ πράγματα, κυρία δομνίτσα μου, δὲν χρειάζονται θυμὸς. Ἐμένα ἄκουε.

ΜΑΡΗ. Ἄφου βλέπεις ὅτι μὲ περιποιῦνται ὡς ἂν ἤμην κανένα παιδί. Ἄφου ἀπαίτουν καὶ καλὰ ἐγὼ νὰ προσπέσω.

ΓΕΩΡΓ. (Μυστικῶς). Ἄμ' εἰς ποῖον θὰ προσπέσης, εὐλογημένη χριστιανή; Εἰς τὸν ἄνδρα σου. Αὐτὸ δὲν ἔχει ἐντροπή· αὐτὸ μάλιστα εἶναι πρᾶγμα ἀπὸ τὰ γλυκύτερα ὅπου γίνονται.

ΜΑΡΗ. Σιώπα... Ἄν σὲ ἤκουε, καὶ μνηστέρη μου...

ΓΕΩΡΓ. Ἐκεῖνη μὴν τὴν ἀκούς ἢ εὐγενεία σου τί λέγει· ἡ δόμνα πριγκηπέσσα εἶναι ἢ πενθερά τοῦ δόμνου Πελοπίδα· μὴ γὰρ εἶναι ἢ γυναῖκα του; Ἡ δόμνα δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔξερῃ τί ἔχεις ἢ εὐγενεία σου μέσα εἰς τὴν καρδιά σου διὰ τὸν ἄνδρα σου. Δι' ἐκεῖνην αὐτὸς ὁ πόλεμος εἶν' εὐκολός. Δὲν ἔχει βέβαια τί νὰ χάσῃ. Διὰ τὴν εὐγενεία σου ὅμως τὸ πρᾶγμα εἶναι διαφοροεικό· ἐκτὸς ἂν δὲν ἀγαπᾷς πλέον τὸν ἄνδρα σου...

ΜΑΡΗ. (Χαμηλῇ φωνῇ). Ἐξ ἐναντίας, τώρα μάλιστα νομίζω ὅτι περισσότερο τὸν ἀγαπῶ. Δι' αὐτὸ δα καὶ μ' ἔρχεται μ' ὄλ' αὐτὰ νὰ σιάσω.

ΓΕΩΡΓ. Ἀί, τότε λοιπόν

ΜΑΡΗ. Ἀλλὰ πάλιν νὰ ταπεινωθῶ; Νὰ ἐπιστρέψω εἰς αὐτὸν ἐγὼ πρώτη; Εἰς αὐτὸ ἢ μητέρα ποτέ δὲν θὰ συγκατετίθετο.

ΓΕΩΡΓ. Σὲ εἶπα, ὅτι αὐτὸ εἶναι ὑπόθεσις ἐδική σου, καὶ ἔχει τῆς μητέρας σου.

ΜΑΡΗ. Θὰ μὲ ἀπεκέρυττε ὡς κόρη τῆς, καὶ θὰ εἶχε δίκαιον.

ΓΕΩΡΓ. Νὰ μοῦ συμπαθῇ, καὶ θὰ εἶχε μέγα ἄδικο, μὲ ὄλο τὸ σέβας ὅπου τῆς χρεωστῶ. Τὴν ὑποταγῇ ἢ εὐγενεία σου τὴν νομίζεις ὡς ἂν κατὰ πρᾶγμα φοβερό· ὅμως μεταξὺ ἀνδρογόνου εἶναι μάλιστα εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

ΜΑΡΗ. Νὰ ὑποτάσσεται κανεὶς ὡς νὰ ἦτον σκλάβος!

ΓΕΩΡΓ. Καὶ τί παθαίνω ἐγὼ, ἤτις κάμνω ὄλα τοῦ Στάθη τὰ θελήματα; Μὴ γὰρ αὐτὸ μὲ ἐμποδίζει ποῦ νὰ κάμνω τὰ ἐδικά μου;

ΜΑΡΗ. Καὶ πῶς τὸ κατορθώνεις αὐτό;

ΓΕΩΡΓ. (Ἀφου παρατήρησε γύρω). Πρῶτον ἀπ' ὄλα, ποτέ δὲν λέγω «Ἐγὼ θέλω!» ἀλλὰ φέρω εὐμορφα, εὐμορφα τὸ πρᾶγμα, ὥστε νὰ μὲ προστάξῃ νὰ κάμνω ἐκεῖνο ὅπου μ' εὐχαριστεῖ, καὶ τότε ἀμέσως ὑπακούω... Ὑπακούω εἰς τὸ νὰ γίνεται τὸ θέλημα τὸ ἐδικό μου... Μ' ἐκατάλαβες;... ὑπακούω μὲ μία προθυμία, αὐτὴ εἶναι ὄλη, ὄλη ἢ τέχνη. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο εἴμεθα πάντοτε ἀγαπημένοι καὶ οἱ δύο, καθὼς μὰς βλέπεις, μία χαρὰ

ΜΑΡΗ. Ἀλήθεια, μωρὴ καὶ μνηστέρη Γεωργούλα;... (Νεύματα καταφατικῆ τῆς Γεωργούλας ἐπὶ τὸ ἀφελέστερον). Ἡ μητέρα! ἢ μητέρα!... (Τρέχει καὶ κίθηται ὑπὸ τὸ δένδρον).

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄.

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ, ΓΕΩΡΓΟΥΛΑ, ΜΑΡΗ.

Ἡ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΑ (ἐξερχομένη τῆς ἐπαύλειος).

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Λαλοῦσα πρὸς τὰ παρα-

σκήνια.) Αὐτὸ ὅπου σὲ λέγω, κύριε Στάθη· αὐτὰ τὰ χαροκόπια εἶναι ὄλως διόλου ἀπροεπῆ. Χρειάζεται καὶ ὀλίγη συστολή. Χαρὰ ἔς τὸ πρᾶγμα! Τούρλου, τούρλου ἀδιάκοπα.

ΓΕΩΡΓ. (Τρέχουσα πρὸς τὴν θύραν τῆς ἐπαύλειος.) Ὦ, τὸν καὶ μνηστέρη μου;

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Ὑποτίθεται ἀκούουσα τὰς ἀποκρίσεις τοῦ Στάθη, λαλοῦντος ἐν τῶν παρασκήνιων). Ἡ Γεωργούλα ἵσταται πλησίον τῆς Πριγκηπίσσης ὡς προτιθεμένη νὰ δυσωπῆσῃ αὐτήν. Τί λέγει;.. εἶχε λάβει τὴν ἄδειαν;... Καὶ ἀπὸ ποῖον, σὲ παρακαλῶ;

ΓΕΩΡΓ. (Πρὸς τὴν Πριγκηπίσσαν.) Τὴν ἄδειαν, κυρία δόμνα, τὴν εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν δόμνουλο Πελοπίδα. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, Στάθη;... (Εἰσερχεται εἰς τὴν ἐπαύλιον.)

ΠΕΛΟΠ. (Ἐξέρχεται τοῦ οἰκίσκου του.) Ὅ, τι θέλει ἄς λέγῃ ὁ θεῖός μου, αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ὑπογράψω ποτέ. (Ἰδὼν τὴν Μαργῆν μετὰ τῆς μητέρας τῆς.) Ἡ σύζυγός μου!... (Προχωρεῖ ἐν βῆμα πρὸς τὴν Μαργῆν, ἔπειτὰ δὲ ἵταται.) Εἶναι μετ' αὐτῆς καὶ ἡ πενθερά μου. Ἄς περιμεινωμέν. (Κρούττειται ὀπισθεν τῶν κίωνων οἱ τινες ὑποστηρίξουν τὸν ἐξώστην του.)

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Λαλοῦσα εἰσέτι πρὸς τὴν ἐπαύλιον.) Ὁ γαμβρός μου σὰς ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ χαλάσετε ἐδῶ τὸν κόσμον; Ἄν ἐκεῖνος τὸ θέλῃ, ἐγὼ ὅμως σὰς τὸ ἀπαγορεύω, ἀκούετε;... καθὼς καὶ ἡ κόρη μου. (Καταβαίνει πρὸς τὰ ἐμπρός.)

ΜΑΡΗ. Ὅχι δὰ, μητέρα· ὁ Πελοπίδας, καθὼς σύζυγός μου, εἶναι κύριος.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Τίνος κύριος εἶναι; Ἐπειδὴ τῷ ἐδώσαμεν αὐτὴν τὴν ἐπαύλιον ὡς προικὴ σου, ἔγινε πλέον ἐδῶ μέσα κύριος;

ΜΑΡΗ. Ἄφου τῷ τὴν ἐδώσετε, ἔγινε βέβαια κτήμιά του.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ὁραῖος λόγος! Δοιπὸν, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔγινες καὶ σὺ κτῆμά του, εἶσαι πρᾶγμα ἐδικόν του, εἶσαι ἰδιοκτησία του!

ΜΑΡΗ. Ἄν θέλῃ, εἴμπορεῖ καὶ κατὰ τοῦτο νὰ διίσχυρισθῇ.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Δὲν εἰξεύρω τί ἀνοησίας κάθησαι τώρα καὶ μὲ λές! Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν πόλιν. Εἶδα καὶ ἐσυμβουλευθῆν τὸν δικηγόρον μας, ὅστις θεωρεῖ τὴν ὑπόθεσίν μας ὡς δικαιοτάτην. Πρέπει νὰ ἀναφερθῶμεν, καὶ ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀφευκτος.

ΜΑΡΗ. Οἱ δικηγόροι εἶναι περιπτοί. Ἐνῶ ἐλείπετε, συναπνητήθην μὲ τὸν κόντε Καραούλην, τὸν θεῖον τοῦ Πελοπίδα, ὅστις μ' ἔκαμε προτάσεις, ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνεψιοῦ του.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Θριαμβευτικῶς.) Εἶδες!! Δὲν σέ ἔλεγα ὅτι καιρὸς μόνον χρειάζεται καὶ ἐπιμονή; Δοιπὸν ἔβαλαν εἰς τὸ κρασί τους νερὸ ἐπὶ τέλους.

ΜΑΡΗ. Ναί, ἤλθε καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ γράψω μόνον εἰς τὸν ἄνδρα μου μίαν μικρὰν ἐπιστολὴν... δηλωτικὴν ἀγάπης...

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Μὴ θέλουσα γὰ ἀκροασθῆ ἄλλου λόγου.) Ποτέ! ποτέ!

ΜΑΡΗ. Αὐτὸ κ' ἐγὼ τὸν εἶπα. Ἀπλῶς, λέγει, διὰ τὸν τύπον νὰ ἐκφράσω διὰ τῆς ἐπιστολῆς μου τρόπον τινὰ ὅτι μεταμελοῦμαι· καὶ ὄχι πάλιν ὅτι μεταμελοῦμαι, ἀλλ' ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ θεωρηθῶ ὡς ἀξιοσυγχώρητος...

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Ἀξιοσυγχώρητος! Καὶ τὸν ἤκουσες! τὸν ἄφησες νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον!

ΜΑΡΗ. Ἀφοῦ σὰς λέγω ὅτι δὲν τὸ ἐδέχθην· αὐτὸ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν τὸ ἐστερξα.

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Ἀσπαζομένη τὴν θυγατέρα) Εὐγε, κόρη μου! παιδί μου ἐσύ! Μὴ σε μέλει καὶ σὲ ἀνταμείβει ἡ ἀγάπη τῆς μητέρας σου, κόρη μου!

ΠΕΛΟΠ. (Ὁπισθεν τῶν κισσῶν.) Πενθερά, καὶ τί πενθερά! Εἶδες σύνεσιν!

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Φαντάσου νὰ μὰς πιστεύσουν ὡς ἱκανὰς νὰ καταβοῦμεν εἰς τόσην ταπεινώσιν, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄδικα τὰ ἔχει ὁ ἄνδρας σου!

ΜΑΡΗ. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, μητέρα;

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Τί λόγος! ἀφοῦ παρ' ὀλίγον ἐγίνετο αἰτία νὰ θανατωθῆς.

ΜΑΡΗ. Νὰ εἰποῦμεν ὅμως, μητέρα, καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκαιο· καθόλου ἡ ζωὴ μου δὲν ἐκινδύνευσε.

ΠΕΛΟΠ. Ἦώς! Τί ἐννοεῖ μὲ τοῦτο!

Ἡ ΠΡΙΓΚ. Δὲν ἐκινδύνευσεν ἡ ζωὴ σου, ἐνῶ, ἂν δὲν ἐτύχαιναν ἐκεῖ τὰ ἄχυρα, θὰ ἔμενες εἰς τὸν τόπον!

ΜΑΡΗ. Ναί, βέβαια· ἤξευρα ὅμως ἐγὼ ὅτι ἦτον ἐκεῖ ἀφειμένος ὁ σωρὸς τῶν ἀχύρων, καὶ δι' αὐτὸ ἔπεσα.

ΠΕΛΟΠ. Τί ἀκούω! ἐγὼ μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς ἐπίστευα...

Ἡ ΠΡΙΓΚ. (Μετὰ θαυμασμοῦ.) Ἤξευρες!... Εὐγε· τφόντι εἶσαι παιδί μου. Τφόντι εἶσαι κόρη τῆς μητέρας σου. Εὐγε! (Τὴν ἀσπάζεται μετὰ στοργῆς.)

ΠΕΛΟΠ. Τὸ ἤξευρες!... Καὶ ὀλόκληρον μῆνα ἐβάσταξεν ἡ ψυχὴ της νὰ μὲ ἀφήσῃ νομίζοντα... Ἄ, δὲν μὲ ἀγαπᾷ! Εἶναι προφανῆς πλέον ἡ ἀπόδειξις. Τώρα ὑπογράφω εἰς ὅ,τι ἂν θελήσῃ ὁ θεὸς μου. (Εἰσέρχεται ἐν τάχει εἰς τὸν οἰκίσκον.)

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΜΗΤΡΟΣ ΕΠΑΝΟΔΟΣ

(Κατὰ τὸ Δανικὸν τοῦ Andersen).

Α'.

Σ' ἓνα νησί χαρούμενος πηγαῖν ὁ Κωνσταντῖνος·
γυναῖκα παίρνει Λιγερῆ, γλυκεῖα γαλιανομμάτα·
σὲ μία γλάστρα ζούσανε ἄν γιασεμί καὶ κρῖνος,
κ' ἔξῃ παιδάκια ὁ Θεὸς τοὺς χάρισε δροσάτα.
Μὰ γίνηκε κατάμαυρο ὁ Χάρος χελιδόνι,
καὶ μιὰν αὐγὴ τὴν Λιγερῆ πηγαίνει καὶ λαβώνει.

Β'.

Ἄλλη γυναῖκ' ἀπ' τὸ νησί ὁ Κωνσταντῖνος παίρνει,
μιὰ μαυρομμάτα ὠμορφὴ καὶ σπῖτι του τὴν φέρνει·
ὅμως ἡ νύφη ἦτανε κακὴ, καρδιὰ στριμμμένη·
στὴ θύρα φθάνει τοῦ σπιτιοῦ μὲ κεφαλὴ ὑψωμένη.
Ἐκεῖ τὰ ἔξῃ ὄρφανὰ θρηνοῦσαν μαζωμένα·
ἦταν πολὺ τὰ δύστυχα παιδάκια πικραμμένα...
Τὰ σπρώχνει μὲ τὸ πόδι της καὶ μπαίνει· δὲν ἀφίνει
ψωμί νὰ φᾶνε, τὸ νερὸ ὀλίγο τοὺς τὸ δίνει.
καὶ λέγει:—πεῖνα θᾶχετε καὶ δίψα· τοὺς σηκώνει
τ' ἄσπρα μαξιλαράκιά τους, τὸ κάτασπρο σινδόνη,
καὶ λέγει:—εἰς τὰ ἄχυρα θὰ κείτεσθε τὸ βράδυ·
τοὺς παίρνει τὰ κεράκιά τους, καὶ λέγει:—στὸ σκοτάδι
θὰ μένετε· τὰ ὄρφανὰ δὲν ἔχουν φῶς κἀνένα...
Πηγαίνετε τὴ μάinna σας νὰ βρῆτε, ξένη γέenna!

Γ'.

Ἡμέρα σὰν ἐπέρασε, τὸ βράδυ, πολὺ βράδυ,
συμμαζωμένα τὰ μικρὰ ἐκλαίγαν στὸ σκοτάδι,
καὶ τ' ἄκουσε ἡ μάinna τους στὸ μαῦρο μέσα χῶμα·
—γιατὶ μιὰ μάinna καὶ νεκρὴ μπορεῖ ν' ἀκούσ' ἀκόμα!
Τὰ δάκρυα ποῦ χύνανε τὰ ἔρημα παιδιὰ της,
στὸ φέρετρό της μπαίινανε, σταλάζαν στὴν καρδιά της...

«Θά πάγω» λέγει· ἀπ' τῆ γῆ σηκώνεται τῆ μαύρη
καὶ τὸ Θεὸ μὲ τῆς στοργῆς τὸ φῶς πηγαίνει ναῦρη. . . .
—«Θεέ μου, λέγει, δὲν μπορῶ νὰ πάγω στὰ μικρά μου ;
κ' ἐμπρός Του γέρνει ἡ κεφαλὴ τῆς πεθαμμένης χάμου,
καὶ τόσο τὸν παρακαλεῖ καὶ τόσο τοῦ δεήθη,
ὅπου ὁ εὐσπλαγχνός Θεὸς στὸν πόνον τῆς λυπήθη·
—Κ' εἶπε: «σὰν κράξ' ὁ πετεινὸς ὀπίσω θ' ἄρθῃς πάλι»
Στὰ γόνατά τῆς ἡ νεκρὴ σηκώθη ἀγάλι—ἀγάλι·
ὁ τάφος τῆς μισάνοιξε μονάχος του καὶ βγαίνει,
καὶ στέκεται νὰ θυμηθῆ ὁ δρόμος ποῦ πηγαίνει. . . .
Κινᾷ στῆ χώρα· τὰ σκυλιὰ ὀπίσω τῆς οὐρλιάζαν,
τὴν κεφαλὴ σηκῶνανε καὶ τῆ νεκρὴ κυττάζαν.

Δ'.

Φθάνει στὸ σπίτι τῆς· ἐκεῖ στῆ θύρ' ἀκουμπισμένη,
τῆ ποιὸ μεγάλη κόρη τῆς εὐρῆκ' ἡ πεθαμμένη·
—«Πῶς στέκεις, κόρη μου γλυκειά, τῆς λέγει, μοναχὴ σου ;
»ποῦ εἶν' ἡ ἀδελφούλαις σου ; ποῦ εἶν' οἱ ἀδελφοί σου ;»
—«Δὲν εἶσαι σὺ ἡ μάνα μου, τῆς εἶπε, πικραμμένα·
»εἶχα μαννοῦλα γελαστὴ κῆ ώραία σὰν κῆ ἐμένα,
»μὲ μάγουλα τριαντάφυλλα καὶ ὄφι χιονισμένη·
»Σὺ ἔχεις πρόσωπο νεκροῦ καὶ ἴμοιάζεις πεθαμμένη.»
—«Πῶς θέλεις νᾶμαι ὡμορφὴ καὶ γελαστὴ, μικρὴ μου,
»ὅπου ὁ Χάρος κείτεται ἡμερόνυχτα μαζύ μου ;
»Πῶς νᾶχω μῆλο μάγουλο καὶ ὄφι χιονισμένη,
»Ποῦ μὲ σκεπάζει φέρετρο καὶ τάφος μὲ χλωμαίνει.»

Ε'.

Μπαίνει στὸ δῶμα τῶν παιδιῶν· τὰ βρίσκει τὰ καυμένα
ἀπάνω εἰς τὰ ἄχαρα μὲ ἴματα δακρυσμένα·
Τὸ ξεσχισμένο φόρεμα τοῦ πρώτου διορθώνει,
κενίτζ' εὐθὺς τὸ δεύτερο, τὸ τρίτ' ἀνασηκώνει,
χαϊδεύει τὰ μικρότερα καὶ τὸ μωρό τῆς πιάνει,
στὰ γόνατά τῆς τό ἔβαλε ὡσὰν νὰ τὸ βυζάνη. . . .
καὶ εἰς τὴν μεγαλύτερη, γυρνώντας θυγατέρα,
τῆς λέγει—«Πῆς τοῦ Κωσταντῆ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ πέρα.»

ΞΤ'.

Φθάνει ἐκεῖνος, κ' ἡ νεκρὴ τοῦ λέγει θυμωμένα·
—«Σοῦ ἄφησα γιὰ τὰ παιδιὰ ψωμί, καὶ πεινασμένα
»τὰ βρίσκω· ἄσπρα σ' ἄφησα χιονάτα μαξιλάρια,
»καὶ τὰ παιδιὰ μου κείτονται ἐπάνω στὰ χορτάρια·
»Τόσα κεριὰ παραίτησα γιὰ νάχουν φῶς τὸ βράδυ,
»καὶ τρομασμένα κείτονται στὸ ἄγριο σκοτάδι.
»Ἔχε τὸ νοῦ σου Κωσταντῆ! . . .» καὶ τῆς νεκρῆς τὸ ἴματι
φωσφόρησε στὰ σκοτεινὰ καὶ στάθηκε κομμάτι. . . .
Ἐκεῖ τῶρνιθι ἄρχησε στὰ σκοτεινὰ νὰ κράζῃ,
καὶ θάρρευες πῶς τῆ νεκρὴ ἀπὸ μακρὰ φωνάζει.
Τάκουσε κι' ἀνατριχίασε, ἐστράφηκε, ἐστάθη,
τὰ ὀρφανὰ τῆς κύτταξε, ἐστέναξε κ' ἐχάθη.

Ζ'.

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ Κωσταντῆς καὶ ἡ μητριὰ ἐκείνη,
ἐδείχτανε στὰ ἔρημα παιδάκια καλωσύνη·
κῆ ὅταν ἀκοῦγαν τὰ σκυλιὰ νὰ κλαῖνε μεσ' ἔς τὸ δρόμο,
σηκώνουνταν μὲ τρόμο,
κῆ ἄσπρο ψωμί στὰ ὀρφανὰ ἐδίναν φοβισμένοι,
γιατὶ ἐτρέμαν μὴ φανῆ καὶ πάλ' ἡ πεθαμμένη.

ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΟΪΝΑΜΟΡΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΟΣΣΙΑΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Μαρλόκος, ὁ βασιλεὺς τῆς Φουρφέδας, νήσου Σκανδιναυικῆς, εἶχε κατα-
τήσειν εἰς τὰ ἔσχατα πολεμούμενος ὑπὸ τοῦ Τοντόρμου ἡγεμόνος ἄλλης Σκαν-
διναυικῆς νήσου, τῆς Σαντρόλας, ὁ ὁποῖος ματαίως εἶχε ζητήσει τὴν θυγατέρα
αὐτοῦ Ὅϊναμόραν εἰς σύζυγον. Ὁ Φιγγάλος, ὡς φίλος τοῦ Μαρλόκου, στέλ-
λει εἰς βοήθειάν του τὸν υἱὸν του Ὅσσιάνον, ἀκόμη νέον. Οὗτος φθάσας εἰς

Φουρφέδαν, ἔρχεται τὴν ἐπιούσαν εἰς μάχην μετὰ τοῦ Τοντόρμου καὶ τὸν αἰχμαλωτίζει. Ὁ Μαρλόκος ὡς βραβεῖον προσφέρει εἰς αὐτὸν σύζυγον τὴν θυγατέρα του· ἀλλ' ὁ Ὀσσιάνος, ἐννοήσας αὐτὴν ἐρωτευμένην εἰς τὸν Τοντόρμον, γενναίως τὴν παραχωρεῖ εἰς τὸν ἐραστὴν, κατορθώσας νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς δύο ἐκείνους βασιλεῖς.

Σὰν ἡλιου φῶς, ποῦ ἀνάμεσα εἰς τὰ κλαδιά τρυπώνει,
Καὶ σκόρπιο—σκόρπιο χύνεται στὴ ράχη τοῦ Λαρμόρου,¹⁾
Κ' ἡ παλαιαῖς ἐνθύμησες χύνονται στὴ ψυχὴ μου²⁾
Εἰς τῆς νυχτὸς τῆ σιγαλιά. Στὸν ὕπνο βυθισμένοι
Ὅταν οἱ ψάλταις θρίσκωνται, κι' ἡ ἄρπαις εἰς τῆς Σέλμας
Τοὺς τοίχους ἡσυχάζουνε, ἀκούω νὰ καταβαίνῃ
Στ' αὐτιά μου μιὰ κουφή-κουφή φωνὴ καὶ νὰ ξυπνᾷ
Τῆ λυπημένη μου ψυχῆ. Εἶναι ἡ φωνὴ ἐκείνη
Τῶν χρόνων ποῦ ἐπεράσανε. Αὐτοὶ σιγὰ στὸ νοῦ μου
Τὰ ἄθλα ἀραδιάζουνε ποῦ φέρνουνε στὰ στήθια.
Ταῖς ἱστορίαις ποῦ φεύγουνε ξυπνῶ κι' εὐθὺς ἀρπάζω,
Κι' ἐξω σὲ βρῶση τραγουδιοῦ μελωδικὰ ταῖς χύνω.
Δὲν εἶναι τὰ τραγούδια μου ὁ συγχισμένος ἦχος
Τοῦ ἀγριεμένου χεῖμαρρου. Ὀλόγυρα ἀντηχᾶνε
Σὰν τὸ γλυκὸ ψιθύρισμα τοῦ ποταμοῦ τῆς Λούτας.
Ἦ Λούτα φιλαρμονικὴ, σιωπηλαῖς καὶ ἔρμαις
Δὲν εἶναι ἀκόμα ἡ ὄχθαις σου. Τὸ χέρι τῆς Μαλβίνας
Σὰν τ' ἀεράκι ἐλαφρὸ τρέχει στὴν ἄρπα ἐπάνω.
Τοῦ μαύρου ἐκείνου σύγνεφου, ποῦ τῆ ψυχῆ μου θλίβει,
Φῶς, πὲς μου, τὸ τραγοῦδί μου ἀρέσκεσαι ν' ἀκούσης;
Ἄκουσε κόρη τοῦ Τοσκάρ, τὸ ἄσμα τοῦ Ὀσσιάνου
Ταῖς ἡμέραις ποῦ ἐπεράσανε κράζει καὶ σταματαίνει.
Εἰς τὸν καιρὸ τοῦ βασιλείᾳ ἦτανε³⁾. Τὰ μαλλιά μου
Ἦ νειότη ἐχρωμάτιζε, τότες ποῦ γυρισμένα
Ἐκράτουνε τὰ βλέμματα στὸν Κοκαλίν,⁴⁾ τὸ κῦμα
Τοῦ Ὀκεανοῦ ἀυλακόνοντας. Ἦταν τὸ τρέξιμό μου

1) Ἴσως κἀνὲν βουνὸν τοῦ Μόρβεν· δὲν ἀναφέρεται εἰς ἄλλο μέρος.

2) Σκοτειναὶ καὶ ἀσυνάρτητοι, ἕνεκα τῆς ἀδυνατοῦ μνήμης. Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ: Καὶ ὀπτασία, ἀν ἔλθῃ, εἶναι σκοτεινὴ καὶ διακεκομμένη.

3) Ὅταν εἶχεν ὁ Φιγγάλ.

4) Κοκαλίν, γλυκεῖα ἀκτὶς τῆς θαλάσσης, ὄνομα ἀστέρος. Ἄγνοεῖται ποῖον εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχὴ ὠνομάζετο οὕτω. Σήμερον πολλοὶ μὲ τοῦτο τὸ ὄνομα διακρίνουσι τὸν ποταμὸν ἀστέρα.

Γιὰ τῆς Φουρφέδας τὸ νησί, τῆς εὐμορφῆς Φουρφέδας
Ποῦ κατοικαίει ἔς τὴ θάλασσα μὲ δάσια φορτωμένη.
Μὲ πλοῖα καὶ μὲ στράτευμα μὲ ἔστερνε ὁ Φιγγάλος
Βοήθεια εἰς τὸ φίλο του τὸ βασιλεῖα Μαρλόκο.
Φριχτὸς καὶ ἄγριος πόλεμος τὸν ἔσφιγγε ἐτότες,
Κ' ἐφάγανε οἱ γονεοὶ μίας πολλαῖς φοραῖς ἀντάμα.

Ἄραξα εἰς τὸ Κόλκολο¹⁾. Ἔστειλα στὸ Μαρλόκο
Τὸ ξίφος τῶν γονέων μου. Τοῦ Μόρβεν τὸ σημεῖον²⁾
Ἐγνώρισε καὶ χάρηκε. Στὴ θάλασσα ἐκαταίβῃ
Ὅχ τὰ ψηλὰ παλάτια του, καὶ μ' ἐπίασε ὄχ τὸ χέρι
Μὲ μία πένθιμη χαρά.—«Ἦ γενεὰ ἡρώων,
Στὸ βασιλεῖα ποῦ χάνεται, μοῦπε, γιατί νὰ ἐρθῆς;
Ἔχει ὁ Τοντόρμος στράτευμα πολὺ, καὶ βασιλέας
Εἶναι τῆς κυματόδαρτης Σαντρόλας. Μιὰν ἡμέρα
Εἶδε τὴ χιονόστηθη κόρη μου Ὀϊναμόρα·
Τὴν εἶδε, τὴν ἀγάπησε, τὴ ζήτησε γυναῖκα.
Ἐγὼ τοῦ τὴν ἀρνήθηκα, γιατί μιὰν ἔχθρα ἀρχαία
Ἐχώριζε τὰ σπῆτια μας. Ἐκεῖνος ὀπλισμένος
Εἰς τὴ Φουρφέδα ὤρμησε. Ἀστράφανε στὴ μάχῃ
Χιλιάδες ξίφη. Ἐπεσαν οἱ δυστυχεῖς μου φίλοι!
Γιατί, κλαρὶ παληχαριῶν, ἦρθες στὸ βασιλεῖα
Ποῦ χάνεται;» — Ἦ ἀπάντησα· δὲν ἦρθα σὰν παιδάκι
Γιὰ νὰ σταθῶ ἀπὸ μακρὰ τὴ μάχῃ νὰ κυττάζω.
Μαρλόκο, τὴ φιλία σας θυμᾶται ὁ Φιγγάλος.
Θυμᾶται τὰ φιλόξενα παλάτια σου. Ἦ ἐκεῖνα
Συχνὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα κοπιασμένος ἦρθε.
Καὶ ἐμπρὸς του δὲν ἐστέκεσο σκοτεινιασμένο νέφι³⁾,
Ἄλλ' εἰς τιμὴ του ἔδινες γεύματα μὲ τραγούδια.
Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ εἰς βοήθειά σου θὰ σύρω τὸ σπαθί μου,
Καὶ ἴσως—ἴσως λυπηθῇ ὁποῖος σὲ κατατρέχει.
Τοὺς φίλους μας, καὶ μακρὰ, ἔχουμε στὴν καρδιά μας.

1) Κόλκολον. Ἴσως κόλπος ἢ λιμὴν τῆς νήσου.

2) Τοῦ Μόρβεν, ἦτοι τῆς οἰκογενείας τοῦ Φιγγάλ. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὰ ξίφη εἶχον ἐμβλήματα, ὅμοια μὲ τὰ οἰκόσημα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐγνωρίζοντο.

3) Ὁ Καισαρόπτης ἐξηγεῖ ταύτην τὴν μεταφορὰν: Ὑπερήφανος. Θὰ μὲ συγχωρήσῃ πιστεύω νὰ μὴ συμφωνήσω μὲ τὴν ἐρμηνείαν σου, ὡς δυσχερὲς ἀπὸ τὴν παρουσίαν σου.

—«ὦ αἷμα, μοῦ ἀποκρίθηκε, γνήσιο τοῦ Τρεμμόρου,
 Ἐστὴ λυπημένη μου καρδιά τὰ λόγια σου ἀντηχᾶνε
 Σὰν τὴ φωνὴ ποῦ μέσαθε ἀπὸ τὸ νέφι στέρνει
 Ὁ κάτοικος τῶν οὐρανῶν Κρουλλόδας ἔς τὰ παιδιά του 1).
 Πολλοὶ μ' ἐμὲ ἠγάπησαν στὰ γεύματα μου, κι' ὅλοι
 Σήμερ' ἀλησμόνησαν τὸ δυστυχῆ Μαρλόχο.
 Τὰ βλέμματά μου ἐγύρισα εἰς ὅλους τοὺς ἀνέμους,
 Καὶ ἓνα φιλικὸ πανὶ δὲν ξάνοιξα ν' ἀσπρίζῃ.
 Ἄλλὰ, γιατί νὰ ἔρθουνε; Τοῦ ἀτσαλιοῦ τὸν κρότο
 Ἀκοῦνε στὰ παλάτια μου, κι' ὄχι τῶν ποτηριῶν 2).
 Ἐλα ἡρώων γενεά, κ' ἡ νύχτα πλησιάζει,
 Ἡ τῆς Φουρφέδας εὐμορφὴ πῶς τραγουδάει ν' ἀκούσῃς.»
 Ἐπήγαμε. Τῆς κόρης του, ὅχ ταῖς χορδαῖς τῆς ἄρπας,
 Τὰ γυμνασμένα δάχτυλα, γλυκαῖς φωναῖς ἐβγάλαν,
 Κι' ἡ θλιβερὴ ἱστορία τῆς ἔκαμαν ν' ἀντηχήσῃ.
 Μὲ σιωπὴ ἐξέχασα 3) ἔς ἐκείνη καὶ μὲ σέβας,
 Γιατί γεμάτη εὐμορφιά, γεμάτη μεγαλεῖο
 Ἦταν ἡ κόρη τοῦ νησιοῦ. Τὰ μάτια τῆς δύο ἄστρα
 Ἐφαίνοντο, ποῦ ἀνάμεσα εἰς τὴν ψιλὴ βροχοῦλα
 Λάμπουνε, καὶ χαρούμενος ὁ ναύτης τὰ κυττάζει,
 Καὶ εὐλογαίει τὸ εὐμορφο ἀχτινοβόλο φῶς τους.
 Σὰν ἡ αὐγὴ ἐπρόβαλε, ἐπῆρα δίπλα—δίπλα
 Τὸ χεῖμαρρο τοῦ Τόρμουλτου, καὶ ἔφερα στὴ μάχη
 Τοὺς φίλους μου. Μᾶς ἄκουσε ποῦ ἐπηαίναμ' ὁ Τοντόρμος,
 Καὶ τὴν ἀσπίδα ἐχτύπησε. Τὸ στράτευμά του γύρω
 Ἐκείνον ἐσυνάχθηκε, καὶ ἀναφεν ἡ μάχη.
 Ἐγὼ ἐσυναπάντησα τὸ δοῦκα τῆς Σαντρόλας.
 Τὰ ὄπλα του ἐπετάξαν κομμάτια στὸν ἀγέρα.
 Στὸ ὕστερο δεμένονε τὸν φέρνω στὸ Μαρλόχο.
 Ἐχύθηκε ἀμετρὴ χαρὰ στὸ γεῦμα τῆς Φουρφέδας,
 Τὶ νικημένος ἦτανε ὁ τρομερὸς ἐχθρὸς τῆς.
 Ἄλλὰ ὁ Τοντόρμος ἔστρεφε τὴν ὄψι ντροπιασμένος,
 Γιατί τῆς Ὀϊναμόρας του φοβότανε τὸ βλέμμα.

1) Ὁ Μαρλόκος, ὡς ἡγεμὸν Σκανδιναυῶν, ἐλάτρευε τὸν θεὸν Ὀδίνου.

2) Ὁρκία εἰρωνία διὰ τοὺς φίλους τῆς εὐτυχίας.

3) Ξεχάτω, ἐν τῇ κεφαλληνιακῇ διαλέκτῳ, ἀτερίζω ἐκθαμβος.

—«ὦ τοῦ Φιγγάλου γνήσιο κι' ἀγαπημένο αἷμα,
 Εἶπ' ὁ Μαρλόκος, δὲν μπορῶ ἐδώθενε νὰ φύγῃς
 Καὶ νὰ σ' ἀφήσω ἀβράβευτον. Μαζῆ σου θέλω νάρθη,
 Μία ἀχτίνα εὐμορφιάς, ἡ Κόρη τῆς Φουρφέδας,
 Ποῦ ἔχει δειλὰ τὰ βλέμματα. Στὴ δυνατὴ ψυχὴ σου
 Θ' ἀνάψῃ φλόγα ἐρωτικὴ οὔτε νὰ μείνῃ ἐλπίζω»
 Ἀκύνταχτη ἀνάμεσα στοὺς ἥρωες τῆς Σέλμας.
 Εἶπε . . . Ἐγὼ ἐξαπλώθηκα νὰ ἡσυχάσω ὀλίγο.
 Δὲν ἔφθασα τὰ βλέφαρα στὸν ὕπνο νὰ σφαλῆσω.
 Πῶνα γλυκὸ ψιθύρισμα ἐχτύπησε ταυτιά μου,
 Τάερί ἐφαινότανε ποῦ ὅ,τι ξυπνάει, καὶ πρῶτα
 Τοῦ βρῦου τὸ χνοῦδι ἐρωτικὰ σαλεύει ἀγάλι-γάλι,
 Καὶ ἔπειτα ἀπλόνεται στὰ πράσινα χορτάρια.
 Τῆς Ὀϊναμόρας ἡ φωνὴ ἦτανε αὐτὸς ὁ ἦχος.
 Ἄρχισε τὸ νυχτερινὸ τραγοῦδι τῆς ἡ κόρη,
 Γιατί ἡ ψυχὴ μου ἐγνώρισε πῶς καθαρὸ ρυάκι
 Ἦταν, ποῦ εἰς τὸ ψιθύρισμα σαλεύεται τοῦ ἀνέμου 1).
 —«Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος, ἔψαλλε, (κ' ἐγὼ τὴν ἀγροικοῦσα) 2)
 Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ σκεπτικὸς ἀπὰ στὸ βράχο στέκει,
 Καὶ τὴν ὀμίχλη τὴν πυκνὴ τῆς θάλασσας κυττάζει;
 Σὰν τοῦ κοράκου τὸ φτερό, εἰς τὰ φτερά τοῦ ἀγέρα,
 Πλανιέται μαύρη ἡ κόμη του· εἶναι στὰ βήματά του
 Ἡ λύπη μεγαλοπρεπῆς· στὰ βλέφαρά του ἀπάνου
 Τὸ δάκρυ στέκει τοῦ ἔρωτα, καὶ τάνδρικό του στήθι
 Τρέμει ἀπάνου στὴν καρδιὰ ποῦ μέσα του ξεσκλιέται.
 Φύγε ἀπὸ ἴδω πολεμιστὴ, μάταια μὲ γυρεῖεις.
 Διχὴ σου νᾶμαι δὲν μπορῶ. Μακρυὰ-μακρυὰ ἀπὸ σένα,
 Ἡ ἄμοιρη! θὰ περπατῶ μονάχη, λυπημένη,
 Σὲ μέρη ξένα, ἀγνώριστα. Καὶ ἀγκαλὰ σιμά μου
 Τῆς Σέλμας τῶν ἡρώων ἡ γενεά 3) θε νᾶναι,
 Εἰς τὴν καρδιὰ λιγώτερη τὴ λύπη δὲ θε νᾶχω.
 Ἄ! καὶ γιατί οἱ γονεοί μας νὰ ἦναι ἐχθροὶ, Τοντόρμε,

1) Δηλαδή, ὅτι ἡ ψυχὴ μου ἦτον εὐγενὴς, καὶ τὸ τραγοῦδι ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον μέσον διὰ νὰ μὲ συγκινήσῃ.

2) Ὑποθέτει ὅτι εἶναι ἤδη εἰς τὴν Σέλμαν, καὶ ὅτι ὁ Τοντόρμος λυπημένος κυττάζει πρὸς τὸ μέρος ὅπου αὐτὴ εἶναι.

3) Ὁ Ὀσσιάνος καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Φιγγάλου.

Τῶν κορασίδων ἔρωτα καὶ τρομερὸ μαρτύριο;»
 Αὐτὰ τὰ λόγια ὡς ἄκουσε, ταραχθῆ ὁ Ὅσσιάνος.
 Ὡ, εἶπα, θελχτική φωνή, γιατί εἶσαι λυπημένη;
 Μετρίασε τὴ λύπη σου· τὸ γένος τοῦ Τρεμμόρου
 Δὲν ἔχει μαύρη τὴ ψυχὴ ¹⁾. Ἄ! ὄχι, δὲ θὰ τρέχῃς
 Μονάχη, ἀπαρηγόρητη ἔς ἀγνωστὴ γῆ καὶ ξένη,
 Ὅιναμόρα εὐμορφη. Σὲ τοῦτα ἴδω τὰ στήθια,
 Εὐρε, ἀντηχᾷ μιὰ φωνή, πᾶλλοι δὲν τὴν ἀκοῦνε,
 Καὶ μοῦ προστάζει τὴν καρδιὰ ν' ἀνοίγεται στὰ δάκρυα,
 Στὰ θλιβερά παράπονα ποῦ οἱ λυπημένοι χύνουν.
 Γλυκειά μου τραγουδίστρια, τώρα στὰ δώματά σου
 Τραβίξου, καὶ τὴ λύπη σου ἀλάφρωσε. Ὁ Τοντόρμος
 Δὲν θ' ἀγαπιέται μάταια, ἐὰν ὁ Ὅσσιάνος
 Ἐχῇ μικρὴ ἐπιρροή στο πνεῦμα τοῦ Μαρλόκου.
 Μόλις ἐβγήκε ἡ αὐγὴ κ' ἐchrύσωσε ταῖς ράχαις,
 Τὸ βασιλέα ἔλυσα, κ' ἀπὸ τὸ χέρι πέρνω
 Τὴν εὐμορφη ἀμφίβολη καὶ μὲ καρδιάς τρομάρα.
 Εἰς τὸ Μαρλόκο στρέφομαι, καὶ τέτοια ἐμπρὸς τοῦ λέω:
 Ὡ βασιλεῖα μεγάθυμε τῆς ὀρεινῆς Φουρφέδας,
 Ἄκουσε· μελαγχολικὸς γιατί νᾶναι ὁ Τοντόρμος;
 Εἶναι ἡρώων γενεά, ἔς τὸν πόλεμο λαμπάδα.
 Ἐχθροὶ ἦταν οἱ γονεοὶ σας ἕναν καιρὸ, ἀλήθεια·
 Ἄλλὰ στοῦ Λόδα σήμερα τρέχουνε τὰ παλάτια
 Συντροφευμένοι φιλικά. Εἰς τὸ αὐτὸ ποτῆρι
 Ἀπλώνουνε χαρούμενοι τὰ νεφελώδη χέρια.
 Ταῖς ἐχθραῖς τους, πολεμιστῆ, λησμονησιὰ σκεπάζει.
 Αὐταῖς εἶν' ἕνα σύγγεφο μαῦρο καὶ ἀραχνιασμένο
 Τῶν χρόνων ποῦ ἐπεράσανε, ἀγάπη ἄς τὸ διαλύσῃ.
 Τέτοια τὰ κατορθώματα ἦτανε τ' Ὅσσιάνου,
 Ἡ κόμη ὅταν ταῖς πλάταις του τῆς νειότης ἐχτυποῦσε.
 Καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἄστραφτε ἀπ' ὠμορφιά ἡ παρθένα,
 Τέτοιος ἐστάθην· μὲ χαρὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι τώρα.
 Ἄκουσες τὸ τραγούδι μου, τῆς Λούτας θυγατέρα;
 Τοὺς χρόνους ποῦ ἐπεράσανε κράζει καὶ σταματαίνει.

H. ΠΑΝΑΣ.

1) Δὲν εἶναι σκληρὰ καὶ ἀπολίτευτος.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

I

Τὰ τ' εἶσαι σύ, τὰ τ' εἶμ' ἐγὼ, τὰ τ' εἴμπορεῖ νὰ ζήσω,
 κὴ αὐτὴν τὴν ἔρημη ζωὴ πῶς θὰ τὴν νταγιαντήσω;
 — Νταγιάντα.
 — Δὲν νταγιαντῶ, πουλάκι μου, ἀπ' τὰ καμώματατά σου
 ποῦκατσες καὶ μ' ἐφλόγισες μ' αὐτὰ τὰ ψέμματά σου.
 — Καὶ ψεύτρα εἶμ' ἐγὼ;
 — Δὲν εἶσαι ψεύτρα μάτια μου, ἐγὼ τὸ ψέμμα λέω
 κ' ἐγὼ γιὰ τὸ κορμάκι σου ἕμερα καὶ νύχτα κλαίω.
 — Καὶ κλαίγε.
 — Κλαίω το τὸ κορμάκι μου ποῦ ἔν ἄσπρο σὰν τὸ γάλα,
 θὰ κρεμασθῶ στὴν πόρτα σου, ν' ἀνάφτω σὰν λαμπάδα.
 — Καὶ κρεμάσου.
 — Ὅ ἀνάφτω εἰς τὴν κάμαρα ν' ἀνάφτω σὰν φανάρι
 νὰ βλέπῃς χαδεμένη μου νὰ γδύνεσαι τὸ βράδυ.
 — Κὴ ἄ μὰ γδύνωμαι;
 — Ὅ σ' εἴρω μέσ' τὴν κάμαρη νὰ καθαρίζῃς ρύζι,
 ἀγάπ' αὐτὸν ποῦ σ' ἀγαπᾷ καὶ ποῦ σὲ τριγυρίζει.
 — Κὴ ἂν μὲ τριγυρίζῃς τί;
 — Κατάλαβα τὰ λόγια σου πῶς εἶν' περιπλεγμένα
 κ' ἂν ἀγαπήσῃς κ' ἑκατὸν δὲν βρίσκεις σὰν κ' ἐμένα.
 — Καὶ τ' εἶσαι σύ;
 — Εἶμαι φιλὸς, εἶμαι λιγνὸς κὴ ἀγγελοκαμωμένος
 καὶ στρήφω τὸ μουστάκι μου σὰν ποῦμαι χαδεμένος,
 — Καὶ ποιὸς σ' ἐχάδεψε;
 — Μ' ἐχάδεψες τοῦ λόγου σου ἐσὺ καὶ ἡ γενεά σου,
 — Ποῦ νὰ μ' ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ μπῶ στὴν ἀγκαλιά σου.
 — Ἀμήν.

II

Αὐτὸ τὸ νεὸ ποῦ κλέψανε χθὲ βράδ' ἀπὸ τὴ βάρδια,
 μάννα δὲν ἔχει νὰ τὸν κλαί', κόρη νὰ τὸν λυπᾶται
 μὴτ' ἀδελφὸν μὴτ' ἀδελφὴν νὰ τὸν ψυχοπονᾶται,
 μόνου μιὰν ἀγαπητικιά, κ' ἐκείνη τότε κλαίει.
 Βάνει φλουριὰ στῆς τσέπαις της καὶ γρόσια στὴν ποδιά της

κ' ἐπῆρε τὸ στρατὶ στρατὶ καὶ στὸ γιὰλὸ πηγαίνει :

—«Χριστέ μου καὶ φανέρωσε μιὰ Τούρκικη φεργάδα
νάχει ἀσημένια ἄλμπουρα καὶ γερασιά (*) παντιέρα.»
Ἀκόμα λόγος ἔστεκε καὶ νά την καὶ προβαίνει :

—«Φεργάδα μ' ἔλα πρὸς ἐμέ καὶ ρίξε παλαμάρι
»αὐτὸ τὸ νεὸ ποῦ κλέψετε ἐχθὲ βράδ' ἀπ' τὴ βάρδια,
»ἂν ἦν' χίλια δόνω τα, ἂν ἦνε δυὸ χιλιάδες,
»ἂν ἦν' καὶ ξαγοράζεται νά τὸν ἐξαγοράσω.»

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθηκε μὲ τὸ καμμέν' ἀχειλί :

—«Ἄμμε, κυρά, στὸ σπίτι σου, κυρά, στ' ἀρχοντικό σου,
»μὰ τοῦτα τ' ἄσπρα παίρνουντα μὰ μένα δὲν μὲ δίνουν.
»Κὴ ὅταν ἀσπρίσ' ὁ κόρακας νά γεινήη περιστέρι
»Τότε καὶ σὺ, Μαργίτσα μου, θεὰ μὲ κάμης ταῖρι.

III

Μικρὸ πραγματευτόπουλο ἀπὸ τὴν πόλι β-γήκε :

Ἀπὸ τὴν πόλιν ἐβγήκε, στὴ Βαβυλῶνα πάγει :

Σύρνει μουλάρια δώδεκα χρουσάφι φορτωμένα.

Στὸν δρόμο ὁποῦ πῆγαινε, στὸν δρόμο ποῦ διαβαίνει :

—«Χαρά σ' ἐτοῦτα τὰ βουνα δὲν ἔχουν χαρατσίδες

»Νὰ χαρατσίσουνε τὸ νεὸ νά πάρουν τὸ χρουσάφι.»

Κὴ ἀκόμη ὁ λόγος ἔστεκε καὶ νάτους καὶ προβαίνουν.

Ἔνας τοῦ κόβει τὰ σχοινιά, κὴ ἄλλος τοῦ ξεφορτώνει

Κὴ ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος μιὰ μαχαιριά τοῦ δόνει.

Κὴ ἀπὸ τὸν μαχαιρῶσε στέκει κ' ἀνερωτᾶτον :

—«Πές μου νά ζῆς, πραγματευτῆ, πὸ ποῦ 'νε ἡ γενεά σου ;»

—«Ἴδὲ κακὸ ποῦ τῶχετε ἐσεῖς οἱ χαρατσίδες,

»Πρῶτα νά μαχαιρῶνετε κ' ὕστερα νά ρωτᾶτε :

»Ἄς εἶν' ἀπὸ τ' ἀνάθεμα κὴ ἀπ' τὴν βαρεία τὴν ὥρα!

»Ἦ μάννα μ' ἀπ' τὰ Γιάννινα, κὴ ἀφέντης μ' ἀπ' τὴν πόλι,

»Ἐχ' ἀδελφὸ Γενίτσαρο, λείπει δώδεκα χρόνοι.»

Κὴ ἀπὸ τὸ χέρι τὸν κρατεῖ καὶ στοῦ γιαιτροῦ τὸν πάει :

—«Γιατρέ ποῦ γιάτρεψες πολλοὶ μαχαιροσκοτωμένοι

»Γιάτρεψε καὶ τὸν ἀδελφὸ, κὴ ὅσα μοῦ πῆς ἄς πᾶνε.»

—«Μὰ γὼ ἐγιάτρεψα πολλοὶ μαχαιροσκοτωμένοι,

»Μὰ τ' ἀδελφοῦ ἡ μαχαιριά πγιά γιαιτρεμμὸ δὲν ἔχει

(*) Ἴσως κόκκινη.

IV

Στὴν παραπάνω γειτονιά στὴν παρακάτω βουγα

Ἐκεῖ κάθεται μιὰ γρηὰ κάθεται κ' ἓνας γέρος.

Ἔχουν ἓνα κακὸ σκυλι κ' ἓν εὐμορφο κορίτσι,

Κορίτσι κρυφοφίλητο καὶ κρυφογκαστρωμένο.

Στὸ παραθύρι κάθεται τοὺς μῆνες λογαριάζει,

Τί μῆνα ἐγκαστρώθηκε, τί μῆνα θά γεννήσῃ.

—«Σεπτέμβρ' Ὀκτώβρη δροσερά, Νοέμβρη καὶ Δεκέμβρη,

Γενάρη, γέννα τοῦ Χριστοῦ, πρῶτ' ἑορτῆ τοῦ χρόνου,

Φλεβάρη, φλέβαις ἀνοίξε τὰς ῥώγαις τῷ βυζιῶ μου

γιά ν' ἀναθρέψω τὸ παιδι καὶ νά τὸ μεγαλώσω,

καὶ νά τὸ στείλω στὸ σχολειὸ γράμματα νά τὸ μάθω.

Μάρτη μου, μὲ τὰ λούλουδα κὴ Ἀπρίλη, μὲ τὰ ῥόδα,

Μάη μου, μαεψέτονε τὸν νεὸν ὁποῦ μ' ἀγάπα,

ὁποῦ μ' ἀγάπα κ' ἔλεγε ποτέ του δὲν μ' ἀρνεῖται,

καὶ τώρα μ' ἀπαρνήθηκε σὰν καλαμιά στὸν κάμπε,

σπέρνουν θερίζουν τὸν καρπὸ κ' ἡ καλαμιά, πομένει.

Ἔτσ' εἶνε κ' ἡ καρδοῦλα μου μαύρη κὴ ἀραχιασμένη

κάνω νά τοῦ καταραστῶ καὶ πάλι τὸν λυποῦμαι,

μὰ γὼ θά τοῦ καταρισθῶ κὴ ὅ,τι τοῦ μέλλει ἄς πάθῃ.

Ἀπὸ ψηλά νά γκρεμισθῇ καὶ χαμηλά νά πέσῃ,

πέντε περόνια νά βρεθοῦν πέντε πληγαῖς τὰ κάμη,

δέκα γιαιτροὶ νά τὸν κρατοῦν καὶ δεκαφτὰ καλφάδες,

καὶ δεκοχτῶ γραμματικοὶ νά γράφουν τσοὶ γιαιράδες

κ' ἐγὼ διαβάτης νά γενῶ μικρὸς περαματάρης

καλῶς τὰ κάνετε γιαιτροὶ, καλῶς τὰ πολεμάτε,

Ἄς κόφτουν τὰ φαλιδιά σας, κρηάτα μὴ λυπᾶσθε,

ἔχω κ' ἐγὼ λινοῦ πανὶ σαρανταπέντε πῆχες

ὄλο μουρτάρια καὶ ξαντὰ στοῦ δίγνωμου τῆ σάρκα.»

Κ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθηκε μὲ τὸ καμμέν' ἀχειλί :

«Δὲν ἦταν κρίσι νά μὲ πᾶς, Καδῆς νά μὲ καλέσῃς

»μόνου μ' ἐκάλεσες στὸ Θεὸ κ' ὁ Θεὸς ἐπάκουσέ σε ;

V

Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ παρεκεῖ λαγκάδι ;

Ἐκεῖ κάθεται εὐμορφος νεὸς κ' εὐμορφο πᾶλληχάρι

κ' ἔχει τὸ φέσιν τοῦ στραβά καὶ τὰ μαλλιά του δίπλα

κῆ ὁ Χάρος σάν τόν εἶδενε πολὺ τοῦ βαροφάνη·
 — «Ὦρα καλὴ στὸ νεούτσικο! — «Καλῶς τὸ παλληκάρη!»
 Ἐπιάσαν κ' ἐπαλεύγανε τρεῖς ἡμέραις καὶ τρεῖς νύχταις·
 ἐκεῖ ἔβαλεν ὁ Χάροντος ἀρχὴ νὰ ξεροδρόνει,
 Βάζει κι' ὁ νεούτσικος ἀρχὴ γιὰ νὰ ψυχομαζόνη.
 — » Ἄφσε με, Χάροντα, νὰ ζῶ, νὰ ζήσω τρεῖς ἡμέραις,
 πῶχω γυναῖκα κ' εἶνε νεά, κ' εἶν' κρίμα νὰ χηρέψη,
 κ' ἔχω παιδιὰ εἶνε μικρὰ καὶ κρίμα ν' ἀρφανέψουν,
 κ' ἔχω καὶ πρόβατ' ἄκουρα, καὶ ποιὸς νὰ τὰ κουρέψη,
 κ' ἔχω τυρὶ στὸν κάμπανο, καὶ ποιὸς νὰ τὸ πουλήσῃ »
 — «Καὶ τ' ἀρφανά νεθρεύονται, κ' ἡ χήραις κυβερνοῦνται,
 τὰ πρόβατα κουρεύγονται, καὶ τὸ τυρὶ πουλιέται
 μὰ σένα ἢ ψυχὴ σου πγιά χάμω στὴ γῆς δὲν χειέται.»

VI

Πόσαι, μεθύστραις κλαίουνται πῶς θὰ καοῦν τ' ἀμπέλια,
 καὶ μιὰ μεθύστρα τ' ἄκουσε κι' ἀνέβη στὰ βαρέλια.
 — «Αἶντεστε νὰ φύγωμαι, νὰ πᾶμε σ' ἄλλον τόπο
 ὅπου ἔνε τὸ κρασί πολὺ κῆ ἄς κάμωμεν καὶ κόπο.»

Ἐν Ναούσῃ τῆς Πάρου

M. K. ΚΡΙΣΠΗΣ.

ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

Ἐν τῇ Ἄπ' Ἀθηῶν εἰς Νεάπολιν περιηγήσει,
 τῇ ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τοῦ ΒΥΡΩΝΟΣ δη-
 μοσιευθείσῃ, παρεισέφρυσεν σπουδαῖον παρόραμα. Ἐν
 σελίδι 40, στ. 37, ἀντὶ «ὁ μαγνητικὸς κόλπος, ὁ
 τὰ κράσπεδα κτλ.» ἐτυπώθη κατὰ παραδρομὴν
 «ὁ ὑπερήφανος Ἀδρίας κτλ.»